

Trøndelag fylkeskommune
Tröndelagen fylhkentjielte

ØKONOMIPLAN 2022-2025

Med budsjett 2022 - Fylkesdirektørens forslag

1	Innledning	1
2	Økonomiske rammer og utvikling	4
2.1	Innledning	4
2.2	Driftsbudsjett – Bevilgningsoversikt	5
2.3	Frie inntekter	7
2.4	Finansutgifter og finansinntekter	8
2.5	Netto avsetninger, disposisjonsfond	9
2.6	Investeringsbudsjett – Bevilgningsoversikt og låneopptak	9
2.7	Økonomien på lang sikt - finansielle måltall og handlingsregler	11
3	Klimabudsjett	15
3.1	Klimamål 2030 – strategi klimaomstilling og handlingsplan	15
3.2	Status for klimagassutslipp i Trøndelag	16
3.3	Status utslipp fra Trøndelag fylkeskommunes egen virksomhet	17
3.4	Klimabudsjett og utslippsbaner	18
4	Administrativ og politisk virksomhet	20
4.1	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	20
4.2	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	20
4.3	Virksomhetsstyring	23
4.4	Anskaffelsesstrategi	24
4.5	Digitaliseringsstrategi og IKT-strategi	24
4.6	Eiendomsstrategi	25
4.7	Politisk styring og kontrolloppgaver	27
5	Avdeling utdanning og kompetanse	28
5.1	Kort sammendrag	28
5.2	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	28
5.3	Investeringer	40
6	Avdeling plan, næring og kulturminner	46
6.1	Kort sammendrag	46
6.2	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	46
6.3	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	47
7	Avdeling kultur og folkehelse	54
7.1	Kort sammendrag	54
7.2	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	54
7.3	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	55
8	Seksjon tannhelse	66
8.1	Kort sammendrag	66
8.2	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	66
8.3	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	68
8.4	Investeringer	70
9	Avdeling samferdsel	71
9.1	Kort sammendrag	71
9.2	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon	71
9.3	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	73

9.4	Investeringer	80
10	Avdeling veg	82
10.1	Kort sammendrag	82
10.2	Driftsbudsjett og økonomisk situasjon.....	82
10.3	Strategier, satsningsområder og prioriteringer	84
10.4	Investeringer fylkesvei	90
11	Vedlegg	93
11.1	Vedlegg nr.1 – Lånefondets bevilgningsbudsjett	93
11.2	Vedlegg nr.2 – Forslag til budsjett for kontrollutvalget.....	94
11.3	Vedlegg nr.3 – Garantiforpliktelser	96
11.4	Vedlegg nr.4 – Investeringer	97
11.5	Vedlegg nr.5 – Økonomisk oversikt drift	98

1 | INNLEDNING

1 Innledning

I tråd med hovedmålene i Trøndelagsplanen og intensjonen bak sammenslåingen av Trøndelag til et fylke så har fylkestinget vedtatt og prioritert en rekke ambisiøse satsinger for hele Trøndelag i den kommende planperioden.

Selv om det foreløpig ser ut til at Trøndelag har klart seg godt gjennom koronapandemien er det på noen områder ennå betydelig usikkerhet knyttet til den økonomiske situasjonen. Som følge av den høye investeringstakten i nye skoler og oppgradering av fylkesveinettet har fylkeskommunen nå et gjeldsnivå som ikke er bærekraftig over tid. Fylkesdirektøren er opptatt at det tas grep som reduserer gjeldsnivået i tråd med vedtatte handlingsregler.

Mål og intensjoner bak samlingen av Trøndelag

Hovedmålene for Trøndelagsplanen og intensjonen bak et sammenslått Trøndelag er grunnleggende og retningsgivende for all aktivitet i Trøndelag fylkeskommune.

I tillegg har fylkestinget vedtatt og prioritert satsningsområder i regional planstrategi og i behandlingen av utfordringsdokumentet i 2020. Disse er:

- Trøndelag svarer på klimautfordringen
- Innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag
- Et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag
- Kompetanse for å møte et arbeidsliv i endring
- Kultur som drivkraft i samfunnsbyggingen
- Samarbeid i nye strukturer
- Bærekraftig økonomi i fylkeskommunen
- Videreutvikle den norske modellen

Hensikten er tydeligere å vise sammenhengen mellom regionale planer og praktisk politikk, og gjøre vegen fra ord til handling lettere. Disse åtte satsningsområdene er ikke bare Trøndelag fylkeskommune sine – men gjelder for hele Trøndelag.

Koronapandemien

Fylkestinget behandlet utfordringsdokumentet med føringer for økonomiplan 2022-2025 på sitt juni-møte. Fylkesdirektøren redegjorde her for konsekvensen av pandemien og vår økonomiske situasjon.

Det er fortsatt usikkerhet knyttet til pandemien og effektene av denne. Hovedbildet er at vi i en nasjonal sammenheng har håndtert denne ekstraordinære tilstanden hensiktsmessig. Situasjonsbildet i Trøndelag er at økonomien har klart seg godt, veksten i næringslivet synes å være tilbake, og arbeidsledigheten er samlet sett på et normalnivå. Innhenting har en klar sammenheng med aktiv bruk av økonomiske (finanspolitiske) virkemidler gjennom hele pandemien. Trøndelag fylkeskommune har også tatt en offensiv rolle i dette.

Fylkesdirektøren var opptatt av de økonomiske konsekvensene av pandemien i utfordringsdokumentet. På ett viktig område er det fortsatt betydelig økonomisk risiko som følge av pandemien. Som følge av en betydelig nedgang i etterspørselen etter kollektivtransport er billettinntektene dramatisk redusert. Dersom etterspørselen ikke tar seg opp til et normalnivå igjen, står vi overfor betydelige økonomiske utfordringer på dette området fremover.

Grunnleggende økonomiske utfordringer

I fylkesdirektørens forslag til økonomiplan 2022-2025 med budsjett 2022 foreslås det investeringer for til sammen 5,6 milliarder kroner. Av dette utgjør investeringer i skoler om lag 2,6 milliarder kroner, mens det foreslås investeringer til fylkesveiene på til sammen 2,8 milliarder kroner.

Fylkesdirektøren er meget bekymret for den underliggende økonomiske situasjonen. Vi har etablert et gjelds nivå som utløser rente- og avdragsutgifter som beslaglegger en større og større andel av driftsinntektene våre. Denne problematiske utviklingen forsterkes av at rentenivået forventes å stige fremover.

En bærekraftig økonomi betyr at vi har styring, kontroll, en sunn balanse mellom drift og investering og en viss stabilitet i utviklingen. Derfor har også fylkestinget vedtatt en rekke handlingsregler og finansielle måltall i tråd med kommunelovens bestemmelser. Slik bildet er nå klarer vi ikke å innfri måltall for gjeldsgrad og netto driftsutgifter, og handlingsregel for finansutgifter.

Fylkesdirektøren foreslår i denne planen å skyve enkelte investeringer ut i tid, der dette er vurdert hensiktsmessig og forsvarlig. På skolesiden gjelder det blant annet oppstart av Olav Duun videregående skole som er foreslått skjøvet til 2025. Tilsvarende foreslås prosjektet knyttet til Guri Kunna videregående skole å skyves noe ut i tid til 2023/2024. For Melhus videregående skole er kostnadsrammen tatt noe ned ved at kapasiteten justeres fra 800 til 600 elever. Innenfor vegområdet foreslås det å redusere fornyingsprogrammet og tiltak på gang- og sykkelveg noe i 2025.

Totaliteten i de økonomiske utfordringene gjør at fylkesdirektøren vil igangsette en planmessig gjennomgang og analyse av situasjonen, herunder demografiutviklingen, så raskt som mulig. Det vil da være viktig å ha en langsiktig tilnærming, utover økonomiplanperioden. Fylkesdirektøren vil komme tilbake til fylkestinget med dette i forbindelse med «Utfordringsdokument 2023-2026».

Regjeringen vil komme med en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet 8. november. Konsekvensene av denne for Trøndelag fylkeskommune og fylkesdirektørens forslag til anvendelse vil bli formidlet til fylkestinget i et eget notat. Tilsvarende vil fylkestinget bli orientert om eventuelle konsekvenser for fylkeskommunen etter det endelige vedtaket til statsbudsjett i desember.

Fleksible arbeidsformer

Trøndelag fylkeskommune vil være en attraktiv arbeidsgiver som yter gode tjenester. Teknologi og digital kompetanse gir muligheter for større fleksibilitet. I arbeidet med å utvikle administrasjonen i en fleksibel og digital arbeidshverdag vil fylkesdirektøren ha gode involverende prosesser der vi tenker nytt, deler erfaring med andre virksomheter og teste ut ulike ordninger.

Evaluerings av organisasjonen

I løpet av 2022 vil fylkesdirektøren igangsette evaluering av organisasjonen 4 år etter sammenslåingen. Det vil bli evaluering på tre plan:

- De samfunnspolitiske målene ved sammenslåingen
- Den politiske organiseringen og strukturen
- Den administrative organisasjonen

Politisk nivå vil bli orientert og involvert, først gjennom å bli forelagt en plan for arbeidet.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for vår planlegging og vårt arbeid. I utfordringsdokumentet for 2021-2024 knyttet vi satsningsområdene i regional planstrategi til bærekraftsmålene slik:

- Trøndelag svarer på klimautfordringene:

FNs bærekraftsmål 12: Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

FNs bærekraftsmål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

- Innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag:

FNs bærekraftsmål 11: Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige

- Et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag:

FNs bærekraftsmål 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

FNs bærekraftsmål 9: Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon

- Kompetanse for å møte et arbeidsliv i endring:

FNs bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheten for livslang læring for alle

- Kultur som drivkraft i samfunnsutbyggingen:

FNs bærekraftsmål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

FNs bærekraftsmål 10 Redusere ulikhet mellom land

- Samarbeid i nye strukturer:

FNs bærekraftsmål 17: Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

- Bærekraftig økonomi i fylkeskommunen:

FNs bærekraftsmål 12: Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

2 | ØKONOMISKE RAMMER OG UTVIKLING

Foto: Annie Spratt/toni splash

2 Økonomiske rammer og utvikling

Trøndelag fylkeskommune skal ha en bærekraftig økonomi. Vi skal utnytte våre ressurser optimalt og vi skal ha handlingsrom for framtidige satsninger og driftsoppgaver.

2.1 Innledning

Til tross for en krevende økonomisk situasjon i 2021 har Trøndelag fylkeskommune kontroll på økonomien. Under pandemien har regjeringen og Stortinget vist handlekraft og kompensert fylkeskommunene for tapte inntekter og merutgifter knyttet til koronapandemien. Særlig har staten kompensert fylkeskommunene for lavere inntekter i kollektivtrafikken.

Våre utfordringer er likevel store ved inngangen til 2022. Dette gjelder spesielt innenfor samferdsel og veivedlikehold og generelt med hensyn til vårt høye investeringsnivå og økende gjeldsgrad. Stigende renter i planperioden gjør at rentekostnadene tar en stadig større andel av midlene som burde ha vært fordelt til våre tjenestoområder.

Gjenåpningen av samfunnet har gitt en markert oppgang i norsk økonomi, og aktiviteten er høyere enn før koronapandemien. Arbeidsledigheten faller i hele landet og i Trøndelag er kun 1,8 % av arbeidsstyrken meldt helt ledige per 1. oktober 2021.

Normaliseringen av økonomien tilsier at rentenivået etter hvert skal tilbake på samme nivå som før pandemien. Rentenivået kan også bli høyere hvis lønns- og prisveksten øker raskere enn ventet. Norges Bank satte derfor opp styringsrenten fra 0 til 0,25 % på rentemøtet 22. september. Nye renteprognooser fra Norges Bank tilsier ytterligere fire renteøkninger allerede innen utgangen av 2022 og signaler om en styringsrente på 1,5 % i løpet av sommeren 2023. Dette har stor betydning for våre renteutgifter i økonomiplanperioden.

Regjeringen har signalisert at vi må innstille oss på en ny normalsituasjon etter pandemien. I forslag til statsbudsjett for 2022 fra regjeringen Solberg gis det ikke signaler om noen videreføring av kompensasjonene til fylkeskommunene. Et statsbudsjett for 2022 uten kompensjoner for kollektivtrafikken kan gi oss økonomiske utfordringer.

For 2022 er det dessverre grunn til å tro at volumet i kollektivtrafikken ikke vender tilbake til nivået som var før pandemien. Passasjervekst i årene fremover var ment å sikre en langsiktig finansiering av kollektivtilbudet som ble etablert i Trondheim i 2019. For Trondheims-trafikken vil et trafikkvolum i 2022 tilbake til 2019-nivået kunne gi inntektstap på ca. 65 millioner kroner. Et trafikkvolum under nivået i 2019 vil gi oss enda større tap.

I arbeidet med økonomiplan 2022-2025 med budsjett for 2022 har fylkesdirektøren lagt vekt på at vi skal:

- Redusere nivået i flere investeringsprosjekter
- Øke avdragsbetalingen ut over minimumsavdraget
- Sette av midler på disposisjonsfond
- Videreføre nivået på tjenestoområdenes budsjetttrammer

Trøndelag fylkeskommune har hatt et høyt investeringsnivå siden sammenslåingen i 2018. Investeringsnivået blir også høyt i økonomiplanperioden 2022-2025, men vi reduserer nivået noe. Investeringene blir i vesentlig grad finansiert med låneopptak og gjeldsgraden øker fra 113 % i 2018 til 149 % ved utgangen av 2025. Fylkesdirektøren har også sett på sammenhengene mellom mindreforbruk og framdrift i investeringsprosjektene. Basert på erfaringer har vi vurdert våre gjennomføringsevner og vi har tatt ned budsjettene i flere prosjekter. Fylkesdirektøren vil gjennomføre investeringer som er påbegynt, men vil samtidig redusere eller flytte flere investeringer frem i tid.

På tross av utfordringer med gjeld og finansutgifter viser økonomiplanen et økonomisk handlingsrom. Fylkesdirektøren har derfor valgt å øke avdragene slik at vi har en buffer til lovpålagt minimumsavdrag. Men på grunn av økte renteutgifter og høy gjeld øker finansutgiftene med om lag 125 millioner kroner i økonomiplanperioden. Dette er ikke økonomisk bærekraftig.

Vi har også et handlingsrom knyttet til avsetning på fritt disposisjonsfond. I fylkesdirektørens forslag til økonomiplan er det innarbeidet at vi skal sette av midler på fritt disposisjonsfond i alle årene, til sammen 76 millioner kroner. Det er også et handlingsrom til at vi kan videreføre driftsrammene for avdelingene og deres tjenesteområder. Men fra og 2024 innfører vi et effektivitetstrekk for tjenesteområdene, som inndecking for høyere finansutgifter.

Grunnlaget for fylkesdirektørens prioriteringer i økonomiplanarbeidet er at vi på sikt skal nå våre måltall og handlingsregler:

- Måltall for netto driftsresultat
- Måltall for fritt disposisjonsfond
- Måltall for gjeldsgrad
- Handlingsregel for finansutgifter
- Handlingsregel for rentebufferfondet

Tilleggsnotat om tilleggsproposisjon til statsbudsjettet

Den 8. november legger den nye regjeringen Støre fram en tilleggsproposisjon til den avgåtte regjeringens forslag til statsbudsjettet. Fylkesdirektøren ettersender et notat til fylkestinget om de økonomiske konsekvensene av dette.

2.2 Driftsbudsjett – Bevilgningsoversikt

Fylkesdirektør legger frem et driftsbudsjett for 2022 med et netto driftsresultat på 32 millioner kroner. Netto driftsresultat er lavt i hele økonomiplanperioden. I driftsbudsjettet vedtar vi budsjetttrammer for tjenesteområdene. Avdelingenes budsjetttrammer kan ha budsjett fra flere tjenesteområder.

Vi har videreført rammene på tjenesteområdene fra økonomiplan 2021-24 og priskorrigert med antatt kommunal deflator på 2,5 %. Fylkesdirektøren har prioritert å videreføre budsjetttrammene på tjenesteområdene på minimum samme nivå som i økonomiplan 2021-24. Målet om å styrke opplæring med 50 millioner kroner over en fireårsperiode ligger fremdeles inne i budsjettet, og vil være nådd i 2022.

Effektiviseringskravet for tjenesteområdene som ble vedtatt i budsjettbehandlingen for 2019 ligger inne med 1,5 % fra og med 2022. Men på grunn av høyt investeringsnivå og forventet renteøkning innfører fylkesdirektøren nå et ytterligere effektiviseringstrekk for tjenesteområdene. Men dette trekket får virkning først i 2024 og 2025. I 2024 utgjør dette 66,8 millioner kroner og i 2025 116,5 millioner kroner.

Fra 2020 ble det, på grunn av tilpasning til pensjonsreformen, innført nye regler for offentlig tjenstepensjon. Omlegging til ny tjenstepensjon gir lavere netto pensjonskostnad og samlet pensjonskostnad i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og i Statens Pensjonskasse (SPK). Vi var usikre på effekten av dette på pensjonssatsene for 2021. For 2022 er vi mer sikre og vi justerer satsene ned til 16 % (KLP) og 12 % (SPK) av lønnsgrunnlaget. Budsjetttrammene til tjenesteområdene justeres ned i henhold til dette, for 2022 utgjør dette 50 millioner kroner.

Trøndelag fylkeskommune har et stort akkumulert premieavvik på 347 millioner kroner ved inngangen til 2021 (411 millioner kroner i 2020). Dette skal nedbetales over hhv. 15, 10 og 7 år og utgjør en kostnad i regnskapet de nærmeste årene.

Budsjetttrammen til politisk styring og kontroll og administrasjon og adm.lokaler videreføres fra nivået i 2021. Det gis noe styrking til sistnevnte, blant annet til mobiltelefonordning og utskifting nettverk på skoler.

For opplæring gis styrking på grunn av økt elevtall, men styrkingen får først merkbar effekt fra 2023. Opplæring får også en styrking begrunnet i nye lovregler, lokale vedtak og fullføringsreformen. I statsbudsjettet får vi en økt tildeling til økt fleksibilitet i opplæring knyttet til reformen. På grunn av mange ansatte innen opplæring gir lavere pensjonssatser et betydelig trekk i driftsrammen.

For tannhelse viderefører vi budsjetttramme fra 2021, samt at vi gir en styrking på 4,8 millioner kroner for inndekning av reduserte inntekter betalende pasienter. For nærings- og bostedutvikling og kultur og folkehelse viderefører vi rammen fra 2021. For nærings- og bostedsutvikling viderefører vi en styrking fra 2021 til avtaler med NTNU og Nord universitet.

Driftsrammen til kollektivtrafikk økes som følge av økt rammetilskudd knyttet til statlige ambisjoner om reduserte ferjetakster. Dette er en videreføring av økningen som kom i 2021, samt ytterligere økning i statsbudsjettet for 2022. Driftsrammen styrkes også pga kompensasjon for økt CO2-avgift i statsbudsjettet. Fylkeskommunen taper noe i rammetilskuddet, pga ny båt- og ferjenøkkel. Men vi reduserer ikke driftsrammen til kollektivtrafikk tilsvarende.

Driftsrammen til tjenesteområde veg videreføres fra 2021. Endringer i rammetilskuddet, trekk forårsaket av ny beregning av veivedlikehold og økning på grunn av ny beregning av veiadministrasjon, berører tjenesteområdet. Men endringene utligner hverandre.

Tabell 2.1 Bevilgningsoversikt drift etter budsjett- og regnskapsforskriften § 5-4

1000 kroner	Regnskap		Budsjett	Økonomiplan		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Rammetilskudd	-4 148 798	-3 870 562	-4 006 895	-4 045 844	-4 045 141	-4 039 487
Inntekts- og formuesskatt	-2 701 416	-2 963 986	-3 061 568	-3 061 798	-3 061 703	-3 061 327
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre generelle driftsinntekter	-395 247	-130 717	-100 126	-100 126	-100 126	-100 126
Sum generelle driftsinntekter	-7 245 461	-6 965 265	-7 168 589	-7 207 768	-7 206 970	-7 200 940
Sum netto driftsutgifter	7 129 297	6 367 373	6 449 084	6 451 304	6 390 460	6 358 940
Brutto driftsresultat	-116 164	-597 892	-719 506	-756 465	-816 511	-842 001
Renteinntekter	-26 503	-29 000	-33 237	-35 623	-36 363	-35 238
Utbytter	-10 234	-2 300	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omlopsmidler	-1 272	0	0	0	0	0
Renteutgifter	180 722	202 676	273 962	331 395	361 129	373 937
Avdrag på lån	371 604	436 695	447 211	441 593	469 045	474 219
Netto finansutgifter	514 317	608 071	687 936	737 365	793 811	812 918
Motpost avskrivninger	-700 268	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	-302 116	10 179	-31 570	-19 100	-22 700	-29 083
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
Overføring til investering	91 816	10 472	3 172	3 172	3 172	3 172
Netto avsetninger eller bruk av bundne fond	243 741	-11 550	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av disp.fond	-33 442	-9 102	28 398	15 928	19 528	25 911
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto drifts.res.	302 116	-10 179	31 570	19 100	22 700	29 083
Fremført til inndekning i senere år	0	0	0	0	0	0

Tabell 2.2 Bevilgningsoversikt tjenesteområder

1000 kroner	Regnskap		Budsjett	Økonomiplan		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Fordelt slik						
Politisk styring og kontrollorganer	54 473	59 289	59 915	59 915	59 358	58 965
Administrasjon og adm.lokaler	334 087	335 312	329 236	329 033	324 815	323 082
Opplæring	3 177 812	3 098 330	3 184 692	3 203 386	3 180 428	3 173 447
Tannhelse	270 475	252 439	260 254	260 254	257 456	255 468
Nærings- og bostedsutvikling	154 027	142 974	141 211	140 314	134 572	131 596
Fylkesveger	1 469 149	886 773	907 004	907 004	897 578	890 884
Kollektivtrafikk	1 430 671	1 239 170	1 260 143	1 255 018	1 242 467	1 233 553
Kulturaktivitet	237 329	253 815	256 907	246 658	244 064	242 223
Sum netto drift tjenesteområder	7 128 023	6 268 103	6 399 363	6 401 583	6 340 739	6 309 219
Sum på tjenesteområder som inngår i netto driftsutgifter fig.2.1	1 273	99 594	49 721	49 721	49 721	49 721
Sum netto driftsutgifter	7 129 297	6 367 696	6 449 084	6 451 304	6 390 460	6 358 940

Tabell 2.2 viser sum netto drift på tjenesteområder. Den nye obligatoriske oppstillingen i bevilgningsoversikt drift, etter budsjett- og regnskapsforskriftens § 5-4, innebærer at statlige overføringer, renter og avdrag på selvfinansierende lån og bruk og avsetning fond i avdelingene skal føres i bevilgningsoversikten i tabell 2.1. Disse utgiftene og inntektene inngår også i sum netto driftsutgifter i bevilgningsoversikt tjenesteområder.

2.3 Frie inntekter

Anslag frie inntekter framgår av forslag til statsbudsjettet lagt fram 12. oktober. Regjeringen Solberg foreslår for 2022 vekst i frie inntekter for fylkeskommunene på 400 millioner kroner. Ekstraordinære midler i 2021 knyttet til pandemien holdes utenfor beregningen av veksten. For 2022 foreslår regjeringen Solberg ingen særskilte midler knyttet til pandemien. Regjeringen Støre legger fram sin tilleggsproposisjon 8. november. Vårt anslag for frie inntekter kan da bli endret.

Våre frie inntekter er rammetilskudd, skatteinntekter og skatteutjevning. Frie inntekter framgår av bevilgningsoversikten i avsnitt 2.2 Vi anslår frie inntekter for 2022 til 7 068 millioner kroner. I tabell 2.1 inngår skatteutjevningen som en del av rammetilskuddet og utgjør 273 millioner kroner. Vi forventer noe økning i rammetilskuddet fram mot 2025. Dette skyldes blant annet flere 16-18 åringer. Dette gir høyere uttelling i utgiftsutjevningen i videregående opplæring.

Oversikt over frie inntekter finnes på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettside om statsbudsjettet – under linken *Nøkkeltall fra statsbudsjettet 2022 for din kommune*.

Rammetilskudd

Anslag for rammetilskudd og skatteutjevning for 2022 er 3 734 og 273 millioner kroner, til sammen 4 007 millioner kroner. Trøndelag har lavere skatteinntekter enn landsgjennomsnittet. Utjevningsgraden i skatteutjevningen er 87,5 %.

Rammetilskuddet består av innbyggertilskudd, utgiftsutjevninger, tilskudd særskilt fordeling, overgangsordninger og skjønntilskudd. Innbyggertilskuddet (samme beløp per innbygger for alle fylker) utgjør 3 001 millioner kroner. Det er en økning i innbyggertilskudd på grunn av kompensasjon for lønns- og prisstigning og realvekst i frie inntekter. Det er også en økning knyttet til at noen midler gis som økt innbyggertilskudd i stedet for særskilt tildeling. Dette gjelder i hovedsak midler til veiadministrasjon.

Innbyggertilskuddet økes også noe på grunn av endringer i statlige styringssignaler. De viktigste av disse er:

- Økning - fleksibilitet videregående opplæring, måloppnåelser i fullføringsreformen
- Økning - finansiering av reduserte ferjetakster
- Økning - kompensasjon for økt CO2-avgift
- Reduksjon - lærlingetilskudd, nominell videreføring, ikke prisjustering for 2022
- Reduksjon - lærlingetilskudd, utfasing midlertid økning 2020 og 2021 knyttet til pandemien

Utgiftsutjevningen omfordeler til fylkeskommuner med antatt høye utgifter i tjenesteproduksjonen. Vår tildeling på 494,6 millioner kroner begrunnes mye av lengde på fylkesvei. For 2022 gir ny delkostnadsnøkkel for båt og ferje et tap i utgiftsutjevningen. Endringer i kriteriet for vedlikeholdsbehov fylkesvei gir også tap. Tapene kompenseres 50 % av overgangsordninger i 2022.

Av særskilte fordelinger på 173 millioner kroner utgjør opprusting av fylkesvei 111,8 millioner kroner. Vi får ellers tildelinger til tunnelsikkerhet, lufthavner, ferje og hurtigbåt (lavutslipp), tilskudd distrikt, landbruk og jobbsjansen og kompensasjon endringer i inntektssystemet. Midler til tunnelsikkerhet økes med 10,431 millioner til 27,4 millioner kroner.

Overgangsordninger gjelder kompensasjon for tap på grunn av ny båt- og ferjenøkkel og ny nøkkel for veivedlikehold. Men i overgangsordningen trekkes vi for gevinst av at veiadministrasjon innlemmes i innbyggertilskuddet. For 2022 gjelder også overgangsordning for tap knyttet til omleggingen av inntektssystemet fra og med 2020.

Skatteinntekter (inntektsskatt)

Utviklingen i arbeidsmarkedet har vært positiv og skatteinngangen i siste halvdel av 2021 har vært bedre enn forventet. For 2022 ventes økt sysselsetting, god lønnsvekst og økt skatt på utbytte. Fylkeskommunal andel (skattøre) av inntektsskatten fastsettes i statsbudsjettet med sikte på at skatteinntektene skal utgjøre 40 % av samlede inntekter for fylkeskommunene. I statsbudsjettet for 2022 justeres derfor fylkeskommunal skattøre fra 2,7 % til 2,4 %. Våre skatteinntekter anslås til 3 061,6 millioner kroner i 2022.

2.4 Finansutgifter og finansinntekter

Netto finansutgifter øker med 125 millioner kroner i økonomiplanperioden. Finansutgiftene øker både som følge av en forventet renteøkning og på grunn av økte investeringer.

Tabell 2.3 Renteinntekter, renteutgifter og avdrag lån

1000 kroner	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Renteinntekter	-26 503	-29 000	-33 237	-35 623	-36 363	-35 238
Renteutgifter	180 722	198 440	273 962	331 395	361 129	373 937
Avdrag på lån	371 604	436 695	447 211	441 593	469 045	474 219
Sum renter og avdrag	525 822	606 135	687 936	737 365	793 811	812 918

Renteutgiftene påvirkes blant annet av pengemarkedsrenten og fylkeskommunens likviditet og gjeldsnivå. I vår bankavtale og vilkår for obligasjonslån er det NIBOR (Norwegian Interbank Offered Rate) med en fast margin som avgjør våre rentebetingelser. I tillegg har vi fastrentelån og rentesikringsavtaler som reduserer effekten av endringer i markedet.

I budsjettforslaget har fylkesdirektøren forutsatt en budsjettrente på henholdsvis 1,8 %, 2,3 %, 2,5 % og 2,5 % hvert år i økonomiplanperioden. Budsjettrenten inneholder en vurdering av hvordan NIBOR utvikler seg i perioden med et gjennomsnittlig påslag. Budsjettrenten tilsvarer Kommunalbanken sin anbefaling basert på fremtidige forventinger i markedsrenter. På den delen av låneporteføljen som er rentesikret er det budsjettet med den aktuelle fastrenten.

Kommuneloven §14-18 regulerer hvor mye avdrag vi minimum må betale. Minsteavdraget er avhengig av årets avskrivninger og forholdet mellom lånegjelden og avskrivbare anleggsmidler. Stigende lånegjeld gir høye minsteavdrag.

Fylkesdirektøren ønsker å betale høyere avdrag enn minimumsavdraget. Vi øker avdragene med til sammen 74 millioner kroner i økonomiplanperioden sammenlignet med økonomiplan 2021-24. Det er nødvendig på grunn av vårt høye gjeldsnivå.

Figur 2.1 Avdragsbetaling.

2.5 Netto avsetninger, disposisjonsfond

Ved inngangen til 2021 var disposisjonsfondet på 1,257 milliarder kroner. Av dette har fylkestinget vedtatt bruken av 430 millioner kroner til ulike formål som regionalt utviklingsfond, marint utviklingsfond, tunnelsikkerhet, opplæringsfond, samferdselsfond med flere. 406 millioner kroner av disposisjonsfondet ved inngangen til 2021 er mer-/mindreforbruk fra avdelingene. Disse midlene er tatt ut fra fondet og gjenbevilget til avdelingene i 2021.

Det resterende beløpet 421 millioner kroner er uten bestemt formål, fritt disposisjonsfond. I løpet av 2021 er det vedtatt å bruke 136 millioner kroner av fritt disposisjonsfond. Saldo ved inngangen til 2022 anslås derfor til 285 millioner kroner.

I økonomiplanperioden er det planlagt avsetninger til fritt disposisjonsfond på 76 millioner kroner. Med planlagt avsetning i økonomiplanperioden vil fritt disposisjonsfond øke til 361 millioner kroner ved utgangen av 2025.

Tabell 2.4 Bruk og avsetning fond

1000 kroner	Regnskap	Budsjett	Budsjett		Økonomiplan		Sum
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2022-2025
Fond							
Avsetning til tunnelsikringsfond	19 843	15 699	27 041	27 041	27 041	27 041	108 164
Avsetning disposisjonsfond	120 980	9 715	27 312	13 302	14 487	20 870	75 971
Bruk av marint utv.fond		-15 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000	-28 000
Bruk av regionalt utv.fond		-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-60 000
Bruk av utdanningsfondet			-3 955	-2 415			-6 370
Bruk fritt disposisjonsfond	-81 158	-4 516					
	59 665	-9 102	28 398	15 928	19 528	25 911	89 765

2.6 Investeringsbudsjett – Bevilgningsoversikt og låneopptak

Bevilgningene i investeringsbudsjettet fordeles brutto på ulike programområder i bevilgningsoversikten. Fylkestingets mål, prioriteringer og forutsetninger for bevilgningene går frem av investeringstabeller og tekstdel i kapittel 4 til 10. Fylkestingets vedtak er bindende for underordnede organer.

I økonomiplanperioden har vi budsjettet med investeringer i varige driftsmidler for til sammen 5,618 milliarder kroner. I 2022 er det budsjettet med investeringer på 1,357 milliarder kroner.

Tabell 2.5 Bevilgningsoversikt investering

1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			Sum
	2022	2023	2024	2025	22 - 25
Investeringer i varige driftsmidler	1 357 445	1 741 421	1 637 534	881 283	5 617 683
Tilskudd til andres investeringer	-	-	-	-	-
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	23 172	3 172	3 172	3 172	32 688
Utlån av egne midler	-	-	-	-	-
Avdrag på lån Sum	-	-	-	-	-
Sum investeringsutgifter	1 380 617	1 744 593	1 640 706	884 455	5 650 371
Kompensasjon for merverdiavgift	-245 898	-323 585	-295 257	-159 159	-1 023 899
Tilskudd fra andre	-97 655	-95 793	-134 739	-164 000	-492 187
Salg av varige driftsmidler	-	-	-	-	-
Salg av finansielle anleggsmidler	-	-	-	-	-
Utdeling fra selskaper	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-	-	-	-	-
Sum bruk av lån	-978 257	-1 253 611	-1 179 419	-530 005	-3 941 292
Sum investeringsinntekter	-1 321 810	-1 672 989	-1 609 415	-853 164	-5 457 378
Videreutlån	-	-	-	-	-
Bruk av lån til videreutlån	-	-	-	-	-
Avdrag på lån til videreutlån	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på videreutlån	-	-	-	-	-
Netto utgifter videreutlån	-	-	-	-	-
Overføring fra drift	-3 172	-3 172	-3 172	-3 172	-12 688
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-	-	-	-	-
Netto avsetninger til eller bruk av ubundne fond	-55 635	-68 432	-28 119	-28 119	-180 305
Dekning av tidligere års udekket beløp	-	-	-	-	-
Sum overføring fra drift og netto avsetninger eller bruk av fond	-58 807	-71 604	-31 291	-31 291	-192 993
Fremført til inndekning i senere år	-	-	-	-	-

Tabell 2.6 Investeringer fordelt på tjenesteområder

1000 kroner	Budsjett	Økonomiplan			Sum
	2022	2023	2024	2025	2022 - 2025
Opplæring - Skolebygg	652 600	906 700	848 300	223 000	2 630 600
Tannhelse - Tannklinikker	20 000	35 000	2 500	2 500	60 000
Kollektivtrafikk - Buss, hurtigbåt og ferje	11 275	5 125	5 125	87 117	108 642
Fylkesvei - Fylkesveier og trafikksikkerhet	673 570	794 596	781 609	568 666	2 818 441
Sum investeringer	1 357 445	1 741 421	1 637 534	881 283	5 617 683

Fylkesdirektør har hatt en gjennomgang av alle investeringene og sett på mulighetene for å redusere investeringsnivået. Vi foreslår å utsette oppstart på noen prosjekter og noen prosjekter reduseres i omfang. Det er hovedsakelig videreføring av allerede vedtatte prosjekter som legges frem i økonomiplanen. På grunn av juridiske bindinger og for å opprettholde kostnadseffektiv fremdrift i vedtatte investeringer, er investeringsnivået høyere enn det som er bærekraftig på lang sikt. Forslag til investeringer er nærmere omtalt i kapitlene for utdanning, tannhelse, samferdsel og veg, kapittel 5, 8, 9 og 10.

Investeringene finansieres med låneopptak, merverdiavgiftskompensasjon, bompenger og tilskudd fra andre. I økonomiplanperioden har vi budsjettert med låneopptak på til sammen 3,9 milliarder kroner. I 2022 er det budsjettert med låneopptak på 978 millioner kroner.

All merverdiavgiftskompensasjon knyttet til investeringer blir ført til inntekt i investeringsregnskapet. Vi har noen prosjekter som blir delvis finansiert av statlige tilskudd eller bompenger. Ut over dette blir investeringene lånefinansiert. Alle inntekter fra salg av eiendom vil gå til ekstraordinære avdrag på lån. I økonomiplanperioden er det ikke budsjettert med salg av eiendommer. Salg av eiendom blir først budsjettert når salget blir realisert.

Lånegjelden ved utgangen av 2020 var på 11,23 milliarder kroner. For en del av lånene som gjelder fylkesveg og skolebygg mottar vi rentekompensasjon fra staten. Lån med rentekompensasjon utgjør cirka 2,1 milliarder kroner. Vi har utnyttet de statlige ordningene fullt ut, og det vil ikke bli godkjent ytterligere prosjekter for rentekompensasjon i 2021. I slutten av økonomiplanperioden er vår lånegjeld forventet å bli cirka 14 milliarder kroner.

2.7 Økonomien på lang sikt - finansielle måltall og handlingsregler

Etter kommuneloven skal fylkestinget ivareta økonomisk handleevne over tid, og utarbeide realistiske planer for virksomhet og økonomi. I tillegg til å vedta økonomiplan, budsjett, regnskap og årsberetning, skal fylkestinget også vedta finansielle måltall og handlingsregler for fylkeskommunens økonomi (kommuneloven §§ 14-1 og 14-2).

Fylkestinget vedtok finansielle måltall og handlingsregler i sak 61/17 Økonomiplan 2018–2021. Disse ligger fast, unntatt handlingsregelen for gjeldsgrad som ble justert fra 100 % til 113 % i fylkestingssak 117/19 Økonomiplan 2020-2023. Vi har nå disse måltallene og handlingsreglene:

- Måltall for netto driftsresultat, minst 4 % av brutto driftsinntekter
- Måltall for fritt disposisjonsfond, minst 4 % av brutto driftsinntekter
- Måltall for gjeldsgrad, gjeldsnivå ikke over 113 % av brutto driftsinntekter
- Handlingsregel for finansutgifter, ikke over 8 % av generelle driftsinntekter
- Handlingsregel for rentebufferfondet, minst 3 % av låneporteføljen uten sikring eller maksimalt 200 millioner kroner

Måltall for netto driftsresultat, fritt disposisjonsfond og gjeldsgrad regnes ut i % av brutto driftsinntekter, dvs. våre samlede inntekter, også inntekter slik som overføringer, tilskudd og brukerbetaling. Generelle driftsinntekter er kun inntektene som framgår i bevilgningsoversikten, tabell 2.1.

Måltall for netto driftsresultat, minst 4 % av brutto driftsinntekter

Som en buffer mot uventede økonomiske hendelser bør vi ha et tilstrekkelig driftsresultat. For 2022 budsjetterer vi med et netto driftsresultat på 32 millioner kroner. For de tre øvrige årene budsjetterer vi med et noe lavere nivå. For 2021 har vi nå en prognose for netto driftsresultat på 108 millioner kroner. Vi er dermed lang unna å nå måltallet på 4 %. Et måltall på 4 % tilsier et netto driftsresultat på 287 millioner kroner.

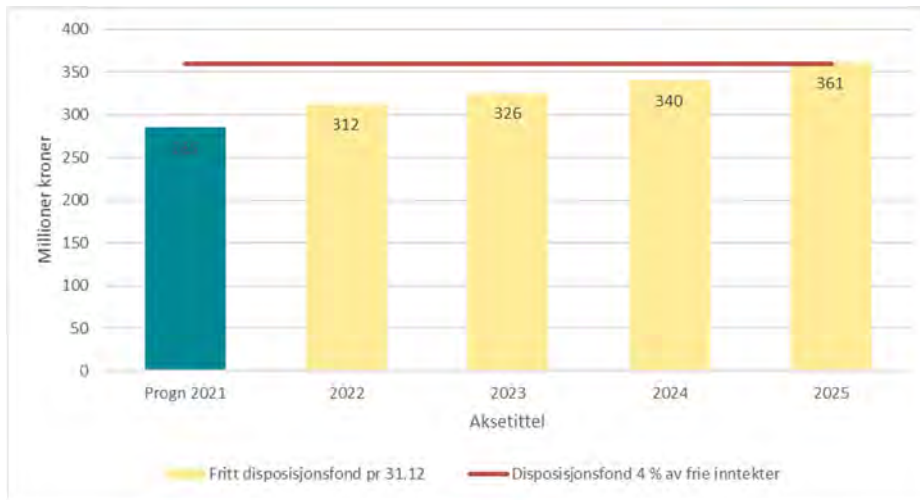

Figur 2.2 Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsutgifter, sammenlignet med måltall 4 %

Måltall for fritt disposisjonsfond, bør over tid utgjøre 4 % av brutto driftsinntekter

Måltallet for fritt disposisjonsfond på 4 % tilsier et fritt disposisjonsfond på ca. 360 millioner kroner. Disposisjonsfondet er viktig for den økonomiske handlefriheten, og for å sikre driften hvis vi skulle komme i en dårligere økonomisk situasjon. Med de avsetningene som er gjennomført og vedtatt for 2021 vil saldo på fondet ved inngangen til 2022 være på 285 millioner kroner. Med de avsetningene til fritt disposisjonsfond som vi planlegger for økonomiplan vil vi ved utgangen av

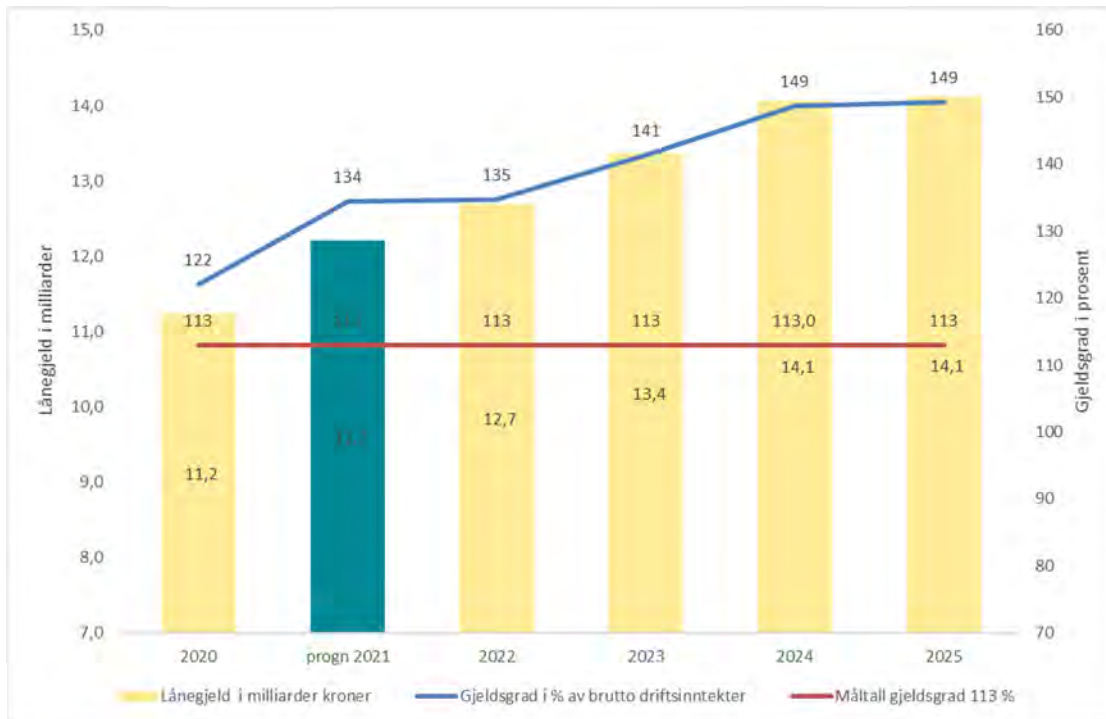
2025 ha et disposisjonsfond på 361 millioner kroner. Vi innfrir derfor måltallet på 4 % for fritt disposisjonsfond i økonomiplanperioden.

Figur 2.3 Fritt disposisjonsfond i millioner kroner og i prosent av brutto driftsinntekter

Måltall for gjeldsgrad, gjeldsnivå ikke over 113 % av brutto driftsinntekter

Lånegjelden ved utgangen av 2020 var på 11,23 milliarder kroner. Med låneopptakene som planlegges vil lånegjelden mot slutten av økonomiplanperioden i 2025 være på rundt 14 milliarder kroner. Vi er dessverre langt over måltallet på 113 % av brutto driftsinntekt. Det vil ta meget lang tid før vi er noe i nærheten av å nå måltallet. Blant annet på grunn av juridiske bindinger, og for å opprettholde kostnadseffektiv drift, er investeringsnivået høyere enn hva som er bærekraftig på sikt.

Figur 2.4 Lånegjeld, millioner kroner, og gjeldsgrad i prosent av brutto driftsinntekter

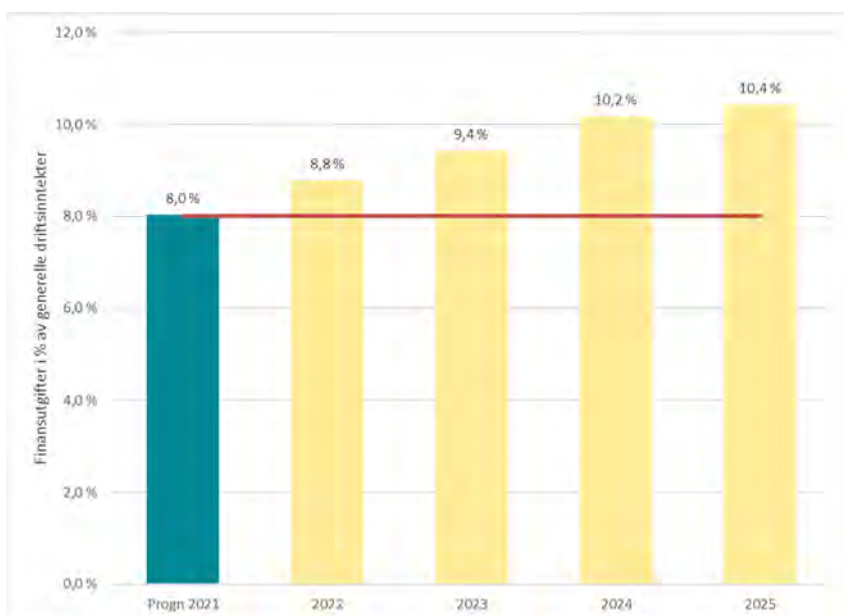
Figur 2.5 Gjeldsgrad, gjeldsnivå og nivå som innfrir måltall 113 % av brutto driftsinntekt

Figuren viser at lånegjeld i milliarder kroner og handlingsregelen på 113 % omgjort i milliarder kroner. I 2021 ligger lånegjelda omtrent 2 milliarder kroner over nivået for handlingsregelen. Ut over økonomiplanen øker denne differansen, og ender på 3,5 milliarder i 2025.

Handlingsregel for finansutgifter, 8 % av generelle driftsinntekter

Hensikten med handlingsregelen er å bevisstgjøre hvor stor andel av våre tilgjengelige inntekter som går med til å dekke finanskostnader. Perspektivet er at å låne penger er å forbruke nå, på bekostning av fremtiden. Våre frie inntekter bruker vi til å dekke driftsutgifter, overføring til investeringer, finansutgifter (renter og avdrag) og avsetning til fond.

Nivået på finansutgiftene viser at vi i 2021 prognostiserer med å bruke 8,0 % av generelle driftsinntekter til å dekke finansutgiftene. I 2022 medgår 8,8 % av de generelle inntektene til å finansiere kapitalutgifter. Dette øker til 10,4 % i 2025. I kroner øker våre kapitalkostnader med 220 millioner kroner fra 2021 til 2025. Dette innebærer at vi må redusere tjenestetilbudet i driften tilsvarende for å balansere budsjettet.

Figur 2.6 Finansutgifter i % av generelle driftsinntekter, sammenlignet med handlingsregel 8 %

Handlingsregel for rentebufferfondet, 3 % uten sikring eller maks 200 millioner kroner

Rentebufferfondets størrelse har et «tak» på 3 % av den andelen av låneporteføljen som ikke er sikret eller maksimalt 200 millioner kroner. Rentebufferfondet skal være en buffer mot store svingninger i rentene, og fondet er i dag på 180 millioner kroner. Budsjettert rente på lån med flytende rente er 1,8 % i 2022 og vil stige til 2,5 % i 2025. En rentøkning på 1 % fra disse nivåene, vil medføre at rentebufferfondet vil være brukt opp i løpet av ca. 2,5 år.

3 | KLIMABUDSJETT

Foto: Amie Spratt on iStockphoto.com

3 Klimabudsjett

I 2016 vedtok fellesnemda for Trøndelag fylkeskommune at et klimabudsjett skulle inngå i budsjett- og økonomiplanarbeidet. I vedtaket lå det til grunn at klimabudsjettet skulle følges opp som en del av ordinær budsjett- og virksomhetsstyring. Vi har hatt klimabudsjett som en del av økonomiplanen siden 2018. Fokus i klimabudsjettet har vært for utslipp fra egen virksomhet. Det er avdelingene som er ansvarlige for oppfølging av tiltak i klimabudsjettet. Rapportering vil skje årlig i henhold til vårt årshjul for økonomiplanlegging og rapportering.

I 2018, 2019 og 2020 inneholdt klimabudsjettet tiltak for reduserte utslipp fra kollektivtrafikken og redusert energiforbruk fra vår eiendomsdrift. Klimabudsjettet for 2021 hadde beregninger av klimagassutslipp for hele vår virksomhet, også utslipp knyttet til drift av og investeringer i fylkesveg. I klimabudsjettet for 2021 presenterte vi også en referansebane, tiltaksbane og målbane for utslippene fram mot 2030.

Klimabudsjett er et viktig verktøy for å få oversikt over klimatiltakene som trengs for å nå våre utslippsmål. I arbeidet med klimabudsjett legger vi til grunn veileder om klimabudsjett fra Kommunesektorens interesseorganisasjon (KS).

I behandlingen av utfordringsdokumentet til økonomiplanen, fylkestingssak 71/21, forsterket fylkestinget ambisjonene for klimabudsjettet: Klimabudsjettet skal være et styringsverktøy med konkrete tiltak for å nå klimamål i klimastrategien, og skal omfatte hele det trønderske samfunnet. Klimabudsjettet skal vise anslag for reduserte klimagassutslipp og økonomiske kostnader av tiltakene.

3.1 Klimamål 2030 – strategi klimaomstilling og handlingsplan

Trøndelags strategi for klimaomstilling ble vedtatt av fylkestinget i oktober 2020, fylkestingssak 97/20. Strategiens målsetting om halvering av klimagassutslipp innen 2030 gjelder også for fylkeskommunens egen virksomhet og for klimabudsjettet vårt. Handlingsplanen for klimaomstilling skal følge opp strategi for klimaomstilling. Handlingsplanen ble vedtatt av fylkesutvalget i februar 2021, fylkesutvalgssak 37/21.

Handlingsplanen beskriver tiltak og aktiviteter som fylkeskommunen utøver i samhandling med eksterne aktører, samt våre juridiske og økonomiske virkemidler. Vi har flere roller som kan brukes med tanke på å være en pådriver og motor for klimaomstilling: myndighet, tjenesteyter, eier og forvalter, tilskudsforvalter og innkjøper. Arbeidet med klimaomstilling og handlingsplan berører alle våre avdelinger.

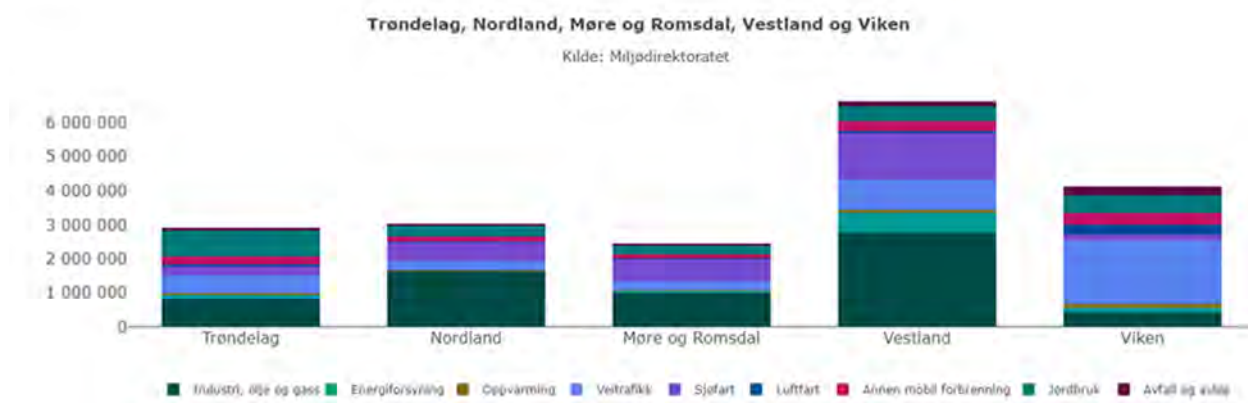
Tabell 3.1 Avdelinger og ansvarsområder i handlingsplan klimaomstilling

Ansvarlig avdeling	Ansvarsområder
Avdeling organisasjon, eiendom og tannhelse	Stille økte krav til energieffektivisering i eksisterende og nye bygg med økt høsting og lagring av termisk og elektrisk energi. Øke ombruk av byggematerialer i byggeprosjekter og utslippsfri byggeplasser. Utfordre næringslivet til gjenbruk av kontormøbler og rekvisitter. Gjennomføre prosjekter hvor overskuddsmat fra kantinene ved videregående skoler kan selges i stedet for å kastes gjennom f.eks. ordninger som Too Good To Go.
Avdeling utdanning og kompetanse	Styrke bevisstgjøring og opplæring om klima for elever, lærlinger, studenter. Innføre nye læreplaner i opplæringen med fokus på klima og miljø.
Avdeling kultur og folkehelse	Sette klimaomstilling i fokus gjennom programarbeidet i den kulturelle skolesekken. Ta hensyn til klimaomstilling ved fordeling av tilskudd til kultur og folkehelse (idrett, friluftsliv, folkehelse, frivillighet, ungdom, kunst, kultur).
Avdeling plan, næring og kulturminner	Styrke kommunene som en omstillingsaktør til lavutslippssamfunnet, og være en fagressurs i kommunenes arbeid med klimastrategier. Sette klimaomstilling på dagsorden på arenaer og nettverk i næringsliv og samfunnsliv. Ta blant annet hensyn til klimaomstilling ved fordeling av regionale utviklingsmidler og forskningsmidler.
Avdeling samferdsel	Legge til rette for overgang til utslippsfrie drivstoff i kollektivtrafikken. Utvikle kunnskapsgrunnlag for etablering av fossilfrie løsninger på sjø og luft. Legge til rette for løsninger som kan redusere pendlertrafikken.
Avdeling økonomi og digitalisering	Gjennomføre smarte, innovative og sirkulære innkjøp. Utvikle kvantitative og konkrete klimamål for innkjøp. Sikre at klimakrav er basert på et godt kunnskapsgrunnlag ved å lage klimagassbudsjett og klimaregnskap for aktuelle prosjekter. Bidra til digital kunnskapsoppbygging og digital transformasjon i næringsliv. Bidra til utbygging av digital infrastruktur i hele Trøndelag.
Avdeling veg	Sette effektfulle klimakrav i både bygge- og driftsfase i anbudsutlysninger, og slik gi grunnlag for utvikling av nye, miljøvennlige komponenter og produkt. Styrke hensynet til klima i valg av veglinje, konstruksjoner, materialer, etc. fra tidlig planprosess og fram mot ferdigbygd fylkesveg, samt i driftsfasen. Legge ROS-analyser til grunn for en klimatilpasset utbygging.

3.2 Status for klimagassutslipp i Trøndelag

I Trøndelag kommer klimagassutslippene i hovedsak fra smelteverk og annen industri, veg- og sjøtransport og andre maskiner med forbrenningsmotorer, jordbruk og avfallsforbrenning. Det har vært få merkbare endringer i utslippene de siste årene. De samlede utslippene i Norge er for 2019 beregnet til 49,3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Av dette kommer nesten 3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter fra Trøndelag. Figur 3.1 viser direkte klimagassutslipp i 2019 i Trøndelag, Nordland, Møre og Romsdal, Vestland og Viken.

Tilgjengelig statistikk for klimagassutslipp har flere svakheter. Bygg og anlegg står for 30 % av globale klimagassutslipp og 40 % av energiforbruket. Men denne sektoren er ikke fremstilt som en egen kategori i figur 3.1. Videre antar Statistisk sentralbyrå at strømforbruk til norske bygg er utslippsfritt. Denne antagelsen gjøres selv om strømforsyningen i Norge inngår i det nordiske og til dels europeiske kraftnettet. Dermed blir viktigheten av energieffektiviseringstiltak underkommunisert. Videre er det en svakhet at utslippene fra framstilling og transport av byggevarer inngår i andre utslippskategorier, som industri, veitrafikk og annen mobil forberening.

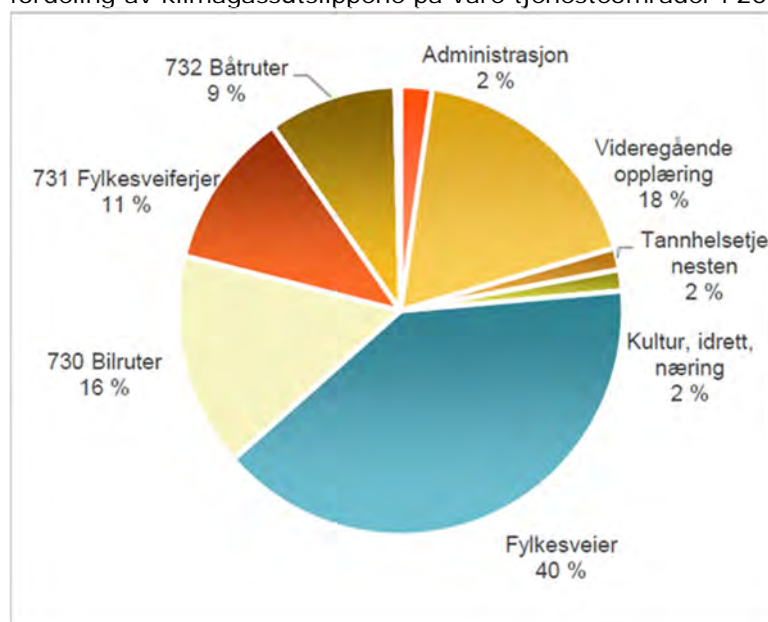
Figur 3.1 Klimagassutslipp i 2019 i Trøndelag og fire andre fylker

3.3 Status utslipp fra Trøndelag fylkeskommunes egen virksomhet

Beregninger av klimagassutslippene fra Trøndelag fylkeskommunes egen virksomhet har blitt utarbeidet av konsultentselskapet Asplan Viak i modellen Klimakost. Asplan Viaks modell Klimakost benytter i stor grad innrapporterte KOSTRA-tall og beregner utslipp ut fra økonomiske verdier. Modellen Klimakost benyttes av mange bedrifter og kommuner og fylkeskommuner. Beregninger fra Asplan Viak gjelder klimagassutslipp for 2019. Beregningene gjelder for drift og investeringer.

I klimabudsjettet til økonomiplan 2021-2024 la vi til grunn andre beregninger av klimagassutslippene fra vår egen virksomhet. Dette var beregninger fra konsultentselskapet Cemasy. Disse beregningene viste lavere utslipp enn beregningene fra Asplan Viak. Differansen mellom beregninger fra Cemasy og Asplan Viak er om lag 40 000 tonn CO₂. Dette tilsvarer om lag klimagassutslippene fra bussparken i Trøndelag.

Asplan Viak beregner våre utslipp for 2019 til 207 000 tonn CO₂-ekvivalenter. Figur 3.2 viser fordeling av klimagassutslippene på våre tjenestoområder i 2019, for både drift og investeringer.

Figur 3.2 Klimagassutslipp fra fylkeskommunens egen virksomhet 2019. Asplan Viak 2021

Kollektivtrafikken (bilruiter, ferjer og hurtigbåter) står for 36 % av våre klimagassutslipp. Innfasing av nullutslippsteknologi på ferjer og hurtigbåter krever ny infrastruktur. Dette er et langsiktig og viktig arbeid for fylkeskommunen.

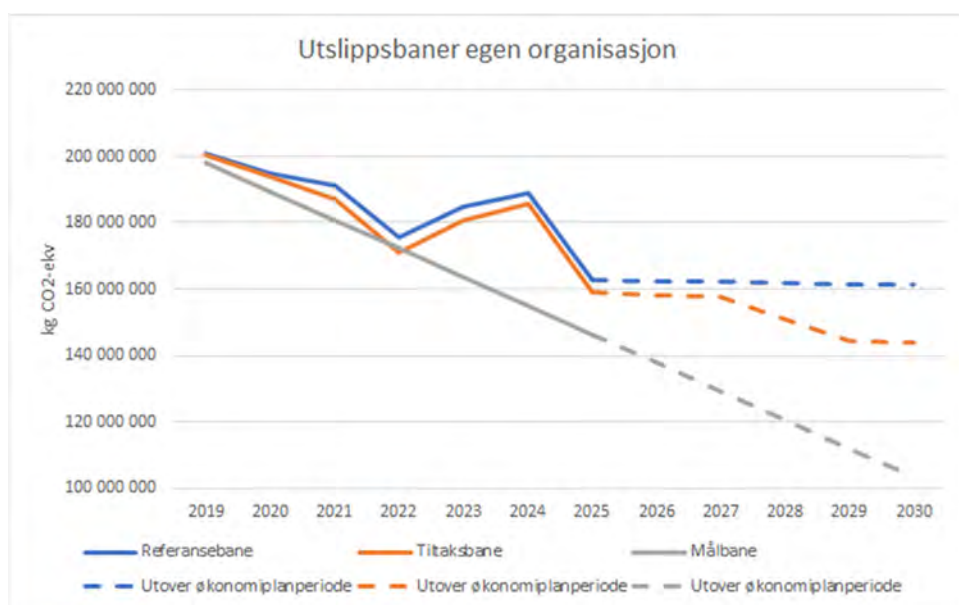
Bygging, drift og vedlikehold av fylkesveier er det høyeste enkeltbidraget blant alle våre tjenestefunksjoner, med 40 % av utslippene. Klimagassutslipp er her er i stor grad knyttet til materialbruk og drivstoff i investeringer og drift.

For videregående opplæring er det klimautslipp knyttet til bygging av og drift av skolebygg. Videregående skoler har også høyt klimafotavtrykk når det gjelder forbruksmateriell. Sum for videregående opplæring er 18 %.

3.4 Klimabudsjett og utslippsbaner

Utslippsbaner er en mye brukt metode for å visualisere effektene av systematisk klimaarbeid. Svakheten med metoden er at tiltak som vi ikke kan beregne en eksakt klimagevinst av ikke fanges opp i utslippsbanene.

Utslippsbanene i figur 3.3 tar utgangspunkt i beregningene fra Asplan Viak om klimagassutslippene fra fylkeskommunens egen virksomhet i 2019. For alle beregninger av klimagassutslipp vil det være usikkerhet. Klimakost baseres på innrapporterte økonomiske verdier for beregning av klimagassutslipp. Vi har grunn til å anta at denne beregningen er mer presis enn tallene som lå til grunn i økonomiplan 2021-2024.

Figur 3.3: Klimagassutslipp og utslippsbaner Trøndelag fylkeskommunes 2019-2030

Målbanen viser utviklingen i klimagassutslipp som er nødvendig for at vi skal nå våre langsiktige mål om en halvering av klimagassutslipp fra egen virksomhet innen 2030.

Referansebanen viser utviklingen i klimagassutslipp fra egen virksomhet uten at det gjennomføres tiltak. Referansebanen tar utgangspunkt i drifts- og investeringsbudsjett i økonomiplan 2022-2025. Og det er endringene i investeringsnivået i økonomiplanperioden som gir endringene i referansebanen i 2022 til 2025. Økningen i referansebanen fra 2022 til 2024 skyldes et økte investeringer i skolebygg og fylkesvei. En planlagt reduksjon i investeringsbudsjettet påvirker referansebanen tilsvarende ned i 2024-2025.

Tiltaksbanen viser utviklingen i klimagassutslipp når tiltakene i egen virksomhet gjennomføres. Tiltaksbanen følger referansebanen. Utslippene i tiltaksbanen er mot slutten av økonomiplanperioden 5 000 tonn CO2 ekvivalenter lavere enn utslippene i referansebanen. Tiltaksbanen viser effekten av energieffektivisering og egenproduksjon av energi på egne bygg samt tiltak innenfor drift, vedlikehold og investering i fylkesvegavdelingen. Det er ikke planlagt

tiltak for reduksjon av klimagassutslipp fra kollektivtransporten i økonomiplanperioden. Reduksjon i utslipp etter økonomiplanperioden er relatert til tiltak på ferger og hurtigbåt. Avviket mellom tiltaksbanen og målbanen i 2030 er om lag 80 000 tonn CO2 ekvivalenter.

Tabell 3.2 Utslippsreduksjoner i tiltaksbanen, tonn CO2-ekvivalenter

	2022	2023	2024	2025	Ansvar
Energieffektivisering og egenproduksjon av energi på egne bygg	1 100	1 400	2 000	3 000	Seksjon eiendom
Generelle tiltak i investeringsprosjekt	0	2 000	2 000	2 000	Avdeling veg
Sum utslippsreduksjoner	1 100	3 400	4 000	5 000	

For energieffektivisering og egenproduksjon av energi på egne bygg er det en reduksjon av elektrisitetsforbruk med 2 % hvert år. I tillegg er det en ytterligere reduksjon i energiforbruket for de skolene som nå pusses opp og som vil stå ferdig i løpet av planperioden. Dette gjelder Tiller videregående skole og Trondheim katedralskole. Utslippsfaktoren for elektrisitet som knyttes til dette er europeisk utslippsstandard.

4

ADMINISTRATIV OG POLITISK VIRKSOMHET

Foto: Annie Spratt on Unsplash

4 Administrativ og politisk virksomhet

4.1 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Driftsramme for administrativ virksomhet gjelder de to administrasjonsavdelingene, seksjon tannhelse beskrives i eget kapittel 8. Driftsrammen for 2022 er på 431,7 millioner kroner.

Budsjettramme for de to administrasjonsavdelingene gjelder i hovedsak tjenesteområde administrasjon og adm. lokaler. De to avdelingene har også budsjett på flere andre tjenesteområder. Blant annet har seksjon eiendom budsjett for utgifter til skoledrift på tjenesteområde opplæring, 110 millioner kroner i 2022.

Tabell 4.1 Driftsrammer administrativ virksomhet (avdeling økonomi og digitalisering og avdeling organisasjon og eiendom og tannhelse)

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Administrasjon og adm.lokaler	323 776	315 259	316 468	316 265	312 182	310 544
Finansiering	10 030	0	0	0	0	0
Fylkeskommunal næringsvirksomhet	0	-2 794	-3 794	-3 794	-3 794	-3 794
Fylkesveger	-2 206	1 579	2 577	2 577	2 550	2 531
Kollektivtrafikk	42 362	0	3 953	3 953	3 911	3 881
Kulturaktivitet	-3 528	0	950	950	940	933
Nærings- og bostedsutvikling	4 350	0	1 130	1 130	1 119	1 110
Opplæring	51 120	92 988	110 450	110 450	109 293	108 471
Politisk styring og kontrollorganer	-805	0	0	0	0	0
Administrasjon	425 099	407 032	431 734	431 531	426 201	423 676

Politiske ledelse og kontroll er godtgjørelser til politikere og utgifter til politisk arbeid og revisjon. Budsjettrammer fra 2021 videreføres i økonomiplanperioden.

Tabell 4.2 Driftsrammer politisk ledelse og kontroll

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Politisk styring og kontrollorganer	46 874	51 291	51 917	51 917	51 360	50 967
Kontroll og revisjon	8 405	7 999	7 998	7 998	7 998	7 998
Politisk ledelse og kontroll	55 279	59 290	59 915	59 915	59 358	58 965

4.2 Strategier, satsningsområder og prioriteringer

4.2.1 Samfunns- og arbeidsliv i endring

Klimaendringer, nedgang i oljeinntekter, færre i yrkesaktiv alder og utenforskap er samfunnsmessige utfordringer. Skal vi dekke behovet for arbeidskraft må flere av de som i dag står utenfor arbeidsmarkedet inkluderes i arbeidslivet. Det kan bety et større mangfold i arbeidslivet, noe som kan medføre mer tilrettelegging fra arbeidsgiver.

I stortingsmeldingen *En innovativ offentlig sektor* (Meld. St. 30 (2019–2020)), er det mål om en effektiv offentlig sektor som leverer gode tjenester til innbyggerne. For å oppnå målet må offentlig sektor samarbeide tett med innbyggere, næringslivet og forskningsmiljøer. Ny teknologi har gjort det mulig å utvikle løsninger som avlaster og supplerer menneskelig arbeidskraft.

Godt partssamarbeid og tillit mellom arbeidsgiver og ansatte er noe som kjennetegner det norske arbeidslivet. Den nye regjeringen Støre har varslet en tillitsreform med større frihet til forvaltningsleddene uten stor statlig kontroll. Hurdalsplattformen beskriver at de ønsker samspill mellom ansatte, ledere, tillitsvalgte og brukerorganisasjoner for å gi best mulig tjenestetilbud.

STAMI (Statens arbeidsmiljøinstitutt) har beskrevet at tillit ikke er uendelig og at det kan være en risiko ved å strekke tilliten for langt. STAMI anbefaler ledelse med riktig balanse mellom styring, god samhandling og tillit.

4.2.2 Tiltak for å møte endringene i arbeidslivet

For å nå de nasjonale målene for offentlig sektor vil fylkesdirektøren jobbe på flere områder. Vi vil håndtere utfordringene i arbeidslivet ved blant annet å benytte mulighetene som partssamarbeidet og teknologien gir oss.

Arbeidsgiverpolitikken

Den strategiske arbeidsgiverpolitikken og organisasjonspolitikken vil bli revidert og legges fram for fylkestinget i desember 2022. En partssammensatt arbeidsgruppe driver en prosess med bred involvering av ledere og medarbeidere underveis. Vi skal videreutvikle arbeidsgiverpolitikken slik at organisasjonen er best mulig rustet til å nå målene, møte utfordringene og ta i bruk mulighetene i fremtidens arbeidsliv. Viktige stikkord i revideringen er tillitsbasert kultur, samhandling, kompetanse, inkludering, medarbeiderdrevet innovasjon og digitalisering.

Likestilt arbeidsliv

I 2020 fikk alle arbeidsgivere og offentlige myndigheter en styrket plikt til å arbeide aktivt med likestilling og ikke-diskriminering. Fylkeskommunen skal gjennomføre en sertifisering som vil gjøre det lettere for oss å oppfylle den lovpålagte plikten om å ta tak i systematiske skjevheter og å forhindre diskriminering.

Vi ser behovet for en overordnet fylkeskommunal eller regional plan for likestilling, inkludering og mangfold (LIM) og setter i gang prosjektet *Likestilt arbeidsliv*. Fylkesdirektøren har satt ned en partssammensatt arbeidsgruppe på åtte personer og gitt et mandat for arbeidet. Arbeidet har tre mål:

- Prosjektet skal bidra til at vi jobber mer systematisk for likestilling, inkludering og mangfold (LIM)
- Prosjektet skal bidra til at arbeidsgiver blir sertifisert som en bedrift som tar dette på alvor. Likestillings- og diskrimineringsperspektivet skal innlemmes i alle deler av personalpolitikken.
- Prosjektet skal bidra til at vi utarbeider en regional plan for LIM-arbeidet, og at vi etablerer regionale partnerskap i LIM-arbeidet.

Prosjekt *likestilt arbeidsliv* bygger opp under FNs bærekraftsmål. Dette gjelder spesielt målene om å utrydde fattigdom, likestilling mellom kjønn, anstendig arbeid og ikke minst samarbeid mellom aktører i samfunnet.

Heltidskultur

Heltidskultur er viktig for FNs bærekraftsmål om anstendig arbeid.

Som en del av fylkeskommunens bidrag for å få flere i arbeidsfør alder til å bidra til verdiskapningen, har en partssammensatt arbeidsgruppe kartlagt omfanget av ufrivillig og frivillig deltid i fylkeskommunen. Kartleggingen vil, sammen med forskning og erfaringer, gi et grunnlag for å utvikle overordnede retningslinjer for heltidskultur.

Kompetanseutvikling i partssamarbeidet, tillitsbasert ledelse

Partnerskap mellom arbeidsgiver, tillitsvalgte og vernetjenesten er viktig for at vi skal lykkes med tillitsbasert ledelse og medarbeiderskap, utvikling og innovasjon. Fylkesdirektøren, hovedtillitsvalgte og hovedverneombud har startet et FoU-prosjekt med SINTEF om «Trening i driftsnært partssamarbeid» som et ledd i kompetanseutvikling av partssamarbeidet. Fokus i programmet vil være hvordan utvikle evnen til å ha partssamarbeidet som en utviklingskraft for bedre tjenester.

Fleksible arbeidsformer

Trøndelag fylkeskommune vil være en attraktiv arbeidsgiver som yter gode tjenester. Teknologi og digital kompetanse gir muligheter for større fleksibilitet. I arbeidet med å utvikle administrasjonen i en fleksibel og digital arbeidshverdag vil fylkesdirektøren ha gode involverende prosesser. Det er per dags dato lite forskning og liten erfaring med en normal arbeidshverdag som har stor fleksibilitet. Prosessen vil derfor inneholde erfaringsdeling internt og samarbeid med andre

fylkeskommuner, prøve ut ulike ordninger og mulighet for å tenke nytt. Både vernetjenesten, tillitsvalgte, ledelse og medarbeidere vil delta. Følgende behov vil bli vurdert: arbeidsgivers behov, felleskapets behov, arbeidets art og den enkelte ansattes behov.

Arbeidsplasskonsept

I forbindelse med bygging av nytt Fylkets hus og endringer i eksisterende bygg har fylkesdirektøren satt i gang et arbeid med arbeidsplasskonsept som vil være grunnlaget for brukermedvirkning. Overordnet føring er sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Arbeidsplasskonseptet skal understøtte hvordan organisasjonen vil prioritere å samhandle og lede på i fremtiden. Fleksible løsninger med bruk av fjernarbeid og digital teknologi vil påvirke arbeidsplasskonseptet. Kultur og felleskap blir bygd både i den fysiske og digitale samhandlingen. Utforming av fylkeshusene skal bidra til at det er attraktivt å jobbe og samhandle på kontorarbeidsplassen.

Lederutvikling

På grunn av pandemien ble lederutviklingsprogrammet utsatt. Dette blir gjennomført i løpet av 2022. Programmet gjelder for alle avdelinger i fylkeskommunen. Målet med arbeidet er at vi skal sikre felles kompetanseutvikling, legge til rette for utvikling av felleskap og identitet og bruke felles lederutvikling som virkemiddel for resultatoppråelse. Hovedtillitsvalgte vil delta i arbeidet.

Evaluering av fylkeskommunen

I løpet av 2022 vil fylkesdirektøren sette i gang evaluering etter sammenslåingen. Det vil bli evaluering på tre plan:

- De samfunnspolitiske målene ved sammenslåingen
- Den politiske organiseringen og strukturen
- Den administrative organisasjonen

Fylkesdirektøren vil komme med en sak til fylkesutvalget med forslag til plan for de to første punktene.

Tilgang til kompetanse, kompetansemobilisering og utvikling

Vi har erfart at det er vanskelig både å rekruttere og beholde en del nøkkelkompetanse. Vi bør vurdere ulike tiltak for å sikre nødvendig kompetanse. Vi kan utvikle egne ansatte, samarbeide med universitetsmiljøer og med andre fylkeskommuner om kompetansedelning.

I et pilotprosjekt vil fylkesdirektøren utrede muligheten for å benytte utradisjonelle metoder for å sikre oss kompetanse innenfor IKT. Prosjektet vil utrede muligheten for å rekruttere personer som ikke nødvendigvis har mye formell kompetanse og som kanskje har hull i CV-en og som på grunn av dette står utenfor arbeidslivet. Det vil bli utredet muligheten for at de kan endre stilling uten å være utsatt for konkurranse eksternt. Endring av fagplan for IKT lærlinger fører også til at det blir behov for flere ansatte for å ivareta de oppgavene lærlingene gjorde på brukerstøtte tidligere. Det er behov for å sette av midler til dette.

Offentlig sektor-doktorgrad (OFFPHD)

OFFPHD skal bidra til økt forskningsinnsats i offentlige virksomheter, økt forskerrekruttering i offentlig sektor og økt samspill mellom akademia og offentlig sektor. For å oppnå dette, bidrar Forskningsrådet med støtte til gjennomføring av doktorgradsprosjekter. Tilbud om OFFPHD for medarbeidere i fylkeskommunen, bidrar til at vi beholder kompetansen og gir utviklingsmuligheter for egne ansatte i tråd med arbeidsgiverpolitikken.

4.2.3 Kvalitetssystem

Sommeren 2020 ble TQM Enterprise anskaffet som avvikssystem. Med avviksmodulen hører det også til en modul for risikovurdering. Fylkesdirektøren vurderer nå anskaffelse av en modul for styrende dokumenter i det samme systemet TQM. Kvalitetssystem vil gi mulighet for samlet oversikt/statistikk. Det vil legge til rette for deling av kunnskap og informasjon på tvers. En samlet oversikt og deling av kunnskap vil styrke forbedringsarbeidet i fylkeskommunen.

4.2.4 Samfunnssikkerhet – varslingssystem på de videregående skolene

Et varslingssystem kan gi felles varsel ved f.eks. alvorlig tilsiktede voldshendelser samtidig til alle som befinner seg på skolen. Vi har satt i gang en pilot med to-varslingssystemer på nybygging av en videregående skole. Dette blir en erfaringsbase for videre beslutning for anskaffelse av talevarslingssystem i eksisterende skolebygg. Det vil også bli vurdert en mulighet for kombinasjon av talevarslet brannvarslingssystem og varsling for andre uønskede hendelser.

4.3 Virksomhetsstyring

Trøndelag fylkeskommunes system for virksomhetsstyring er bygd opp rundt fire styringsperspektiv:

- Brukere/tjenester
- Samfunnsutvikling
- Medarbeidere
- Økonomi

Til hvert av styringsperspektivene har fylkestinget vedtatt strategiske mål:

Tabell 4.3 Styringsperspektiv og strategiske mål

Styringsperspektiv	Brukere/tjenester	Samfunnsutvikling	Medarbeidere	Økonomi
Strategiske mål:	Yte tjenester av god kvalitet til innbyggerne i Trøndelag. (Avdelingene har ulike formuleringer her – se under)	Trøndelag skal være en attraktiv region ved å utnytte regionens fortrinn, utvikle bolyst og livskvalitet og fremme bærekraft, verdiskaping og kompetanse i hele Trøndelag.	Trøndelag fylkeskommune er en utviklingsorientert organisasjon med engasjerte og kompetente medarbeidere som samarbeider for å nå felles mål.	Trøndelag fylkeskommune skal ha en bærekraftig økonomi og sikre at oppgavene blir løst gjennom optimal utnyttelse av ressursene.

For styringsperspektivet brukere/tjenester har tjenesteområdene ulike strategiske mål:

Tannhelse:

Trøndelag fylkeskommune skal fremme god tannhelse og tilby tannhelsetjenester av god kvalitet til befolkningen i alle deler av fylket.

Utdanning:

Opplæringen skal gi elevene framtidshåp og fremme danning, nysgjerrighet og lærelyst for å utvikle kompetanse og livsmestring i et samfunn i endring.

Samferdsel:

Økt tilgjengelighet gjennom bedre mobilitet og kommunikasjon i hele Trøndelag. Vi skal tenke nytt for å bidra til økt bærekraft.

Kultur og folkehelse:

Gi tjenester av høy kvalitet og legge til rette for gode kulturopplevelser i hele Regionen sammen med andre.

Plan, næring og kulturminner:

I samhandling med andre yte gode tjenester til kommuner, næringsliv og øvrige interessenter.

Et system for virksomhetsstyring bør revideres og utvikles etter hvert som man ser hvorvidt de valgte målene fører til måloppnåelse eller ikke. Styringsparametere uten målt effekt bør byttes ut eller endres. I tillegg kan det bli nødvendig å innlemme nye mål og parametere. I de siste årene

har for eksempel FNs bærekraftsmål og ulike satsingsområder i regional planstrategi blitt knyttet tettere til styringen av fylkeskommunen.

4.4 Anskaffelsesstrategi

Trøndelag fylkeskommune er en betydelig innkjøper, og vi har over tid utviklet anskaffelsesområdet til å bli et effektivt verktøy for å oppnå politiske målsettinger. Riktige anskaffelser kan for eksempel bidra til regional og nasjonal nærings- og leverandørutvikling, og til å øke andelen grønne og innovative anskaffelser i offentlig sektor.

Fylkeskommunen har en ledende eller sentral rolle i flere anskaffelsesprosjekt som benytter metode for innovative anskaffelser – det vil si at fylkeskommunen som innkjøper beskriver et behov, men overlater til leverandørene å komme med løsningene.

Trøndelag fylkeskommune viderefører rollen som regional partner i nasjonalt program for leverandørutvikling (LUP). Programmets oppgave er å øke innovasjonseffekten av offentlige anskaffelser, og NHO, KS, DFØ, Innovasjon Norge og Forskningsrådet er programansvarlige på nasjonalt nivå. Regionalt har fylkeskommunen et ustrukturer samarbeid med programmet, og LUP har deltatt aktivt i mange av våre grønne og innovative anskaffelsesprosesser. Fylkeskommunens anskaffelsesstrategi skal gi retning og overordnede prinsipper for våre anskaffelser. Fylkesdirektøren er opptatt av at strategien skal støtte opp om fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler i et bredt perspektiv. Anskaffelsene skal være et virkemiddel for å nå målene om god tjenesteyting, klima og bærekraft, innovasjon, leverandørutvikling og et seriøst arbeidsliv.

4.5 Digitaliseringsstrategi og IKT-strategi

Digitalisering innebærer muligheter for å forbedre og forenkle fylkeskommunens tjenester, prosesser og kommunikasjon, internt og eksternt. Digitalisering var av den grunn pekt på som et viktig verktøy for å hente ut synergier ved etableringen av Trøndelag fylkeskommune.

Siden 2018 har Trøndelag fylkeskommune gjennomført ulike digitaliseringsprosjekter innenfor flere av fylkeskommunens ansvarsområder. Erfaringene av dette har vært svært gode. Tiden er derfor inne for å etablere en digitaliseringsstrategi, for å sikre at digitaliseringen gjennomføres strukturert, at potensialet for digitalisering kartlegges, at gjennomføringen planlegges slik at den tilpasses fylkeskommunens kapasitet og budsjetter og skjer i prioritert rekkefølge, samt at erfaringene kartlegges og dokumenteres for å sikre kollektiv læring.

Målet med digitalisering er:

- Bedre og mer effektive tjenester for publikum
- Bedre og mer effektiv kommunikasjon, internt og eksternt
- Bedre og mer effektive prosesser

Gjennom digital transformasjon skal fylkeskommunen endre de grunnleggende måtene vi løser oppgavene våre på ved hjelp av teknologi. Fylkesdirektøren ønsker å intensivere dette arbeidet.

I 2021 er det derfor etablert et forprosjekt som forbereder en digitaliseringsstrategi for Trøndelag fylkeskommune. Ambisjonen er å vedta og starte arbeidet med å gjennomføre digitaliseringsstrategien i 2022.

Ved å utløse effektivisering skal økt digitalisering bidra til å redusere fylkeskommunens kostnader. Men økt digitalisering vil samtidig medføre behov for flere og nye digitale løsninger. Dette vil igjen utløse økte krav og kostnader innenfor IKT-området.

Parallelt med digitaliseringsstrategien vil det av den grunn bli utformet en IKT-strategi som vil beskrive hvordan fylkesdirektøren skal møte de økte behovene og kravene innenfor IKT-området.

4.6 Eiendomsstrategi

Organisering

Trøndelag fylkeskommune er en stor regional eiendomsforvalter med ambisjon om å være en ledende aktør innen eiendomsforvaltning og en tydelig pådriver for klimanøytrale bygg og et seriøst arbeidsliv i bygg og anlegg. Vi har om lag 500 000 m² med bygningsmasse. Ansvar for bygningsmassen omfatter utvikling, utbygging, forvaltning, drift og vedlikehold.

Eiendomsstrategi

Vi har i dag ikke en samlet eiendomsstrategi for grunneiendommer og bygningsmasse. Men vi har noen delstrategier og handlingsplaner for eiendomsforvaltningen som skolebruksplanlegging, ressurstildeling drift, klimastrategi, anskaffelsesstrategi og 24/7-kulturstrategi.

Fylkesdirektøren ønsker å utvikle en helhetlig eiendomsstrategi for hele organisasjonen som skal ivareta våre politiske ambisjoner. Rammeverket for en slik strategi må være regelverk, vår organisasjon, våre ressurser og våre arbeidsoppdrag.

Vi har utviklet handlingsplaner for utvikling og drift av eiendommassen. Handlingsplanene knyttes til klimamålsetninger, skolebruksplanlegging, utbyggingsprosjekter og seriositets-bestemmelser.

Utviklingsmål

Bygningenes samfunnsverdi, realverdi og bruksverdi skal ivaretas innenfor områdene: effektive bygg for brukeren, strategisk eiendomsutvikling, verdibevaring av bygg og bærekraftig eiendomsforvaltning.

Effektive bygg for brukeren

Byggene skal være funksjonelle og effektive for brukerne. Dette innebærer god samhandling med interessentene. Samhandling med lokale interessenter i utvikling og bruk av våre bygg er viktig for å ivareta samfunnsutviklerrollen. Våre bygg skal fremstå som «24/7 samfunnsbygg» med bruk utover egne tjenesteformål. Vi har startet opp et felles digitalt bookingsystem for våre bygg. Utvidet drift av bygg og tilrettelegging for bestilling av lokaler vil gi økt ressursbehov.

Strategisk eiendomsutvikling

Det er nødvendig med helhetlig og langsiktig eiendomsutvikling for å kunne skape grunnlag for høy bruksverdi. I pressområder som Trondheim er det viktig med langsiktig eiendomsutvikling for å sikre tomteareal til fremtidige tjenestebehov. Eiendomsutvikling, utbygging, drift og forvaltning skal ha effektiv bruk av digitale verktøy slik at våre systemer gir pålitelige nøkkeltall og rapporter.

Bærekraftig eiendomsforvaltning

Byggeieransvaret skal utøves slik at vi når våre målsetninger om energi- og miljøbelastning. Prioriteringer og målsetninger knyttet til egen bygningsmasse omtales i klimabudsjett og handlingsplan for klimaomstilling. Følgende ligger til grunn:

- Miljø- og miljøoppfølgingsplan i prosjekter som sikrer målsettinger om material- og energibruk fra konkurransefasen og til driftsfase
- Innkjøpskompetanse som stimulerer til innovative energi- og miljøløsninger
- Krav om klimanøytralitet/nullutslipp og nær nullenergi, blant annet ved aktiv høsting og lagring av termisk og elektrisk energi i egen bygningsmasse
- Energiutveksling med nabobygg/nærområdet ved større rehabiliteringer og nybygg
- Bygningsmaterialer med klimafotavtrykk betydelig lavere enn referansebygget
- Ombruk av byggematerialer og fossilfrie byggeplasser
- Lokalisering av fylkeskommunale bygg skjer i tråd med bærekraftig areal og transportplanlegging.
- Arealeffektiv bruk av bygninger
- Driftsorganisasjoner med kompetanse og systemer for måloppfølging om energi- og klimautslipp

Vi vil ha et aktivt engasjement i partnerskap for utvikling av nye forretningsmodeller som stimulerer til at vi når bærekraftsmål. Selskapet Grønt Hjerte AS er en del av dette. Selskapet vil være vår primære aktør for høsting, lagring, og produksjon av fornybar energi fra egen bygningsmasse.

I vår regi pågår et innovasjonspartnerskap for utvikling av en digital plattform for ombruk av byggematerialer.

Et samarbeid med Nærings- og Håndverkerforeningen i Trondheim og entreprenørforeningen for bygg og Anlegg i Trøndelag er startet for å få økt ombruk der innkjøp av byggeprosjekter er vektlagt

Verdibevaring av bygg

Verdibevaring av bygg krever

- Kompetansebasert leie, erverv, utvikling og salg av egen eiendomsmasse
- FDV-organisasjon (forvaltning-, drift- og vedlikeholdssystem) med kompetanse på teknisk byggdriфт avgrenset fra intern brukerstøtte
- God oppfølging av periodisk vedlikehold og systematiske tilstandsvurderinger
- Konkrete måltall på tilstandsgrad for bygninger
- Pågående kvalitetsutviklingsprosjekt knyttet til nytt FDVU-system realiseres
- Ressurser til vedlikehold av alle våre bygg
- Ved Heimdal videregående skole er det iverksatt et pilotprosjekt over fem år hvor seksjon eiendom overtar ansvar for bygningsdrift og personalansvaret for ansatte i drift og renhold. Fylkesdirektøren ønsker å utrede organisering av bygningsdrift i samarbeid med partene for hele organisasjonen.
- For å sikre at byggeprosjekter og eiendomsforvaltning er i samsvar med målsetningene arbeides det med følgende interne kvalitetsutviklingsprosjekter:
 - Digitalisering av bygningsmassen og bygningsintegrert modellering (BIM)
 - Felles FDV-verktøy integrert med digitale bygningsinformasjonsmodeller (under anskaffelse)
 - Internkontroll –miljørettet helsevern ansvar, roller og rutiner
 - Oppfølging av miljøsertifisering av alle virksomheter
 - System for prosjektrekningskap
 - Digital plattform for ombruk av byggematerialer

Seriøsitetsbestemmelser og arbeidslivskriminalitet

Vi har etablert SHA-gruppe (sikkerhet, helse, arbeidsmiljø) med ansvar system og rutiner for kontroll av oppfølging av kontraktskrav knyttet til seriøsitetsbestemmelser og arbeidslivskriminalitet i bygge- og veiprojekter opprettholdes.

Kjøp/salg av eiendom

For å få til verdioptimalisering ønsker fylkesdirektøren en profesjonell tilnærming til salg og anskaffelser av tomter og eiendommer. Det er viktig med aktiv tilnærming til kommunale arealplaner og langsiktig strategi for erverv/avhending.

Vi har ikke noe reglement for avhending, men dette bør med i en fremtidig eiendomsstrategi. Primært søkes eiendommer avhendet gjennom åpne budprosesser, men direktesalg kan forekomme, normalt med basis i uavhengige verditakster.

Følgende eiendommer er tidligere vedtatt avhendet: Brygge Frøya vgs., Fredshaugen i Trondheim, Øver Nauma ved Olav Duun vgs. (eid av Nord-Trøndelag Eiendom II AS), Ladejarlen vgs. i Trondheim, tidligere Heimdal vgs. i Trondheim, Fylkets Hus i Steinkjer (eies av Fylkets Hus AS). Fremdrift i avhendingsprosesser avhenger blant annet av vedtak i andre prosjekt, reguleringsplaner og midlertidig bruk.

Det er utarbeidet tilstandskontroll og kulturminnevurdering av gamle Ladejarlen vgs. som grunnlag for videre planarbeid samt en mulighetsstudie for utviklingsscenarier. Vedtak i bystyret i Trondheim kommune vanskeliggjør en realisering i samsvar med fylkestinget vedtak om verdi ved avhending i 2022.

I samarbeid med private interessenter utvikles Falkenborg i Trondheim som lokalisering av Cissi Klein videregående skole gjennom eget selskap STFK Eiendom AS. Så snart eiendomsforhold er avklart søkes resterende interesser i området solgt.

Ny bussterminal er regulert inn i nye bygg ved Trondheim stasjon. Så snart forhold knyttet til bussterminal er avklart vil eierskap i Trondheim stasjonssenter AS bli solgt innenfor rammene av verdioptimalisering (fylkestingssak 91/21).

Eiendomsverv for infrastruktur til kollektivtrafikk i et langsiktig perspektiv er krevende på grunn av fragmentert ansvar. Avklaring av tomt for nytt busstoppested øst pågår fortsatt.

Realverdi av bygningsmassen er vurdert til 7,1 milliarder kroner. Fylkesutvalget vedtok i 2020 at vi som hovedregel skal eie våre bygg, spesielt gjelder dette skolebygg. Fylkesdirektøren mener at busstoppested og frittstående tannklinikker kan avhendes og tilbakeleies uten at det berører tjenesteproduksjonen vesentlig.

Vi har verdivurdert eiendommer og selskap som er vedtatt solgt og forventet inntekt er om lag 590 millioner kroner, dvs. 320, 55, 104 og 110 millioner kroner hvert år i økonomiplanperioden. Dette gjelder følgende objekter: aksjer i Trondheim stasjonssenter AS, Leangen Utvikling, Fylkets hus Steinkjer, Ladejarlen vgs., tidligere Heimdal vgs., Leksvik og Rissa vgs. samt avtalt restinnbetaling av tidligere salg av Brøset og Skjetleinskogen.

4.7 Politisk styring og kontrolloppgaver

Trøndelag fylkeskommune styres etter formannskapsmodellen. Fylkestinget har 59 representanter fra 10 partier samt en uavhengig representant. Fylkesutvalget har 15 representanter. Fylkestinget har oppnevnt 5 hovedutvalg:

- Hovedutvalg for utdanning – 10 medlemmer
- Hovedutvalg for veg – 11 medlemmer
- Hovedutvalg for transport – 11 medlemmer
- Hovedutvalg for kultur – 11 medlemmer
- Hovedutvalg for næring – 11 medlemmer

Fylkesutvalget er driftsutvalg og har ansvar for koordinering av saker og politiske prosesser, og har dermed behov for hyppige møter. Fylkesutvalget har møte omtrent hver tredje uke, med Steinkjer og Trondheim som møtesteder. Det er en møtefrekvens med fem ordinære hovedutvalgssamlinger og fem fylkestingssamlinger per år. Utover dette er det et behov for noen ekstra møter i enkelte hovedutvalg, som fastlegges etter hvert som leder finner det nødvendig.

Det er oppnevnt lovpålagte medvirkningsorganer og andre fylkeskommunale råd slik som

- Eldreråd (lovpålagt)
- Råd for likestilling av mennesker med nedsatt funksjonsevne (lovpålagt)
- Ungdommens fylkesutvalg (lovpålagt)
- Integreringsutvalg
- Trafikksikkerhetsutvalg
- Samisk råd

Medvirkningsorganene har møteaktivitet tilpasset frekvensen i andre politiske organer og prosesser på aktuelle saksområder. På den måten får de mulighet til å gi innspill før det fattes endelige vedtak i fylkesutvalg, hovedutvalg eller fylkesting.

Vedtatt møteplan for 2022 følger samme struktur som for 2021. Møter i fylkesutvalget, hovedutvalgene og fylkestinget fordeles i hovedsak mellom Steinkjer og Trondheim. For enkelte møter vil det bli lagt opp til befaringer og besøk i andre deler av fylket.

Kontroll og tilsyn

Fylkestinget har oppnevnt kontrollutvalg til å sørge for løpende tilsyn med forvaltningen på sine vegne. Sekretariatsfunksjonen for kontrollutvalget ivareta av det interkommunale selskapet Konsek Midt-Norge IKS, mens Revisjon Midt-Norge SA er valgt som fylkeskommunens revisor.

5 | UTDANNING

Plate 9 LAND BUGS - ORDER HEMIPTERA
SUB-ORDER HETEROPTERA (Contd.)

- Family Rhopalidae**
Front wings largely membranous, otherwise similar to Coreidae p. 122
1. *Choraxina schillingsi* (Schummel) × 2
2. *Rhopalus subefusus* (Gmelin) × 2
- Family Lygaeidae**
Generally dark insects, often marked with red; scutellum more or less equal to or longer than commissure p. 122
3. *Megalotus chlorus* (Fabr.) × 4
4. *Scolopostelus alveolatus* (Hahn) × 4
▲ 5. *Lygaeus saxatilis* Scopoli × 2
- Family Berytidae**
Legs usually very long; scutellum usually no more than half length of commissure p. 122
6. *Cymus melanocephalus* Fieber × 4
7. *Berytus minor* (Herrich-Schaeffer) × 2
- Family Reduviidae**
Predatory and blood-sucking bugs; 3-segmented beak curving under body at rest p. 123
8. *Reduvius personatus* (L.) × 2
▲ 9. *Rhynocoris tricornutus* Poda × 2
10. *Coreanus subopacus* (DeGeer) × 2
11. *Zenopsis vagabunda* (L.) × 2
- Family Pentidae**
Pronotum and wings with lace-like pattern; scutellum visible p. 123
12. *Pentis mucularum* (Costa) × 7
13. *Pentis quadrum* Fieber × 7
- Family Tingidae** - lace bugs
Pronotum and wings with lace-like pattern; pronotum covering scutellum p. 123
14. *Tingis cardui* (L.) × 7
- Family Pyrrhocoridae**
Generally red and black or orange and black insects p. 122
15. Firebug - *Pyrrhocoris apterus* (L.) - short-winged form × 2
- Family Stenocephalidae** - Spurge-bugs p. 122
At least 6 veins in membrane; legs and antennae distinctly banded
16. *Dicranocephalus medius* (Mulsant and Rey) × 2
- Family Nabidae**
Predatory bugs; 4-segmented beak curving under body at rest p. 123
17. Marsh damsel-bug - *Dolichotender limbarus* (Dahlbom) × 2
18. *Hemiscerus apterus* (Fabr.) × 2

5 Avdeling utdanning og kompetanse

5.1 Kort sammendrag

Avdeling for utdanning og kompetanse jobber målrettet for å få best mulig gjennomføring, læringsmiljø og læringsresultat i videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning. Avdeling for utdanning og kompetanse har også en samfunnsutviklerrolle og ansvar for kompetanse i et livslangt perspektiv for befolkningen i Trøndelag.

Hovedutfordringen i perioden blir å oppnå mål om økt gjennomføring, riktig kvalitet og læringsresultat innenfor de rammene avdelingen har til disposisjon.

I perioden 2022-2025 ser vi store utfordringer knyttet til:

- Ulik elevtallsutvikling i by og distrikt.
- Økning i andel av elever som velger yrkesfag.
- Økt behov til spesialundervisning for elever tilknyttet barnevern.
- Økning i antall voksne elever. Dette utfordrer oss når det gjelder å svare opp alle behov for voksne med eller uten opplæringsrett.

Det er grunn til å anta at vi vil få betydelig økte utgifter til elev-PCer i perioden 2022-25 i forbindelse med anbudskonkurranse på levering av elev-PCer. En generell prisoppgang fører til at utgiftene øker med ca. fem millioner kroner årlig.

Vi ser også store økonomiske utfordringer i forbindelse med innføringen av det nye skoleadministrative systemet Visma InSchool (VIS).

5.2 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Avdeling for utdanning og kompetanse har for 2022 en driftsramme på 3,072 milliarder kroner. Avdelingen får økt driftsramme i 2023, blant annet på grunn av inndekning for elevvekst og nye lovregler og vedtak, blant annet fullføringsreformen. Driftsrammen reduseres i 2024 og 2025, blant annet på grunn av effektiviseringskravet som gjelder alle avdelinger og tjenesteområder. Driftsrammen reduseres også på grunn av lavere pensjonssatser.

Tabell 5.1 Driftsramme avdeling utdanning og kompetanse

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Kollektivtrafikk	751	666	681	681	674	669
Nærings- og bostedsutvikling	-1 286	0	0	0	0	0
Opplæring	3 123 801	3 001 965	3 071 412	3 090 106	3 068 336	3 062 199
Utdanning	3 123 266	3 002 631	3 072 093	3 090 787	3 069 010	3 062 868

Avdelingen inkluderer alle videregående skoler og høyere yrkesfaglig utdanning i Trøndelag fylkeskommune, samt fagseksjonene under direktør for utdanning og kompetanse.

Hoveddelen av økonomien, drøyt 2,3 milliarder kroner, er ressurstildelingen til de videregående skolene. Det er en ujevn elevtallsutvikling i Trøndelag i årene framover, og det er særlig fra 2024 at sektoren får store økonomiske utfordringer på grunn av dette. Vi har tidligere pekt på ulike strategier for å løse disse utfordringene:

- Tilførsel av mer midler
- Reduksjon av opplæringstilbudet og/eller reduksjon av antall skoler
- En kombinasjon av disse strategiene

Fylkesdirektøren ser det som nødvendig å sette i gang en utredning der vi analyserer både tilbuds- og skolestruktur i løpet av økonomiplanperioden. På den ene siden har vi økonomiske utfordringer på grunn av ujevn elevtallsutvikling. På den andre siden fører økende gjeld og høyere renter til en betydelig økning av kapitalutgiftene. Det er derfor nødvendig å analysere hvilke muligheter for økonomiske besparelser som kan ligge til grunn i dagens tilbuds- og skolestruktur, samtidig som vi opprettholder god kvalitet i opplæringa.

Det har vært mulig, men utfordrende, å omfordele penger mellom skolene i Trøndelag for å dekke opp for veksten i Trondheim fram til 2022. Fra 2023 er veksten i Trondheim så stor at det ikke er

tilstrekkelig å omfordele penger mellom skolene. Mot slutten av planperioden vil avdeling utdanning og kompetanse trenge om lag 88,5 millioner kroner i økt ramme sammenlignet med 2021, for å kompensere for elevtallsutvikling og nye behov og endringer i regelverk. Fra august 2022 skal også Cissi Klein videregående skole finansieres over ressursfordelingsmodellen.

Fylkeskommunen fikk i 2020 nye oppgaver knyttet til integrering. Disse oppgavene er fremdeles underfinansiert av staten.

Innføringen av Visma In School medfører økte kostnader i perioden 2022-23 på om lag 15 millioner kroner. Dette er knyttet til ekstra kostnader til lisenser, support og opplæring.

5.2.1 Elevtallsutvikling og tilbudsstruktur

Tabell 5.2 og 5.3 nedenfor viser utviklingen i plasstall ved skolene og antall 16-18 åringer i Trøndelag fordelt på regionene. Med plasstall mener vi det antall plasser som skolene får betalt for i ressurstilodelingsmodellen.

Tabell 5.2: Utvikling i plasstallene ved skolene, fordelt på regioner

Region / Antall kapasitetsplasser	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Fosen	757	762	744	697	660
Innherred	2 751	2 616	2 600	2 526	2 555
Namdalen	1 396	1 385	1 357	1 319	1 225
Orkdalsregionen	1 227	1 137	1 076	1 068	1 058
Trondheim	6 589	6 655	6 544	6 783	6 848
Trøndelag Sør	1 318	1 324	1 276	1 276	1 226
Værnes	1 802	1 720	1 760	1 724	1 673
SUM	15 840	15 599	15 357	15 393	15 245

Tabell 5.3: Antall 16-18 åringer i Trøndelag, fordelt på regioner

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2027	2030	2035	2040
Fosen	942	912	899	868	885	907	883	870	822	771
Innherred	2 659	2 592	2 615	2 663	2 651	2 652	2 678	2 552	2 398	2 256
Namdalen	1 475	1 426	1 356	1 354	1 339	1 342	1 380	1 348	1 205	1 131
Orkdalsregionen	1 530	1 516	1 505	1 554	1 589	1 644	1 691	1 593	1 516	1 418
Trondheim	6 466	6 566	7 163	7 294	7 336	7 463	7 798	7 512	7 126	6 970
Trøndelag Sør	1 475	1 466	1 429	1 417	1 420	1 413	1 445	1 434	1 366	1 286
Trøndelag u/Trondheim	9 898	9 650	9 476	9 545	9 605	9 721	9 845	9 529	8 917	8 369
Værnesregionen	1 927	1 855	1 798	1 818	1 849	1 881	1 896	1 840	1 718	1 619
Trøndelag	16 364	16 216	16 639	16 839	16 941	17 184	17 643	17 041	16 043	15 339

Siste befolkningsprognose fra SSB, som kom august 2020, tilsier at antall 16-18 åringer øker i Trøndelag hvert år fram mot 2027, men veksten kommer hovedsakelig i Trondheim. For Trøndelag utenom Trondheim forventes elevtallsnedgang i 2021 og 2022, før vi får en liten økning fram mot 2027. Denne økningen er liten, og mye av økningen kommer i Orkdalsregionen og kysten i sør. Etter 2027 ser det ut blir en stor nedgang i antall 16-18 åringer i Trøndelag. Denne nedgangen gjelder både for Trondheim og Trøndelag utenom Trondheim, men nedgangen er størst utenom Trondheim.

Ressursene vil bli omfordelt mellom skolene og regionene gjennom ressurstilodelingsmodellen i takt med endringen i elevtallet. De fleste skolene vil få en redusert tildeling. For å tilpasse driften til det reduserte budsjettet, må skolene ha færre tilbud og fordele opplæringen på et mindre areal. Når antall 16-18 åringer i regionen reduseres, vil tilførselen av arbeidskraft i regionen samtidig begrenses. For å opprettholde tilførsel av arbeidskraft, er det nødvendig med tilstrekkelig mobilitet fra andre områder med vekst, eller en økt satsing på voksenopplæring i regionen for å kompensere for bortfallet av ungdommer.

Tabell 5.4 angir kostnadene med elevtallsutviklingen i tabell 5.3 i økonomiplanperioden, samt kostnadsendringen på grunn av nye lovregler og lokale vedtak. Regionene utenom Trondheim er

samlet i en gruppe for å forenkle beregningen. Tabellen viser at ressursbruken i Trondheim øker. Utenfor Trondheim er ressursbruken lavere enn i 2021 fram mot 2025.

Tabell 5.4 Økonomiske konsekvenser av utvikling i antall 16-18 åringer og nye lovregler

	2022	2023	2024	2025
<i>Tall i millioner kroner</i>				
Nye lovregler og lokale vedtak	-2,2	11,1	30,4	30,1
Trondheim	15,4	35,8	47,6	56,5
Trøndelag utenom Trondheim	-13,0	-14,5	-7,4	1,9
Sum endring	0,2	32,4	70,6	88,5

Det er helt nødvendig med ressurstilførsel til trondheimsskolene. Det er mulig å omfordele penger mellom skolene i Trøndelag for å dekke opp for veksten i Trondheim fram til 2022. Fra 2023 er veksten i Trondheim så stor at det ikke lenger er mulig å omfordele midler mellom skolene. Dette forutsetter en endring i tilbuds- og skolestrukturen i fylket som helhet.

Det vil være utfordrende å ta ned aktiviteten til skolene utenfor Trondheim i takt med nedgangen i tildelingen. Det vil blant annet kreve reduksjoner i opplæringstilbudet og arealbruken. Et alternativ kan være at elever i Trondheim får et tilbud om opplæring utenfor byen. Dette vil gi konsekvenser med økt antall hybelboere og økt klimaavtrykk pr. elev.

Den viktigste lovendringen er fullføringsreformen som innføres fra 2023. Fylkeskommunen har ansvaret for ungdommene fram til de har bestått. Desto raskere ungdommene fullfører og består opplæringen, desto mindre blir målgruppen og kostnadene.

De samlede økonomiske behov

Avdeling utdanning får tilført midler for å dekke behovene som oppstår på grunn av elevtallsvekst, samt nye lovregler (inkludert fullføringsreformen) og lokale vedtak, jmf tabell 5.4.

På grunn av høyt investeringsnivå og forventet renteøkning, innfører fylkesdirektøren nå et ytterligere effektiviseringsstrekk for tjenesteområdene. Dette trekket får virkning først i 2024 og 2025. For avdeling utdanning utgjør trekket 33,4 millioner kroner i 2024 og 57,4 millioner kroner i 2025. I tillegg har fylkesdirektøren foreslått å redusere avdelingens ramme med 17,45 millioner kroner med virkning i 2024, 2025.

Dersom vi ønsker å opprettholde dagens skole- og tilbudsstruktur utenfor Trondheim og ikke flytte elever ut av Trondheim, vil det innebære at utdanningssektoren må tilføres midler i 2024 og 2025.

Tilbudsprinsipper

Med bakgrunn i ambisjonene i Trøndelagsplanen og kompetansestrategien vedtok fylkestinget juni 2021 i fylkestingssak 56/21 reviderte målsettinger for planleggingen av opplæringstilbudet i Trøndelag for følgende emner:

- Arbeidslivets kompetansebehov
- Faglig og sosial utvikling
- Forutsigbarhet i regionen
- Regionalt inntak

Fylkesdirektøren utarbeider operative prinsipper for tilbudsplanleggingen høsten 2021. For voksenopplæring og høyere yrkesfaglig utdanning slutføres et tilsvarende arbeid i 2022.

Fylkesdirektøren vil evaluere ressurstildelingsmodellen til de videregående skolene og vurdere endringer som kan støtte opp under valgte tilbudsprinsipper. Vi har hatt forvaltningsrevisjon på elevtallsutvikling, og revisjonen har nylig kommet med en rapport som skal behandles i fylkestinget. Revisjonens rapport vil bli innarbeidet i evalueringen av ressurstildelingsmodellen. Saken legges fram for fylkestinget i mars 2022.

Fritt skolevalg

Kunnskapsdepartementet har fastsatt forskrift om fritt skolevalg i juni 2021. Trøndelag fylkeskommune ønsket å videreføre nærskoleprinsippet i sitt høringsssvar. I Hurdalsplattformen står det at fylkene selv skal kunne velge hvordan inntak skal foregå. Fylkesdirektøren vil legge fram sak om ny lokal inntaksforskrift i løpet av høsten 2021.

5.2.2 Skolebruksplan Trøndelag II

Det er behov for å utvikle nye prinsipper for skolebygg i Trøndelag gjennom å sammenstille kunnskapsgrunnlag, bidra til forståelse og forankring, samt iverksette prosesser som sikrer at ombygginger og nybygg i Trøndelag blir gjennomført på en likeverdig måte. De to prosessene (tilbudsprinsipper og prinsipper for skolebygg) samkjøres og tar inn over seg nye tall for befolkningsutvikling i Trøndelag, økonomiske rammer og kompetansebehov i Trøndelag. Det vil bli lagt fram saker i løpet av 2021.

I hovedutvalgssak 50/21 ble det orientert om behovet for å justere dimensjoneringen av Melhus videregående skole. Det kommer en egen sak til fylkestinget, men foreløpige analyser tyder på at en dimensjonering på 600 plasser med mulighet for utvidelse til 800 vil være tilstrekkelig.

I hovedutvalgssak 51/21 ble betydningen av fullføringsreformen drøftet, og Cissi Klein videregående skole bør økes med 75 plasser for å ivareta deler av fylkeskommunens forpliktelser. Å øke antall plasser vil medføre høyere investeringskostnader som må vurderes opp imot de totale investeringene våre.

Tiller videregående skole skal i løpet av 2022 flytte inn i større lokaler. Dette vil gi en merkostnad på ca. to millioner kroner.

Fylkeskommunen vil:

- Vedta nye operative prinsipper for arbeidet med tilbudsstruktur.
- Evaluere og justere ressurstilodelingsmodellen i samsvar med de operative prinsippene for tilbudsstruktur.
- Vedta framtidig inntaksordning
- Følge opp fullføringsreformen.
- Utrede ny tilbuds- og skolestruktur.

5.2.3 Elevenes og lærlingenes gjennomføring av videregående opplæring

Fylkestinget behandlet kvalitetsmelding for videregående opplæring i sak 58/21 og vedtok da følgende målsettinger frem til og med skoleåret 2023-2024:

1. Andelen elever, lærlinger og lærekandidater som gjennomfører videregående opplæring skal økes.
 - a. Dette betyr at andelen elever og lærlinger som fullfører og består videregående opplæring etter fem/seks år skal økes til 80 %.
 - b. Dette betyr at andelen søkere med ungdomsrett formidlet til læreplass skal økes til 80 %.
2. Områdene vurdering for læring og elevdemokrati og medvirkning i elev- og lærlingeundersøkelsen skal forbedres.

Systematisk arbeid i de videregående skolene

Tett oppfølging er særdeles viktig i arbeidet med økt gjennomføring. I fullføringsreformen og i forslag til ny opplæringslov foreslår nasjonale myndigheter å gi fylkeskommunene en plikt til å jobbe systematisk og forebyggende med elever som står i fare for å stryke i fag. Trøndelag fylkeskommune har et godt rammeverk for arbeidet med tidlig innsats og tilpasset opplæring gjennom IKO-modellen (Identifisering, Kartlegging, Oppfølging). For å møte kravet om systematikk i dette arbeidet skal alle de videregående skolene arbeide systematisk med elevoppfølging i tråd med IKO-modellen.

Tidlig innsats i videregående opplæring handler også om at skole og PPT har gode strukturer for samhandling, vurdering og drøfting, samt iverksetting av tiltak med en gang det er behov for det. Det må også sikres gode rutiner for evaluering av tiltak. Fylkesdirektøren utarbeider nå en helhetlig plan for oppfølging av alle elever. I dette arbeidet må skole og PPT jobbe tett sammen. Gjennom et godt arbeid med forebygging og styrking av den ordinære tilpassede opplæringen vil vi redusere

behovet for spesialundervisning. Samtidig vil den ordinære tilpassede opplæringen styrkes. Dette arbeidet sees i nær sammenheng med IKO-systematikken.

Vi skal fortsatt jobbe for at alle elever har et trygt og godt læringsmiljø. Dette inngår også som en viktig del av arbeidet med å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Det samme gjelder arbeidet med psykisk helse. Vi følger opp tidligere føringer gitt gjennom fylkestingssak 162/18.

Formidling til læreplass

Skolenes utvidede ansvar for formidling til læreplass videreføres. Vi setter av ressurser til å følge opp ulike utfordringer knyttet til formidlingsarbeidet. Gjennomføring av læreplasskurs og oppfølging av søkere fram til læreplass eller alternativt vg3 i skole er eksempel på dette. En utfordring i formidlingsarbeidet er en økende andel voksne søkere. Disse har gjerne minoritetspråklig bakgrunn og manglende fag og/eller svake språklige ferdigheter. Dette fører ofte til at de ikke får tilbud om læreplass. For å innfri voksenretten til denne gruppen er det i de senere år opprettet et alternativt Vg3 i skole-tilbud.

Gjennom utdanningsløftet i 2021 kom det midler for å gi et utvidet tilbud til de som ikke får læreplass. Tilskuddet skal brukes til å styrke dagens tilbud om vg3 i skole. Fylkeskommunen har avsatt en ressurs for kartlegging av dagens tilbud om vg3 i skole. Kunnskapen vi får gjennom kartleggingen skal brukes til konkrete tiltak som kan bidra til heving av kvaliteten.

Lærlinger og lærekandidater med særskilte behov og svake norskferdigheter

Lærlinger og lærekandidater med særskilte behov og svake norskferdigheter krever ekstra oppfølging og veiledning i bedriftsopplæringen. Det har vært avsatt nasjonale midler, tilgjengelig etter søknad, til dette formålet fram til og med 2019. Fra årsskiftet 2019/2020 ble disse midlene lagt i rammetildelingen til fylkeskommunene. Tildelingen for 2020 var kun en tredjedel tildelingen i 2019.

Fylkeskommunen innførte i 2018 en garantiordning til lærebedriftene for 65 % av søknadssummen. Dette forutsatte at formelle krav til søknaden var innfridd. Vår garantiordning har ikke vært mulig å opprettholde i 2020 og 2021, og vil heller ikke være mulig å videreføre for 2022.

Minoritetspråklige med svake norskferdigheter har utfordringer med å få lærlingeplass. Vi har en liten økning i formidling av lærlingeplasser til av minoritetspråklige med kort botid og svake norskferdigheter. Muligheten for å få ekstra ressurser til veiledning kan være av betydning for denne gruppen.

For å opprettholde høy grad av formidling for denne ungdomsgruppen, ønsker fylkeskommunen å skape forutsigbarhet for bedrifter som tar inn lærlinger og lærekandidater med særskilte behov og/eller svake norskferdigheter. Vi vil videreføre etablerte tiltak for bedrifter som tar inn lærekandidater og lærlinger med særskilte behov og/eller svake norskferdigheter, for å sikre mulighet for tilrettelegging og dermed en god og trygg overgang fra skole til bedrift. For å opprettholde ambisjonsnivået på tiltak for lærlinger og lærekandidater med særskilte behov er vi avhengig av å omdisponere tildelte ressurser.

Det vil være hensiktsmessig at forutsigbarheten på tildelingen til bedrifter, som tar på seg opplæringsansvar for lærlinger og lærekandidater med særskilte behov og/eller svake norskferdigheter, varer lengre enn fra ett budsjettår til neste. Derfor må vi se på muligheter for å få til en større grad av langsiktighet for denne ordningen.

Vi må også utrede andre støttetiltak for bedrifter som tar inn minoritetspråklige lærlinger og lærekandidater med svake norskferdigheter. I denne gruppen er det en relativt stor andel voksne som faller utenfor de søkbare midlene.

Yrkesfagløftet

Den nasjonale satsingen yrkesfagløftet og vår «plan for det 4-årige løpet» er langvarige satsinger for å styrke rekrutteringen og omdømmet til yrkesfagene. Fylkeskommunen viderefører det systematiske arbeidet med overgangen mellom skole og bedrift og samarbeid med aktørene innen fag- og yrkesopplæring. Målrettet arbeid med karriereveiledning og hvilke lærefag som leder til læreplass for elevene styrkes. Vårt arbeid med likestilling på yrkesfag videreføres og forsterkes med et økt fokus på minoritetspråklige. Rekruttering av nye lærebedrifter og ivaretagelse av rekrutteringsbehovet til eksisterende lærebedrifter er sentralt i yrkesfagløftet. Arbeidet følges opp med ulike tiltak for å styrke formidlingsarbeidet generelt.

Grunnskoleopplæring og videregående opplæring i institusjoner etter barnevernloven

Opplæringsloven § 13-2 pålegger fylkeskommunen å sørge for grunnskoleopplæring og videregående opplæring for elever bosatt i barneverninstitusjoner i fylket. I Trøndelag finnes det per dags dato 14 institusjoner med til sammen 32 avdelinger. Den totale kapasiteten er på 147 plasser i alderen 6- 18 år, hvor flesteparten er i alderen 12-18 år.

Vi har ingen påvirkning på etablering av institusjoner, antall elever tilknyttet institusjonene eller utfordringene som ungdommene har. Loven pålegger oss imidlertid å stille et forsvarlig opplæringstilbud til elevene umiddelbart ved plassering på institusjon. Vi jobber med å utvikle modeller som sikrer best mulig ressursutnyttelse på området. Dette medfører blant annet at vi bygger kompetanse i tilknytning til de videregående skolene og internt i egen organisasjon framfor å bruke ressurser ut mot kommunene. Ved å etablere ressurspedagoger ved de videregående skolene vil vi kunne samarbeide med grunnskolene om det spesialpedagogiske tilbudet for elevene i grunnskolen. Ressurspedagogene vil kunne bistå inn i egen skole i perioder med redusert antall innleggelses ved institusjonene. Denne omleggingen skal bidra til bedre ressursutnyttelse i en situasjon med kostnadsøkning.

Vi ser en betydelig økning i kostnadene til spesialundervisning for denne elevgruppen, og det er manglende samsvar mellom de utgiftene fylkeskommunene har på området og satsene fastsatt av staten for refusjon mellom fylkene.

Foreløpige tall indikerer behov for å øke ressursinnsatsen med nærmere ti millioner kroner. Trøndelag er et fylke med mange institusjoner og har slik en større utfordring enn fylker med færre institusjoner. Dagens refusjonssatser mellom fylkene er ikke endret på mange år, og satsene står ikke i samsvar med de reelle utgiftene. Vi vil derfor ta initiativ overfor nasjonale myndigheter for å få endret dagens refusjonssatser.

Fylkeskommunen vil:

- Arbeide systematisk med tett oppfølging av elever i tråd med IKO-modellen.
- Ta initiativ til nasjonal gjennomgang av regler for refusjon for opplæring i institusjon etter barnevernloven.
- Skape forutsigbarhet for bedrifter med lærlinger og lærekandidater med særskilte behov.
- Videreføre skolens ansvar for formidling til læreplass.
- Styrke rekruttering og omdømme til yrkesfagene.

5.2.4 Kompetanseutvikling

Skoleeiers ansvar for kompetanseutvikling er forankret i opplæringsloven § 10-8. Fylkesdirektøren legger fram en ny strategi for etter- og videreutdanning i videregående opplæring for politisk behandling i hovedutvalg for utdanning i november 2021. Hovedmålet med all kompetanseutvikling er økt læringsutbytte for elever og lærlinger.

I den desentraliserte modellen for kompetanseutvikling har vi prioritert kompetansetiltak for å støtte innføringen av fagfornyelsen og for å forsterke opplæringen av minoritetsspråklige elever. Disse prioriteringene gjelder i et langsiktig perspektiv, og vi vil arbeide videre med å utvikle kompetansetiltak innenfor disse områdene.

Fylkestingets vedtak i behandlingen av utfordringsdokumentet i juni pekte på videre satsing på digitale pedagoger. Dette er et målrettet kompetanseutviklingstiltak for en ytterligere utvikling av digital pedagogikk.

Fylkestinget pekte også på at vi må jobbe for å beholde de utdannede ansatte med riktig fagkompetanse og sikre kompetanseheving for ansatte som mangler utdanning. Vi har en veiledningsordning for nyutdannede nytilsatte lærere. Vi tar også aktiv del i statlige videreutdanningsordninger, der ansatte kan få stipend til å ta praktisk-pedagogisk utdanning eller yrkesfaglærerutdanning.

Fylkestinget har bedt fylkesdirektøren se på finansiering av veiledningsordningen for nyutdannede lærere. Oppfølging av nyutdannede foregår i det daglige i praksisfellesskapet på skolen og involverer ofte flere kolleger gjennom innarbeidede samarbeidsstrukturer. Fylkesdirektøren er opptatt at det må settes av tid til veiledning i formelle og uformelle samtaler, og at avtale om tidsressurs bør gjøres lokalt i samarbeid med skoleledelsen. Oppfølging av nye lærere er en

selvfølgelig oppgave som ligger til skolen og som det er naturlig å løse innenfor ordinær driftsramme.

Nyutdannede nytilsatte lærere har en reduksjon i undervisningstid. Dette gir rom for ekstra veiledning i starten av arbeidslivet som lærer.

Fylkesdirektøren ser ikke at det er økonomisk handlingsrom til å legge inn frikjøpsressurs eller lignende for de som skal gi veiledning i skolene. Dersom vi skulle lagt inn kompetansemidler i veiledningsordningen, måtte vi prioritert bort noe annet. Fylkesdirektøren mener at det er mer hensiktsmessig å beholde f.eks. ordningen med digitale pedagoger og fagnettverk, som er kompetansetiltak som skal komme alle lærerne til gode.

Fylkeskommunen vil:

- Prioritere satsningen på kompetanseheving innen opplæring av minoritetsspråklige.

5.2.5 Opplæring av minoritetsspråklige elever

Opplæring av minoritetsspråklige elever har fått et tydeligere fokus de siste årene, både lokalt og nasjonalt. I tråd med fylkestinget sine føringer i utfordringsdokumentet 2022-25 er det gjennom fylkestingssak 28/21 lagt fram en egen strategi 2021-2023 for opplæring av minoritetsspråklige elever i Trøndelag.

Strategien peker på tre hovedområder:

- Tydelige regionale føringer på kvalitet
- Tilbudsutvikling
- Kompetanseutvikling

Strategien gir retning i det faglige arbeidet for å styrke minoritetsspråklige elever sine muligheter for å fullføre i videregående opplæring. Det legges opp til at flere av de konkrete satsingene på kompetanseutvikling og utvikling av et kvalitetsrammeverk i hovedsak kan skje innfor dagens rammer og eksisterende ordninger. Men utvidete rettigheter gjennom ny opplæringslov kan gi økte kostnader. Fullføringsreformen og de foreslåtte utvidete rettigheter gjennom ny opplæringslov vil utfordre de eksisterende rammene for opplæring av både minoritetsspråklige ungdom og voksne. Flere av forslagene vil kunne ha både økonomiske, faglige og organisatoriske konsekvenser. Fylkesdirektøren ser nå nærmere på hva disse endringene innebærer. Det må forventes økte rammeinntekter fra staten til fylkeskommunen om intensjonen i nytt lovverk skal kunne ivaretas. Spesielt gjelder dette for den voksne elevgruppen.

Strategien for minoritetsspråklige bidrar til å skape forutsigbarhet for skolens planlegging. Den videregående opplæringen er i endring gjennom flere store reformer og ny opplæringslov. De videregående skolene vil også i årene framover ha utfordringer når det gjelder elevtallsutviklingen. Fylkesdirektøren kartlegger nå hvordan man kan omprioritere innenfor dagens rammer for å møte ambisjonsnivået i strategien.

En omprioritering vil gå på bekostning av annen aktivitet. Dette innebærer blant annet at noe av dagens midler avsatt til spesialundervisning flyttes til styrking av innføringstilbudene og kombinasjonstilbudene med miljøarbeider. Etablering av kombinasjonsklasser/innføringstilbud vil også ha en kostnad som det vil være naturlig å finansiere gjennom midlene som er satt av til ressursfordelingsmodellen. Tilsvarende vil en økning i andelen av elever som tar Vg1 over to år, måtte finansieres gjennom ressursfordelingsmodellen. Samtidig vil det være aktuelt at kommunene vi samarbeider med må bidra økonomisk. Samarbeidet med kommunene og andre eksterne er viktig for å sikre god helsehjelp og at andre kommunale støttetjenester blir etablert opp mot skoletilbudet.

Fylkeskommunen legger allerede ned en betydelig innsats overfor minoritetsspråklige elever. Behovet for kompetanse er fyldig beskrevet i saken om strategien. Fylkeskommunen har over tid satset på etter- og videreutdanning av ansatte i skolene og har gode strukturer for dette arbeidet. Det er naturlig å se etter- og videreutdanning i sammenheng med rullering av den interne

kompetanseplanen. Den fylkeskommunale PP-tjenesten har også prioritert kompetanseheving på utredningsverktøy som vil kunne benyttes overfor elevgruppen. Fylkesdirektøren vil også prioritere administrative ressurser til å jobbe med å utvikle et regionalt kvalitetsrammeverk i tråd med strategien.

Fylkeskommunen vil:

- Utvikle et regionalt kvalitetsrammeverk i tråd med strategi for opplæring av minoritetsspråklige
- Starte planleggingen av forventede endringer for minoritetsspråklig ungdom og voksne etter endringene i opplæringsloven og fullføringsreformen.

5.2.6 Pågående utredningsarbeid

Grunnskoleopplæring og videregående opplæring i helseinstitusjoner

Opplæringsloven § 13-3a pålegger fylkeskommunene å sørge for grunnskoleopplæring og videregående opplæring for pasienter i helseinstitusjoner som et regionalt helseforetak eier, og for pasienter i private helseinstitusjoner som har avtale med regionale helseforetak.

I tråd med tidligere vedtak gjennomfører vi nå en utredning av alternative organisasjonsmodeller for opplæring gitt til pasienter innen somatikk, psykiatri og rus og som har opplæringsrett. I utredningen vil vi synliggjøre og drøfte alternative organisasjonsmodeller og til slutt anbefale en organisasjonsmodell som vurderes som mest hensiktsmessig for at fylkeskommunen kan ivareta sine forpliktelser.

Dette behovet er aktualisert gjennom at St. Olavs hospital ønsker å samle mer av sin aktivitet innenfor psykisk helsevern på sentralsykehusområdet på Øya i Trondheim. Dette vil særlig få konsekvenser for driften av skoleavdelingen i tilknytning til BUP-klinikk på Haukåsen.

Vi vil komme tilbake med en politisk sak i etterkant av denne utredningen.

Spisset toppidrett i Trøndelag

Ordningen med spisset toppidrett har en felles historikk fra både gamle Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag. Olympiatoppen og Trøndelag fylkeskommune har gjennom denne satsingen felles ambisjon om å lage verdens beste offentlige modell for kombinasjonen toppidrett og utdanning. I dag er det til sammen 17 slike tilbud fordelt på seks skoler.

Spisset toppidrettstilbud har utviklet seg i noe forskjellig retning i de to gamle fylkene, og det har derfor vært nødvendig å gjennomgå hele ordningen. NTNU har bidratt i et utredningsarbeid der både skolene og idretten har vært involvert. I dette arbeidet blir flere sentrale spørsmål berørt, blant annet behovet for fireårig utdanningsløp for elever ved idrettsfag, omfanget av tilbud, hvilke roller de ulike samarbeidsaktørene skal ha og hvilke kvalitetskrav som skal ligge til grunn for satsingen. Vi vil komme tilbake med en politisk sak vinteren 2022, i etterkant av denne utredningen.

Etablering av flyfagtilbud i Trøndelag

Det er stort behov for flyteknisk kompetanse i trøndelagsregionen. Spesielt gjelder dette innenfor Forsvaret. Det pågår et utredningsarbeid knyttet til oppstart og lokalisering av landslinjetilbud innen flyfag i videregående opplæring i Trøndelag. Et flyfagtilbud vil utdanne til både sivil og militær sektor. Utredningen vil være ferdig første kvartal 2022. I forslag til Statsbudsjettet 2022 er det satt av midler til landslinje i Trøndelag.

For at et flyfagtilbud skal igangsettes må Trøndelag fylkeskommune godkjennes i henhold til luftfartsmyndighetenes krav. I den sammenheng må det ansettes rundt 1,5 årsverk knyttet til administrativt personell som må være på plass fra og med høst 2022 for oppbygging av tilbudet. Det er behov å klargjøre verksteder/ arealer og utstyr til undervisning og praksis, samt å utvikle praksisoppgaver, eksamensoppgaver og motta og tilordne lokale for fly og utstyr.

Fylkeskommunen vil:

- Utrede alternative organisasjonsmodeller for opplæring gitt til pasienter innen somatikk, psykiatri og rus og som har opplæringsrett.
- Gjennomgå ordningen med spisset toppidrettstilbud med fokus på både økonomi, omfang, kvalitetskrav, roller og fireårig løp.
- Starte landslinje i flyfag høsten 2023.

5.2.7 Kompetansestrategi

Fylkeskommunene har et utvidet ansvar for regional kompetansepolitikk der målet er å sikre bedre sammenheng mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse og arbeidskraft.

Kompetansestrategi for Trøndelag gir retning for arbeidet. Kompetanseforum Trøndelag, som består av sentrale aktører i fylket, har et felles ansvar for oppfølging av strategien.

Fylkeskommunens oppgave er å mobilisere og fasilitere dette partsarbeidet på fylkesnivå, men også legge til rette for regionale kompetansefora og tilgang til oppdatert kunnskapsgrunnlag for fylket og de ulike regionene. Statistikkutvalget til kompetanseforum leverer et omfattende kunnskapsgrunnlag, blant annet gjennom Trøndelag i tall. Det er behov for å styrke kapasitet for analyse og forskning for å kunne å levere scenarier om framtidens kompetansebehov i regionen, som er grunnlag for planlegging og dimensjonering av opplæringstilbud tilpasset regionale behov og muligheter.

Følgene av koronasituasjonen har aktualisert behovet for omstilling, etter- og videreutdanning. For å lykkes i kompetansearbeidet er felles ambisjoner og gode samarbeidsprosesser for koordinering av kompetansetiltak og virkemidler avgjørende for å stimulere til kompetanseutvikling som svarer til nærings- og arbeidslivets behov i Trøndelag. Satsingsområdet «Kompetansepilot Trøndelag» bidrar til å utvikle og prøve ut nye måter og modeller for et tilpasset etter- og videreutdanningstilbud i distriktene, og vil bidra i videreutvikling av fylkeskommunens kompetansepolitiske arbeid.

I Fylkestingssak 85/21 «*Status for regionalt kompetansearbeid i Trøndelag*» understrekes det at regional kompetansepolitikk er et prioritert område i Trøndelag. Bærebjelken i det kompetansepolitiske arbeidet er kompetanseforumstrukturen. Arbeidet med å revidere Kompetansestrategi for Trøndelag med tilhørende handlingsprogram igangsettes januar 2022 og ferdigstilles i 2023. Samtidig prioriteres og slutføres dagens handlingsprogram. Kompetanseforum vil ha en sentral rolle i dette arbeidet.

Hurdalsplattformen signaliserer blant annet en kompetansereform for livslang læring, tilgang til desentralisert utdanning i hele landet og en gjennomgang av virkemiddelapparatet og fylkeskommunenes rolle i distrikts- og regionalpolitikken. Dette vil bety økt ansvar for fylkeskommunene innen den regionale kompetansepolitikken.

Fylkeskommunen vil:

- Bidra til å videreutvikle kompetanseforumstrukturen
- Revidere Kompetansestrategien for Trøndelag med tilhørende handlingsprogram
- Videreutvikle kunnskapsgrunnlaget om arbeidslivets behov for kompetanse lokalt, regionalt og nasjonalt sammen med partnerskapet

5.2.8 Integrering

Fylkeskommunen er etter integreringsloven § 4 ansvarlig for det regionale integreringsarbeidet og skal jobbe målrettet og helhetlig for å sikre god integrering av innvandrere i Trøndelag gjennom ulike satsinger. For å ivareta det regionale integreringsarbeidet er det etablert en samhandlingsarena på både nasjonalt og regionalt nivå, og på tvers av avdelinger internt i fylkeskommunen. På regionnivå er det etablert et formelt samarbeid på både leder- og saksbehandlernivå med Statsforvalter, KS, og NAV. Den regionale samarbeidsgruppen er et sentralt element i å forankre og samordne integreringsfeltet på regionnivå. Internt i fylkeskommunen er det opprettet en tverrfaglig arbeidsgruppe med deltakere fra relevante avdelinger.

Trøndelag fylkeskommune har fått oppgaver og ansvar knyttet til blant annet anmodning og bosetting av flyktninger, forebygging av negativ sosial kontroll, veiledning og kompetanseheving av kommunens kvalifiseringsarbeid, oppfølging av frivillighet, forvaltning av ulike tilskuddsordninger, et utvidet ansvar for opplæring i norsk og samfunnsfag for elever med fulltids videregående opplæring samt samarbeidet med sektormyndigheter på region- og landsdekkende nivå. Flere av disse innsatsområdene krever en tilstrekkelig finansiering både regionalt og nasjonalt.

Det er utfordrende å beregne eksakt hvilke økonomiske rammer de nye ansvarsområdene krever. Årsaken til dette er at fylkeskommunen fortsatt er i en fase med implementering og operasjonalisering av de utvidete ansvarsområdene. Likevel gir kunnskapsgrunnlaget i strategi for opplæring av minoritetsspråklige en oversikt på noen av kostnadene.

Fylkeskommunen vil:

- Ta en tydelig samfunnsutviklerrolle på inkluderings- og integreringsfeltet.
- Fortsette arbeidet med å videreutvikle fylkeskommunale tjenester i tråd med en mangfoldig befolkning.
- Arbeide regionalt og nasjonalt for å styrke finansiering og oppgaveporteføljen på integreringsfeltet.

5.2.9 Karriereveiledning

Fylkeskommunens karriereveiledningstjenester skal bidra til bedre samsvar mellom etterspørsel etter arbeidskraft i arbeidslivet og den enkeltes bruk av egen kompetanse. Tjenestene omfatter skoleeieransvaret for karriereveiledning i videregående opplæring og karriereveiledningstjenester for voksne. I et samfunn i stadig omstilling og utvikling er det økt behov for karriereveiledningstjenester.

I tråd med Kompetansestrategien i Trøndelag, med tilhørende handlingsprogram, skal det nasjonale kvalitetsrammeverket for karriereveiledning implementeres.

Fylkestinget vedtok i juni (sak 61/21) prinsipper for karriereveiledning i Trøndelag fylkeskommune. Fylkestinget la vekt på følgende: «*God karriereveiledning er viktig ikke bare for den enkelte, men også samfunnet. God og tilpasset veiledning er dessuten viktig for at den enkelte skal kunne nå sitt potensiale. Dagens karriereveiledning oppleves for en del som ikke god nok. Prinsipper for karriereveiledning må hensynta bakgrunn, kultur, språkferdigheter og kjønn*».

Prinsippene for karriereveiledning inngår som grunnlag for implementeringen av nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning, samt for rollen som regional aktør knyttet til lovpålagte oppgaver i grunnopplæringen og på integreringsfeltet. I kvalitetsrammeverket stilles det krav til kvalitet og kompetanse hos den som utfører karriereveiledning. Dette medfører behov for etter- og videreutdanning av karriereveiledere.

Prinsippene for karriereveiledning bidrar til felles språk og faglig forankring innenfor dette fagfeltet.

Fylkesdirektøren legger fram en sak om helhetlig modell for karriereveiledning i Trøndelag til fylkestinget i desember. I saken blir blant annet dagens modell for arbeid med karriereveiledning og karrierelæring beskrevet. Saken drøfter også hvordan dagens modell løser prinsippene for karriereveiledning. Den peker også på anbefalte endringer for videreutvikling av modellen. Fylkeskommunen skal ivareta rollen som regional aktør knyttet til de lovpålagte oppgavene på integreringsfeltet. Dette innebærer rett til karriereveiledning for personer som er i målgruppen for introduksjonsprogrammet. Det er ikke samsvar mellom overførte ressurser og lovens arbeidsomfang. Vi må derfor jobbe mot nasjonale myndigheter for å få økonomiske virkemidler på plass. Fylkeskommunen skal gi tilbud om karriereveiledning og dekke tolkekostnader. Arbeidet foregår i stor grad ute i bostedskommunene i fylket og i samarbeid med introduksjonsprogrammet i kommunene.

Fylkeskommunen vil:

- Utvikle karriereveiledningsfeltet videre i tråd med vedtatte prinsipper for karriereveiledning.
- Legge til rette for kompetanseutvikling for karriereveiledere i Trøndelag, bl.a. gjennom regionale karrierenettverk.
- Utvikle bedre digitale løsninger for karriereveiledere og de som får veiledning (veisøkere).

5.2.10 Videregående opplæring for voksne

Fylkeskommunen er etter opplæringslovens § 4 A-3 ansvarlig for videregående opplæring for voksne. Andelen voksne som ønsker videregående opplæring er stadig økende. Antall deltakere per oktober 2021, med og uten rett til opplæring er henholdsvis 1 401 og 357, til sammen 1 758. 80–90 % av disse er minoritetsspråklige.

De fleste deltakerne uten rett til voksenopplæring har fått et tilbud om gratis opplæring gjennom utdanningsløftet. Deltakerne er fordelt på fullføringstiltak for permitterte ledige og sysselsatte, 75 deltakere, og yrkesfaglig re-kvalifisering, 260 deltakere. Til sammen 335 deltakere.

Utdanningsløftet krever samhandling med NAV og arbeids- og næringsliv. Det er statlig finansiert, og fylkeskommunen har fått tilsagn om finansiering ut 2022. 70 % av deltakerne i fullføringstiltaket har startet opplæring mot en yrkesfaglig sluttkompetanse. Dette innebærer ansvar for lærlingetilskudd til en økende andel voksne ut over 2022.

Stortinget har vedtatt en fullføringsreform, og i høst ble det sendt ut høring på ny opplæringslov. Her vil blant annet de første insitamentene i fullføringsreformen bli synlige. Den konkrete innretningen fullføringsreformen vil få er foreløpig uklar, men den vil gi mange flere voksne en rett til videregående opplæring samtidig som rettighetene utvides. De største økonomiske og administrative konsekvensene, som vedtakene i fullføringsreformen og forslag til ny opplæringslov ser ut til å gi for videregående opplæring for voksne, er knyttet til retten til å fullføre og bestå. Kostnadene vil anslagsvis bli på 82,5 millioner kroner. Dette innebærer blant annet store administrative kostnader, innføring av modulstrukturert opplæring, nettbaserte løsninger, ny kompetanse og modell for tilrettelagt fag- og yrkesopplæring. Det er usikkert hvor mye som dekkes av økt statlig finansiering tilknyttet endringer i ny opplæringslov. I tillegg vil voksne deltakere få mulighet til å ta et nytt fag- eller svennebrev. Denne retten til re-kvalifisering vil gi en stipulert økning på 300 deltakere per år. Per i dag er ikke lærlingetilskuddet for voksne statlig finansiert. Flere deltakere vil igjen gi økt behov for areal.

Etter to års drift med felles modell for innfrielse av voksnes rett, ble det gjennomført en evaluering og identifisert noen utfordringsområder. Dette sammen med de foreslåtte endringene i ny opplæringslov, utfordringer i fullføringsreformen, erfaringer fra Utdanningsløftet og erfaringer vi har fått i arbeidet med Innherredspiloten (piloting av offentlig-offentlig samarbeid om yrkeskvalifisering i samarbeid med NAV og næringslivet) tas inn i et utredningsarbeid som skal foregå inneværende skoleår.

Vi har som mål å utvikle en organiseringsmodell for all videregående opplæring for voksne i Trøndelag. Utredningsarbeidet vil kreve bred involvering og forankring både internt og eksternt, og har som mål å gi bedre tilpasset og fleksibel videregående opplæring for voksne.

Det søkes enda tettere samarbeid med kommunal voksenopplæringstjeneste for å kunne forberede voksne på å delta og fullføre videregående opplæring.

Fylkeskommunen vil:

- Utarbeide og iverksette en modell for hvordan all videregående opplæring for voksne i Trøndelag skal organiseres.
- Jobbe for at videregående opplæring for voksne får økt statlig finansiering.
- Forbedre samarbeidet med kommunal voksenopplæringstjeneste.
- I samarbeid med NAV Trøndelag ferdigstille og iverksette modell for offentlig-offentlig-samarbeid for yrkeskvalifisering i hele fylket (Trøndelagsmodellen).

5.2.11 Høyere yrkesfaglig utdanning

Høyere yrkesfaglig utdanning gis av fagskoler og ligger på nivå over videregående opplæring. Utdanningsslaget er et viktig redskap for å dekke arbeidslivets kompetansebehov. Paragraf 3 i lov om høyere yrkesfaglig utdanning gir fylkeskommunen ansvar for at utdanningen blir gitt i samsvar med behovet for kompetanse lokalt, regionalt og nasjonalt. Fylkeskommunen har slik et helhetlig forvaltningsansvar for sektoren, og forvalter også statlig tilskudd til utdanningen i eget fylke. Alle skoler med studiested i Trøndelag kan søke om slikt tilskudd.

Trøndelag høyere yrkesfagskole (THYF) er vår egen fagskole. Den har sju avdelinger over hele fylket. THYF har hatt sterk vekst i antall studenter de siste årene. En slik positiv utvikling er ventet

å fortsette. Dette gir også utfordringer. Skolen har blant annet begrenset administrativ kapasitet for å utvikle og videreutvikle utdanningstilbud, og flere avdelinger mangler tilstrekkelig med lokaler og utstyr. Det er behov for å vurdere tiltak for at THYF kan videreutvikles i tråd med nasjonale og fylkeskommunale ambisjoner, mål og føringer.

Elleve fagskoler tilbyr i dag fagskoleutdanning i Trøndelag. Med unntak av THYF, ligger de fleste av disse i eller i umiddelbar nærhet til Trondheim. Det er behov for rammer som gjør at fagskolene kan dekke kompetansebehov i hele fylket.

Fylkeskommunens brede partnerskap i samfunns- og arbeidsliv i Trøndelag gir gode forutsetninger for å avdekke kompetansebehov, systematisere disse og bidra til å dekke dem, også på høyere yrkesfaglig nivå. Det er likevel behov for å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget om kompetansebehov og for å etablere ordninger for at landets fylkeskommuner kan samarbeide om å avdekke og dekke nasjonale kompetansebehov på høyere yrkesfaglig nivå.

Med bakgrunn i den rollen vi har på kompetansefeltet generelt og høyere yrkesfaglig utdanning spesielt, bør det vurderes om vi skal ha en tydeligere bestiller-rolle for utvikling og videreutvikling av utdanningstilbud. Vi bør se nærmere på hvordan en slik rolle kan utøves.

Vi bør også vurdere insentiver for å støtte fagskolenes samarbeid med arbeidslivet for raskt å etablere utdanninger det er behov for, blant annet ved å se fylkeskommunens virkemiddelapparat og utdanningen bedre i sammenheng.

Fagskoler kan søke fagområde-akkreditering innenfor nærmere avgrensede utdanningsområder. I dag er det bare Fagskolen AOF Norge som har slik akkreditering i Trøndelag. Vi bør vurdere å etablere insentiver for å tilrettelegge for at flere skoler søker slik akkreditering på fagområder som er av særlig betydning i fylket.

I samarbeid med fagskolene har vi etablert Arena for høyere yrkesfaglig utdanning i Trøndelag, en møteplass hvor skolene og fylkeskommunen kan bygge nettverk, sette fokus på temaer som er av felles nytte og for sammen å utvikle sektoren. Fagskolene etterlyser enda tettere dialog med fylkeskommunen. Vi bør derfor vurdere å invitere til dialogmøter med hver fagskole, blant annet for å bidra til et enda tettere samarbeid mellom fagskolene og arbeidslivet. Det er fortsatt behov for å gjøre fagskoleutdanning bedre kjent i samfunnet, arbeidslivet og resten av utdanningssystemet. Spesielt viktig er det å styrke kunnskapen om utdanningslaget overfor rådgivere i grunnskole og videregående opplæring, men også i karriereveiledningsapparatet. Fylkeskommunen kan ta en koordinerende rolle i dette arbeidet.

Fylkeskommunen vil:

- Utrede hvordan Trøndelag høyere yrkesfagskole skal videreutvikles i tråd med nasjonale og fylkeskommunale ambisjoner, arbeidslivets kompetansebehov, mål og føringer.
- Bidra til at fagskoler kan dekke kompetansebehov i hele Trøndelag.
- Vurdere insentiver for at fagskoler søker fagområdeakkreditering på fagområder av særlig betydning i Trøndelag.
- Styrke dialogen med fagskolesektoren i Trøndelag og sektorens samarbeid med arbeidslivet.
- Bidra til å synliggjøre høyere yrkesfaglig utdanning.

5.2.12 Digitalisering

Trøndelag fylkeskommune er en del av det nasjonale samarbeidet om å utvikle et nytt skoleadministrativt system. Trøndelag fylkeskommune skal ta i bruk Visma InSchool (VIS) fra skolestart 2023-2024. Det er mye som må være på plass før oppstart drift, og den sentrale prosjektgruppa starter 1.1.2022. For å ha en best mulig prosess rundt innføringen er det derfor lagt inn ekstra ressurser til både sentraladministrasjonen og skolene. Det vil i årene 2022 og 2023 også være lisensutgifter til både gammelt og nytt skoleadministrativt system. Fra 2024 vil kostnadene synke merkbart.

Avdeling utdanning og kompetanse vil fortsette satsingen på å digitalisere våre tjenester til beste for brukerne gjennom blant annet bruk av chatbot og digitale skjema.

5.3 Investeringer

Generelt/organisering

Seksjon eiendom ivaretar utvikling, brukerkoordinering og gjennomføring av byggeprosjekter. Det legges stor vekt på brukermedvirkning når vi planlegger og gjennomfører byggeprosjekter.

Planarbeidet foregår i hovedsak gjennom "Framtidas skole - skolebruksplan Trøndelag". Overordnet skolebruksplanlegging og de enkelte investeringsprosjekter fremmes løpende for politisk behandling i sammenheng med utredninger om skole- og tilbudsstruktur.

Investeringsprosjektene gjennomføres som en portefølje hvor 2,5 % av vedtatt ramme avsettes til en felles usikkerhetsreserve. Mer- og mindreforbruk i enkeltprosjekter inndeckes/tillegges portefølje som styringsreserve. Det vil bli framlagt en egen sak til behandling i fylkestinget om status for avsluttede prosjekter i 2021.

I økonomiplaner for Trøndelag fylkeskommune fra og med 2018 har ikke investeringsbudsjettene blitt vedtatt med oppjustert for prisstigning. Men alle byggekontrakter inngås med justering for lønns- og prisstigning.

I forslag til økonomiplan 2022-25 er alle kostnadsrammer for vedtatte og pågående prosjekt justert for prisstigning. Vi har også hensyntatt ekstraordinær prisstigning fra 2020 til 2021 for byggematerialer, tre- og stål.

I prosjekter, uten utførelseskontrakt med fast pris, har kostnadsrammene i gjennomsnitt blitt oppjustert med 10 % for resterende arbeider.

Skolebruksplanlegging

Med en økende endringstakt i arbeids- og samfunnsliv må skolebyggene kunne tilpasses demografisk utvikling i de trønderske kommunene. Skolebruksplan Trøndelag II har et utviklingsperspektiv mot 2030 og skal omfatte skoleanleggene i hele Trøndelag fylkeskommune. Vi skal sikre likeverdige og framtidssrettete fysiske rammer for skolene i tråd med den faglige og sosiale kompetanse som ungdommene møter i studier og arbeidsliv.

Utfordringsdokumentet fra juni 2021 viser at fylkeskommunen har utfordringer i årene som kommer, og det er nødvendig å redusere investeringsvolumet sammenlignet med tidligere vedtatte planer.

Samlet investeringsvolum påvirker både fylkeskommunens låneopptak og årlige utgifter til å dekke kapitalutgifter og drift av bygninger. Størrelsen på investeringsrammen for et byggeprosjekt bestemmes ut fra mange faktorer. Dette gjelder både strukturelle forhold som kan bestemmes av oss selv og krav fastsatt i regelverk. Strukturelle forhold vil også påvirke kostnader til skoledrift.

Planarbeid i skolebruksplan Trøndelag bør framover omfatte helhetlige vurderinger av struktur og økonomi slik at driftskostnader kan reduseres i takt med forventede reduserte rammeoverføringer.

Det framlegges egen sak i fylkestinget i desember 2021 som omhandler prinsipper for tilbudsplanlegging og prinsipper for arealbruk. Dette vil gi enhetlige operative prinsipper for planlegging og gjennomføring av fremtidige byggeprosjekter.

Tabell 5.4 Investeringer skolebygg

	Total kostnadsramme	Finansiert pr. 31.12.21	2022	2023	2024	2025	Sum i økonomiplanperioden
Skolebruksplan 1 og 2							
Melhus videregående skole	331 300	17 300	35 000	60 000	80 000	139 000	314 000
Verdal videregående skole	374 800	47 400	80 000	120 000	127 400		327 400
Olav Duun videregående skole	599 600	30 000				60 000	60 000
Åfjord videregående skole	72 000	37 000	20 000	15 000			35 000
Kyrksæterøra videregående skole	57 800	35 700	22 100				22 100
Cissi Klein videregående skole	728 900	55 000	40 000	244 200	389 700		673 900
Orkdal videregående skole	2 000			2 000			2 000
Mære landbruksskole	22 000						
Rørros videregående skole	15 000		15 000				15 000
Ole Vig og Fosen videregående skoler (flyfag)	8 000		8 000				8 000
Ytre Namdal videregående skole	1 000		1 000				1 000
Trøndelag høyere yrkesfagskole	3 000		3 000				3 000
To-veis varslinganlegg (alle skoler)	45 000						
Opplæringsfartøy (Ytre Namdal videregående skole)	3 000		3 000				3 000
Johan Bojer videregående skole	378 600	136 500	100 000	142 100			242 100
Tiller videregående skole	636 600	412 500	180 000	44 100			224 100
Trondheim Katedralskole	474 800	45 800	40 000	194 200	194 800		429 000
Charlottenlund videregående skole	30 800	8 600			22 200		22 200
Oppdal videregående skole	157 600	86 600	35 000	36 000			71 000
Ole Vig videregående skole (vedtatt prosjekt NTFK)	17 700	15 300		2 400			2 400
Skjetlein videregående skole	3 100	1 500			1 600		1 600
Guri Kunna videregående skole (Hitra)	46 700	28 100		10 000	8 600		18 600
Guri Kunna videregående skole (Frøya)	7 800	6 000	1 800				1 800
Saupstad (midlertid løsning for Cissi Klein vgs)	8 100	7 000	1 100				1 100
Fagfornyelsen, vg1 og vg2 (alle skoler)	107 800	80 000	27 800				27 800
Mære landbruksskole og Meråker vgs (reguleringsplan)	1 500		800	700			1 500
Prosjekter med årlig tildeling							
Bedre skolebygg/pedagogisk oppgradering (BSB)			8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
Teknisk oppgradering skolebygg (TEKOPP)			20 000	20 000	10 000	10 000	60 000
Energi- og miljøinvesteringer (EMI)			5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Kvalitet - og internkontrollsystem byggeprosjekt			1 500				1 500
FDV- og BIM-verktøy			1 500				1 500
Skolebruksplan, utredning bygg			3 000	3 000	1 000	1 000	8 000
Sum investeringer	4 160 500	1 050 300	652 600	906 700	848 300	223 000	2 630 600

Melhus videregående skole

Melhus videregående skole ble i økonomiplan 2021-2024 vedtatt utviklet, nybygget og ombygget med en kapasitet på 800 elevplasser som en samlet utbygging frem til 2026. Vi har nye vurderinger av elevvekst og fordeling i regionen på de øvrige videregående skoler. En egen sak om kapasitet for Melhus videregående skole vil bli framlagt for politisk behandling.

Fylkesdirektørens forslag i økonomiplan 2022-2025 forutsetter en utbygging med kapasitet på 600 elever med en samlet kostnadsramme på 331,1 millioner kroner. Prosjektet skal ferdigstilles i 2025. Vi søker å tilrettelegge prosjektet for forhold knyttet til en fremtidig utbygging med ytterligere 200 elever. Anleggsbidrag flytting av trafo og tomteerverv inngår i kostnadsrammen.

Verdal videregående skole

Verdal videregående skole ble i økonomiplan 2021-24 vedtatt gjennomført i ett trinn med ferdigstillelse i 2024. Total kostnadsrammer for prosjektet er 374,8 millioner kroner.

Forutsetninger for avtale om arealerverv (nord for Kvisla) er etablert med grunneier og med Verdal kommune og reguleringsplanen er vedtatt. Arbeid med skisse- og forprosjekt pågår med planlagt byggestart sommer 2022. Avklaring av type/størrelse innendørs idrettsflate legger premisser for videre utvikling. Fordeling av utdanningstilbud på Innherred er bestemmende for utbyggingsomfanget på Verdal.

Olav Duun videregående skole

I samsvar med vedtak pågår det en prosess mellom fylkeskommunen og Namsos kommune om utredning av Campus Namdal parallelt med en tilsvarende utredning om videre utvikling på eksisterende anlegg på Høknes.

Referanserammen for investeringsbehov er fastlagt som en utvikling på Høknes og total kostnadsramme er på 599,6 millioner kroner. For et eventuelt Campus Namdalen vil det være aktuelt å etablere et selskap med fylkeskommunen som deleier og leietaker, hvor investeringsbehovet vil være en andel av egenkapitalen i selskapet.

Det framlegges egen sak for fylkestinget desember 2021 knyttet til de vedtatte vurderingene. Fylkesdirektøren har i forslag til økonomiplan justert oppstarten på vedtatt investering i desember 2020 på 60 millioner kroner til 2025, med videre gjennomføring etter økonomiplanperioden.

Åfjord videregående skole

Prosjektet realiseres etter vedtak i desember 2021 som en ombygging/tilbygg ved eksisterende skole. Totalentreprenør er kontrahert med planlagt ferdigstillelse primo 2023 med en oppjustert kostnadsramme på 72 millioner kroner.

Kyrksæterøra videregående skole

Prosjektet omfatter utvikling av skoleanlegget for å ivareta krav i regelverk og HMS, funksjonelle arealer for yrkesfagene og elevgrunnlag for nye Heim kommune. Prosjektet var i 2020 ute på konkurranse med manglende respons fra markedet. Prosjektet er bearbeidet for å tilpasses lokale leverandører, og det gjennomføres ny konkurranse høsten 2021 med planlagt ferdigstillelse primo 2023. Oppjustert kostnadsramme er 57,8 millioner kroner. Økt kapasitetsbehov for tilrettelagt opplæring er medtatt som opsjon i pågående konkurranse, men inngår ikke i oppjustert kostnadsramme

Cissi Klein videregående skole

Ny videregående skole i Trondheim øst på Falkenberg er vedtatt med en kapasitet på 700 elevplasser. Prosjektet skal ferdigstilles til skolestart i 2024. Utvikling i samspill med entreprenør- og rådgivergruppe pågår, med planlagt byggestart sommer 2022. Oppjustert kostnadsramme er 728,9 millioner kroner.

Planarbeid for Falkenberg gjennomføres sammen med kommunale og private interessenter for regulering av området Leangen sentrum øst.

Hovedutvalg utdanning har vedtatte at kapasiteten skal økes til 780 ved at det hensyntas et studiesenter knyttet til fullføringsreformen. Fylkesdirektøren har ikke funnet rom for å innarbeide konsekvensen av dette vedtaket i økonomiplanen.

Det blir lagt fram egen sak til fylkestinget i desember 2021 om konsekvenser av å bygge ut i to trinn med kapasitet 700/780 elever, samt alternativt gjennomføre en samlet utbygging innenfor tomtens utbyggingskapasitet for inntil 933 elever i ett trinn, hvor differansen til valgt dimensjonerende kapasitet i 2024 kan selvfinansieres gjennom utleie eller annen intern bruk. Det heleide selskapet STFK Eiendom AS er eier/fester av skoleeiendommen og selskapet kan anvendes som eier av tilleggsarealet for å unngå økte gjeldsforpliktelser i fylkeskommunen.

Det vil i samsvar med fremlagte elevprognoser være behov for en tilleggskapasitet i Trondheim på ca. 300 elever i perioden 2024-2027 utover vedtatte prosjekter. I tillegg kommer økt kapasitetsbehov knyttet til fullføringsreformen, fagskole og fritt skolevalg.

Orkdal videregående skole

Fylkestinget vedtok i juni 2021 å få vurdert en økonomisk ramme og fremdrift for renovering og videre utbyggingsstrategi for Orkdal videregående skole i arbeidet med økonomiplan. Dette prosjektet skal ses i sammenheng med vårt samlede investeringsomfang.

Fylkesdirektøren finner ikke rom for å iverksette prosjektet uten ytterligere vurderinger og foreslår at det nå avsettes 2 millioner kroner til utredninger i 2023 før det iverksettes nye byggeprosjekt ved Orkdal videregående skole

Mære landbruksskole

Fylkestinget vedtok i juni å vurdere alternativer til løsning, fremdrift og økonomisk ramme for nytt auditorium ved Mære landbruksskole i arbeidet med økonomiplan. Dette hvor prosjektet ses i sammenheng med samlet investeringsomfang i Trøndelag fylkeskommune.

Fylkesdirektøren finner ikke rom for å gjennomføre prosjektet, kalkulert til 22 millioner kroner, innenfor rammer i økonomiplan 2022-2025.

Røros videregående skole

Fylkestinget har vedtatt å legge ned utdanningsprogram for design og håndverk inkl. frisør ved Røros videregående skole. I forbindelse med fagfornyelsen er det vedtatt nye og tilpassede tilbud som krever økt verkstedareal. Dette krever ombygging av lokaler i et nettopp gjennomført prosjekt, samt etablering av en mindre byggfaghall for å gi plass til et nytt tilbud innen teknologi- og industrifag.

Våre utleieforpliktelser overfor Røros Kommune og samiske tilbud skal også videreføres på en god måte. En midlertidig paviljong, i henhold til plankrav, er forutsatt flyttet til bruk ved byggeprosjektet ved Verdal videregående skole. Vi har avsatt en ramme på 15 millioner kroner i 2022 for nødvendige ombyggingsarbeider.

Ole Vig og Fosen videregående skoler – landslinje flyfag

Regjeringen har i forslag til statsbudsjett avsatt midler for oppstart av landslinje for flyfag. Aktuelle lokaliteter er Ole Vig eller Fosen videregående skole. Utredninger pågår både med hensyn til midlertidige og permanente lokaler samt leide eller eide lokaler innenfor/utenfor eksisterende skoleområde inklusiv lokalisert på militært område

Fylkesdirektøren vil fremlegge en egen sak om landslinje flyfag i februar 2022. Det er innarbeidet 3 millioner kroner i planmidler for utredning av lokaler for flyfag i budsjettet for 2022. Videre er det avsatt 5 millioner kroner til investering i midlertidige lokaler. En prosess for godkjenning av lokalene må starte opp allerede i 2022.

Økonomiske konsekvenser av egen sak om lokalisering, midlertidige løsninger og permanente anlegg kan gi endringer i budsjetterte beløp. Endringer må innarbeides i revidert budsjett og senere økonomiplaner.

I påvente av lokalisering av flyfag, er det i samsvar med tidligere politiske vedtak for Ole Vig og Fosen videregående skole etablert midlertidige anlegg for nye verkstedbehov knyttet til fagfornyelse og byggfag og teknologi- og industrifag. Etablering av permanente verksted avhenger av lokalisering av flyfag. Fylkesdirektøren har så langt ikke innarbeidet ramme for dette i fremlagt økonomiplan. Det vurderes å være et behov på 14 og 12 millioner kroner for permanente anlegg på de to skolene.

Ytre Namdal videregående skole

Deler av undervisning for helse- og omsorgsfag foregår i lite hensiktsmessige lokaler uten dagslys. En ombygging må til for å oppnå forskriftsmessige lokaler samt kunne ivareta en forventet elevvekst. Det foreslås plan- og prosjekteringsmidler på 1,0 million kroner i 2022.

Trøndelag høyere yrkesfagskole (THYF)

Det forventes en ytterligere økt aktivitet innenfor høyere yrkesfaglig utdanning. Fremtidige vekst i antall studenter i aksene Trondheim – Stjørdal anslås til 300 studenter. Dette har en klar sammenheng med lokaler for økt elevvekst i videregående skoler i Trondheimsregionen.

Styret for THYF har kommet med råd om hvordan de ønsker å håndtere denne veksten. Styret ønsker å få utredet alternativene: utvidelse av eksisterende bygg både på Byåsen og Ole Vig eller et samlet bygg på Ole Vig. Det avsettes 3 millioner kroner til planarbeider i 2022 og fylkesdirektøren vil fremlegge egen sak om lokalisering i løpet av 2022. Konsekvenser av en utbygging må innarbeides i fremtidige økonomiplaner.

To-veis talevarsling

Ut fra sikkerhets- og beredskapshensyn er det aktuelt å etablere to-veis varslingsanlegg på skoler for kommunikasjon ved alvorlige trusselsituasjoner som skoleskyting. Samlet investeringskostnad er vurdert til ca. 45 millioner kroner, men konsekvenser er ikke inngående kalkulert så langt. Fylkesdirektøren har ikke funnet midler i dette økonomiplanforslaget, men vil stille krav om at dette etableres ved alle nybygg og større ombyggingsprosjekter. Det vil også bli utprøvd systemer med enveis talevarsling.

Opplæringsfartøy

I utredninger av nytt felles opplæringsfartøy for Ytre Namdal og Guri Kunna videregående skole har vi konkludert med at fartøyet anskaffes for Ytre Namdal. Det er avsatt 3 millioner kroner til planlegging og prosjektering.

Prosjekter fullfinansiert i tidligere økonomiplaner

Vi har også tidligere prosjekter som er fullfinansiert i tidligere økonomiplaner. Disse gjennomføres med en oppjustering av ramme for prisstigning 2018 -2022 og ekstra kostnadsøkning i 2021:

Johan Bojer videregående skole, oppjustering av rammen til 442,1 millioner kroner. Dette inkluderer opparbeiding av tomt. Skolen skal stå ferdig i 2023.

Tiller videregående skole, inkludert tannklinikk, oppjustering av rammen til 636,6 millioner kroner. Ferdigstillelse i 2022.

Trondheim katedralskole, oppjustering av ramme til 474,8 millioner kroner. Ferdigstillelse til årsskiftet 2024/25.

Charlottenlund videregående skole, ombygging elevvekst, oppjustering ramme til 30,8 millioner kroner. Resterende prosjekt er ferdig til 2024.

Oppdal videregående skole, ombygging/tilbygg, ramme oppjusteres til 157,6 millioner kroner. Ferdigstillelse til skoleåret 2022/23

Ole Vig videregående skole, parkeringsplass/sanering bygg, rammen oppjusteres til 17,7 millioner kroner. Sanering foregår, mens parkeringsplass ferdigstilles i 2023, samkjøring med miljøpakkens finansiering av avkjørsel/bussholdeplass Ringvegen.

Skjetlein videregående skole, lager for paviljonger, ramme oppjusteres til 3,1 millioner kroner. Utføres i økonomiplanperioden.

Guri Kunna videregående skole (avdeling Hitra), tilbygg automatikerfag og krav HMS og generell rehabilitering/ombygging, ramme oppjusteres til 46,7 millioner kroner. Prosjektet forlenges med planoppstart i 2022 og ferdigstillelse i 2024. Midler fra fagfornyelse og teknisk oppgradering kommer i tillegg. Tannklinikk finansieres gjennom eget vedtak. Parallelt etableres et større energi- og miljøpilotprosjekt med ramme 20 millioner kroner, hvorav halvparten finansieres av Enova.

Saupstad, midlertidig anlegg for Cissi Klein videregående skole, rammen oppjusteres til 8,1 millioner kroner. Ferdigstillelse skolestart 2022.

Fagfornyelse vg1/vg2, slutføres i 2022, oppjustert kostnadsramme 107,8 millioner kroner. Omfatter prosjekter på de fleste skoler, gjennomføres delvis som medfinansiering i og med andre prosjekter

Løpende investeringsprogrammer i planperioden

Eiendomsmassen må kontinuerlig utvikles slik at vi kan tilby en effektiv tjenesteproduksjon, opprettholde verdien på bygningene og nå våre målsettinger knyttet til energi og miljø. Følgende rammer foreslås til dette:

Bedre skolebygg (BSB), mindre pedagogiske tilpasninger til endring av tilbudsstruktur og utdanningsprogrammer. Reduksjon i ramme, til 8 millioner kroner årlig.

Teknisk oppgradering (TEKOPP), inkludert universell utforming for tiltak for verdibevaring og forskriftskrav med basis i periodiske tilstandskontroller. Driftsramme 20 millioner kroner i 2022 og 2023 før ny tilstandskontroll i 2023. 10 millioner kroner i 2024 og 2025.

Energi – og miljøinvesteringer (EMI) er rammefinansiering for tiltak for å oppnå vedtatte klimamålsettinger. Fylkeskommunen har vedtatt avtale med eget selskap Grønt Hjerte AS for høsting/lagring/produksjon av energi fra egen bygningsmasse. Fylkesdirektøren foreslår at vedtatte midler i egenregi reduseres til 5 millioner kroner årlig, forutsatt at det gis fylkeskommunal garanti for tidligere års reduserte vedtatte beløp og mindreforbruk for gjennomføring av tiltak i regi av Grønt Hjerte AS. Slike garantistillelser fremmes til vedtak gjennom egne saker.

Prosjekter knyttet til gjennomføring byggeprosjekt og forvaltning videreføres og slutføres i 2022. Til sammen 3,0 millioner kroner på kvalitet og internkontrollsystemer og FDV- og BIM-verktøy.

6 | PLAN, NÆRING OG KULTURMINNER

Foto: Ingrid Ekilo, Triik

6 Avdeling plan, næring og kulturminner

6.1 Kort sammendrag

Overordnede mål for avdeling plan, næring og kulturminner er å bidra til bærekraftig omstilling i offentlig sektor og næringsliv, følge opp kommunene på en god måte, samt å sikre en samordnet og effektiv gjennomføring av forvaltningsoppgavene.

Vi ønsker å videreutvikle kommunedialogen og samarbeid i ulike partnerskap. Avdelinga vil prioritere kommuner med nedgang i folketall og arbeidsplasser, med vekt på lokal samfunnsutvikling og å se kommunenes samfunnsplanarbeid i sammenheng med næringsretta omstillings- og utviklingsarbeid.

Sentralt neste år blir å starte opp arbeidet med kunnskapsgrunnlag og utfordringsbilde for en ny planstrategi for neste fylkestingsperiode.

Vi legger i frem fire regionale planer/strategier i slutten av 2021/starten av 2022:

- Regional plan for arealbruk
- Regional plan for kulturmiljø
- Regional plan for vannforvaltning
- Strategi for verdiskaping

Prosessene med disse har pågått i flere år. Dette arbeidet har beslaglagt svært mye ressurser i avdelinga. Noe som beklageligvis har gått ut over det mobiliserende arbeidet.

Når planene er vedtatt av fylkestinget, er vi derfor innstilt på å ta et betydelig ansvar for å operasjonalisere disse. Det er en forventning om at Trøndelag fylkeskommune tar en ledende og sentral rolle i oppfølgingen. Vi ønsker å bidra til dette!

6.2 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Avdeling plan, næring og kulturminner har en driftsramme i 2022 på 145 millioner kroner. Driftsrammen er noe synkende fram mot 2025. Blant annet på grunn av trekk for reduksjoner i statsbudsjettet knyttet til distrikts- og regionalpolitiske tilskudd, samt effektiviseringstrekk fra 2024 og 2025. Fra budsjettrevisjon i 2021 viderefører vi midler knyttet til avtaler med NTNU og Nord universitet og midler knyttet til forsvarskoordinator.

Tabell 6.1 Driftsrammer avdeling plan, næring og kulturminner

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Administrasjon og adm.lokaler	14	0	0	0	0	0
Finansiering	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000	-22 000
Konsesjonskraft	-6 443	-5 276	-5 345	-5 345	-5 345	-5 345
Kulturaktivitet	14 741	22 414	22 688	22 688	22 444	22 271
Nærings- og bostedsutvikling	130 888	147 460	149 676	148 779	143 153	140 261
Plan, næring og kulturminner	117 200	142 598	145 019	144 122	138 252	135 187

På grunn av koronapandemien har det vært utfordrende å benytte tildelte budsjettammer de to siste årene. Vi tar utgangspunkt i at 2022 blir et normalt år og at vi får utført oppgavene våre på en optimal måte innenfor budsjettet.

Driftsbudsjettet for avdelingen reflekterer ikke at mange av aktivitetene bidrar til ivaretagelse av oppgaver på tvers i hele fylkeskommunen. Dette gjelder i stor grad arbeid med gjennomgående tema som bærekraft, klima og miljø og plan. I tillegg leveres det interne tjenester innenfor statistikk/analyse og GIS/Geodata. Våre driftsressurser er ellers i hovedsak våre medarbeidere som arbeider bredt med samfunnsutvikling og regional planlegging, og har et eksternt fokus i utviklingen av Trøndelag.

I tillegg til driftsbudsjettet har avdelingen statlige tildelinger. Dette gjelder for kulturmiljø på flere områder, for vilt- og vannforvaltning og regionale utviklingsmidler.

Som følge av reduksjoner i de statlige tildelingene til regionale utviklingsmidler over flere år, er det et økt behov for å styrke midlene til næringsutvikling med tilførsel av egne fylkeskommunale midler. Med dagens forvaltningspraksis så styrkes de regionale utviklingsmidlene med årlig uttak fra fylkeskommunens egne fondsmidler. Fra det ene fondet, regionalt utviklingsfond, er det et årlig uttak på 15 millioner kroner uten at fondet samtidig tilføres kapital. Det innebærer at fondet reduseres for hvert år og vil være tomt i løpet av 2024. Marint utviklingsfond blir imidlertid vedlikeholdt via midler fra havbruksfondet og fra dette fondet tilføres de regionale utviklingsmidlene 7 millioner kroner per år. Dette har resultert i en samlet styrking av de regionale utviklingsmidlene på 22 millioner kroner.

For å sikre en forutsigbar og nødvendig framtidig finansiering av de regionale utviklingsmidlene. Og samtidig tilpasse formalitetene etter at fondene opphørte å være bundne fond etter fylkessammenslåingen, vedtok fylkestinget i oktober å etablere regionalt næringsutviklingsfond. Dette innebærer at dagens to fond termineres, og at innestående beløp videreføres som disposisjonsfondsmidler med særskilt formål og med egne retningslinjer. Intensjonene som ligger til grunn for dagens to fond foreslås videreført. Det betyr en videreføring av fylkestingets vedtak om at framtidige inntekter fra havbruksfondet fortsatt skal bidra til en styrking av de regionale utviklingsmidlene. Endringene gjennomføres med virkning fra 1. januar 2022.

6.3 Strategier, satsingsområder og prioriteringer

6.3.1 FNs bærekraftsmål og satsningene

FNs bærekraftsmål skal være en del av grunnlaget for all regional og kommunal planlegging, både som inngang til strategisk arbeid, og for enkelttiltak. I avdeling for plan, næring og kulturminner har noen av FNs bærekraftsmål direkte kobling til våre kjerneoppgaver. På andre områder bidrar vi indirekte til måloppnåelse gjennom samhandling internt og eksternt. Felles for våre bidrag til satsningene for Trøndelag vil være en vurdering og balansering av trippelperspektivet i bærekraftmålene. Trippelperspektivet er at klima og miljø, sosiale og samfunnsmessige forhold og økonomi blir ivaretatt i alt vi gjør.

Fylkeskommunen har nært samarbeid med Bærekraftsenteret FN-senteret som er eid av Trondheim kommune. Vi deltar også i det nasjonale bærekraftnettverket der vi er med i styringsgruppen og i sekretariatet. I løpet av høsten 2021 blir det etablert et bærekraftnettverk for de trønderske kommunene. Nettverket skal styres av en styringsgruppe med deltagelse fra KS, Statsforvalteren, fylkeskommunen og et par kommuner. I løpet av 2022 er det planlagt at alle kommunene som er interessert skal gjennomføre en statusmåling av bærekraftmålene i sin kommune.

Regional planstrategi vedtatt av fylkestinget i juni 2020, viser satsingsområdene som gjelder for fylkeskommunen de neste fire årene. Fylkeskommunen utarbeider strategier og planer som skal underbygge satsingsområdene, og oppfølgingen er et ansvar for alle avdelinger. Det er viktig at planer og strategier følges opp med handlingsprogram og handlingsplaner med felles tiltak for å nå målene vi setter oss. Avdelingen har ansvar for å koordinere flere gjennomgående tema som bærekraft, plan, klima og miljø. Forberedelse til ny planstrategi for neste fylkestingsperiode starte opp i 2022. Der vi ser det mangler kunnskapsgrunnlag må det etableres nytt.

I økonomiplanen arbeider vi for å synliggjøre sammenhengen mellom FNs bærekraftsmål, satsingsområdene i regional planstrategi, strategier og planer på våre ulike fagområder i og økonomiske prioriteringer.

Nedenfor går det fram hvordan avdelingen vil følge opp satsingsområdene i Trøndelagsplanen, regional planstrategi for fylkestingsperioden 2020 - 2023 med strategier, planer og økonomiske prioriteringer.

Fylkeskommunen vil:

- Bidra inn i kommunenes bærekraftarbeid gjennom å etablere et bærekraftnettverk i Trøndelag i samarbeid med KS, Statsforvalteren og kommunene, samt bistå med sekretariatsoppgaver i nettverket.

- Fortsatt delta i det nasjonale bærekraftnettverket.
- Delta i strategisk råd i Bærekraftsenteret (FN-senter) som eies av Trondheim kommune. Starte opp arbeidet med kunnskapsgrunnlag og utfordringsbilde for en ny regional planstrategi for fylkestingsperioden 2024 – 2027.

6.3.2 Trøndelag svarer på klimautfordringen

Regional strategi for klimaomstilling ble vedtatt i oktober 2020. Strategien legger føringer for arbeidet i fylkeskommunen på alle nivå og vil utfordre innsatsen i tjenesteområdene og arbeidet med mobilisering og nettverksbygging mot kommunene og næringslivet. Strategien bygger opp under flere av de overordna satsingene i regional planstrategi.

Overgangen til lavutslippssamfunnet henger sammen med hvordan vi disponerer arealer, bygger infrastruktur og utvikler byer og tettsteder. Vi vil legge spesielt vekt på temaområdene sirkulærøkonomi, digital transformasjon, kompetanseheving og FoU-arbeid for å bidra til grønn omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Kommunikasjon av klimaomstillingsstrategien skal bidra til bedre forankring og eierskap til klimautfordringene i trønderske kommuner.

Næringslivet utfordres av behovet for og kravet om omstilling. Dette kan også være en mulighet. Primærnæringene må bidra til utvikling av nye metoder for å bevare og styrke naturressursene, og mange næringer vil kunne bidra til at materialer og råstoff kan gjenbrukes i stedet for å bli avfall. Verdiskapingsstrategien med tilhørende handlingsplaner vedtas i desember 2021. Også her vil hensynet til klima komme frem tydeligere enn før. Strategien skal bidra til at vi har felles mål for grønn omstilling i hele Trøndelag, og at vi benytter virkemidlene målrettet og samordnet.

For å kunne være i stand til å lykkes med klimaomstillingen i samfunnet er vi helt avhengig av at dette over tid må være lønnsomt for næringslivet. Dette innebærer at nødvendig omstilling også må foregå i et tempo som næringslivet makter å tilpasse seg. En stor andel av trøndersk næringsvirksomhet er naturressursbasert. I denne sammenheng er det viktig å ha fokus på at det trønderske næringslivet blir en del av løsningen på klimautfordringene ved å ta i bruk fossilfri teknologi, og utvikle produkter og tjenester for lavutslippssamfunnet. Gjennom å legge til rette for samarbeid på tvers av tradisjonelle sektorer, kan trøndersk næringsliv bidra i klimaomstillingen.

Regional plan for arealbruk skal gjelde for perioden 2022-2030. Fylkesdirektøren har ansvar for å følge opp planen og det fireårige handlingsprogrammet som skal samordne oppfølgingen på tvers av sektorer, forvaltningsnivåer og offentlig og private virksomheter. Klimaperspektivet i planen er særlig knyttet til arealplanlegging og -forvaltning bør bidra til mer effektiv arealbruk og kortere avstander mellom bolig, arbeidsplasser og viktige samfunnstjenester. Fylkeskommunen vil følge opp planen gjennom veiledning av kommunene og behandling av saker som gjelder arealbruk.

Som en del av utarbeidelsen av regional plan for kulturmiljø 2022-2030 har fylkeskommunen jobbet med temaet klima og kulturminner. Mål og retningslinjer er utformet for å ivareta klimaperspektivet i kulturminnearbeidet. Sårbarhetsanalyser knyttet til klimaendringer, sirkulærøkonomi og det å bevare framfor å rive og bygge nytt er sentrale perspektiv i planen. I løpet av 2021 har Riksantikvaren vedtatt sin klimastrategi som gir føringer for både regionalt nivå og for kommunene. Bevaring av kulturmiljø og klimatiltak har mange berøringspunkt. Dette er særlig knyttet til byggesektoren som i globalt perspektiv utgjør 40 % av klimagassutslippene.

Fylkeskommunen er regional vannmyndighet og dermed ansvarlig for regional plan for vannforvaltning, som omfatter alt vann i Trøndelag. Arbeidet skjer i nært samarbeid med Miljødirektoratet, Statsforvalteren i Trøndelag, øvrige statsetater og kommunene. Fylkesdirektøren legger fram regional plan for vannforvaltning, tiltaksprogram og handlingsprogram til politisk behandling i desember 2021. Sammen med handlingsprogrammet vil det legges fram et forslag om å sikre en mer forutsigbar finansiering av vannområdekoordinatorene. Prosjektet «Kartlegging av økologisk og kjemisk tilstand i Trondheimsfjorden» vil fortsette i 2022. Det skal etableres en styringsgruppe med de viktigste samarbeidspartene, og fylkesdirektøren vil legge fram en politisk sak med forslag til et felles overvåkingsprogram. Finansiering av overvåkingsprogrammet vil være en del av dette, og det legges opp til et spleiselag mellom samarbeidspartene.

Forslag til nasjonalt program for utarbeidelse av marine grunnkart er ferdigstilt og oversendt Kommunal- og moderniseringsdepartementet, med forventet oppstart i 2023. Hvordan programmet skal finansieres er uavklart, men det er antydning en fordeling mellom staten, fylkeskommuner og kommuner. Fylkesdirektøren ønsker at Trøndelag blir en del av denne satsingen og forutsetter at fylkeskommunen tar koordineringsansvaret på regionalt nivå.

Fylkesdirektøren vil komme tilbake til spørsmålet om finansielt bidrag i løpet av planperioden, når skisse til finansieringsplan er utarbeidet.

Fylkeskommunen vil:

- Gjennomføre handlingsplan for klimaomstilling og initiere revisjon ved behov.
- Vurdere finansiering og fylkeskommunalt engasjement i Klimapartnere etter oppstartperioden som går ut 2021.
- Følge opp ny regional plan for vannforvaltning, tiltaksprogram og handlingsprogram i samarbeid med Miljødirektoratet, Statsforvalteren og sektorene.
- Legge frem regional plan for arealbruk til politisk behandling i fylkestinget i mars. Regional plan for arealbruk vil legge føringer slik at klimaomstilling blir ivare tatt i arealplanlegging og -forvaltning.
- Bidra til bærekraftig omstilling i næringslivet.
- Følge opp handlingsprogrammet i regional plan for kulturmiljø omkring bevaring av viktige kulturminner i et klima- og miljøperspektiv.

6.3.3 Innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag

Fylkeskommunen skal veilede og bistå kommunene i deres planleggingsoppgaver og legge til rette for en god samfunnsutvikling for hele Trøndelag.

Regional plan for arealbruk vektlegger å tilrettelegge for en bærekraftig og stedstilpasset arealforvaltning. Den har mål for utvikling av attraktive byer og livskraftige distrikt og for bærekraftig naturbasert næringsutvikling. Planen skal være til hjelp i kommunalt planarbeid. Det er lagt vekt på at statlige føringer er differensierte og tilpasset til ulike deler av Trøndelag. Videre er kommuneoverskridende utfordringer vektlagt. Fylkeskommunen vil følge opp planen gjennom utvikling av kunnskapsgrunnlag og videre utvikling av veiledningen av kommunene. Fylkeskommunen vil bruke planen ved behandling av saker som gjelder arealbruk fra kommunene og for egen virksomhet.

Fylkeskommunen vil legge økt vekt på vår lovpålagte rolle med planveiledning, og på å koble plan- og næringsarbeid i kommunene. Vi må være med å legge til rette for at kommunene kan møte de store samfunnsutfordringene med demografi, tilgang på kompetanse, behovet for innovasjon i egen virksomhet og oppgaver knytta til samfunns- og næringsutvikling. Et aktuelt område er å bidra til å bygge kapasitet og kompetanse til samfunnsutvikling i distriktskommuner.

Normann-utvalget (NOU 2020:15) slår fast at den tradisjonelle distriktutfordringen er snudd på hodet. Med aldrende befolkning klarer ikke befolkningen i distriktskommunene å reprodusere seg selv. Dermed blir tilstrekkelig arbeidskraft en utfordring. Tjenesteorganisering og bolyst blir like sentralt som arbeidsplasser framover. Lokalsamfunnsutvikling, attraktivitet og medvirkningsprosesser i kommunene med nedgang i folketall og arbeidsplasser blir et enda viktigere tema for fylkeskommunen i 2022. Hvis bygdeveksttaler blir prioritert slik de er beskrevet i regjeringsplattformen vil vi bidra med å pilotere disse. Med erfaringer fra omstillingsprosesser vil vi fortsatt prioritere oppfølging og samhandling rettet mot distriktskommuner med omstillingsbehov innenfor næringsarbeidet og offentlig sektor.

Det vil i større grad enn tidligere være viktig å tilby digitale løsninger for å få tak i riktig kompetanse, samtidig som det må utvikles løsninger i kommunene. Dette er vesentlig for å ta hele Trøndelag i bruk og hindre utarming av distriktene.

Fylkeskommunen vil:

- At Regional plan for arealbruk bidrar til arealplanlegging og -forvaltning som er tilpasset hele Trøndelag. Vi følger opp tiltak i handlingsprogrammet.
- Følge opp økte veiledningsoppgaver tilknytta kommunenes samfunns- og arealplanlegging.
- Videreføre prosjektet Distriktskommune 3.0, i samarbeid med bl.a. Distriktsenteret, for å utvikle forsknings- og erfaringsbasert kunnskap som kan gjøre småkommunene bedre rustet i eget samfunnsplan- og utviklingsarbeid.
- Satse særskilt på oppfølging av kommuner med nedgang i folketall og arbeidsplasser, og styrke lokalsamfunnsutvikling og attraktivitet. Her må fylkeskommunen samle krefter og samarbeide på tvers for å sikre samordning av ressurser og virkemidler.

- Arbeide videre med å se kommunenes samfunnsplanarbeid i sammenheng med næringsretta omstillings- og utviklingsarbeid.
- Bruke kulturminner som ressurser i stedsutviklingen med utgangspunkt i "Mangfoldige Trøndelag" i Regional plan for kulturmiljø.
- Arbeide aktivt med innovasjon i offentlig sektor.
- Bidra inn i arbeidet med fremtidsretta løsninger knyttet til oppfølging av delstrategier på samferdselsområdet.
- Videreføre samarbeid med de mindre byene, som å utvikle «Innherredsbyen», med vekt på samordnet bolig, areal- og transportplanlegging og satsing på kollektivtransport, gang- og sykkelvei.
- Følge opp eventuell pilotordning med bygdevekstavtaler og regionvekstavtale.

6.3.4 Et bærekraftig næringsliv i hele Trøndelag

Regional strategi for verdiskaping i Trøndelag 2022-2025 med tilhørende handlingsplaner vedtas i desember 2021. Landbruks- og matdepartementet har gitt sin tilslutning til at det utarbeides en handlingsplan landbruk, som erstatter regionalt Bygdeutviklingsprogram. Handlingsplan landbruk fastsettes av regionalt partnerskap på landbruksområdet, Landbruksforum Trøndelag, og tas til orientering i politisk organ i Trøndelag fylkeskommune.

I arbeid med ny strategi for verdiskaping, er det et mål at nærings- og virkemiddelaktørene, kommunene samt innovasjonsselskapene får et godt og sterkt eierskap til strategien og handlingsplanene. Kompetanse, FoU, bærekraft, attraktivitet og samhandling er sentrale verktøy i verdiskapingsstrategien for å svare ut satsingsområdene i regional planstrategi. Bruken av forskningsmidler og regionale utviklingsmidler må i enda større grad samvirke med andre virkemidler for å underbygge felles mål og satsinger.

Det er ingen rask og enkel vei for økt grønn verdiskaping. Digital transformasjon i næringslivet er en forutsetning for en dreining mot sterkere sirkulære og bærekraftige forretningsmodeller. I arbeidet med omstillingen er det viktig å opprettholde konkurransekraft, særlig for småbedriftene. Grønn omstilling må være økonomisk bærekraftig for bedriftene.

Fremover må det fokuseres sterkt på å hente ut større effekter av de kompetansemiljøene vi har i Trøndelag. Et ledd i dette er å bidra til å koble næringslivet i hele Trøndelag tettere til sentrale utviklingsmiljø i Trondheimsregionen.

Scenario 2030 Opplevelsesregion Trøndelag er et rammeverk for utvikling av opplevelsesnæringene mot 2030 (fylkestingssak 120/20). Hovedgrepet er en overbygning for utvikling av innhold og kommunikasjon rundt konseptene trønderske gjestebud, trønderske underverker og trøndersk naturglede. Oppfølging skjer blant annet gjennom strategi for verdiskaping. Det regionale reiselivsoppdraget utført av Trøndelag Reiseliv for perioden 2019-2022 er en viktig forutsetning for gjennomføringen. I tillegg vil det bli arbeidet med en bred tverrfaglig samhandling om besøksforvaltning i Trøndelag.

Satsingen på Europeisk matregion (European region of gastronomy) og markeringsåret 2022, vil legge et viktig grunnlag for å løfte Trøndelag som matregion. Det vil bli fokus på aktiviteter relatert til bærekraftig verdiskaping, rekruttering og samhandling på matområdet. Koronaperioden har vist at store deler av opplevelses- og kulturnæringene er veldig sårbare. Både fordi de er stedbundne næringer avhengig av fysiske kunder ofte i større forsamlinger, og fordi mange bedrifter i bransjen har relativt lite egenkapital å tære på. Situasjonen innebærer behov for fortsatt oppmerksomhet overfor disse næringene.

Fylkeskommunen vil:

- Følge opp tiltak i handlingsplanene i tråd med strategi for innovasjon og verdiskaping (2022-2025).
- Bidra til bedre samhandling mellom næringslivet i hele Trøndelag og gode kompetansemiljø i Trondheim, spesielt arbeidet med nytt Innovasjonssenter og en teknologirettet inkubatorløsning.
- Bidra til å videreutvikle innovasjonssystemet og tydeliggjøre aktørenes roller og ansvar.

- Bidra til utvikling av bioøkonomien/sirkulærøkonomien i hele Trøndelag.
- Koble relevant næringsliv og arbeidet med innovative offentlige anskaffelser.
- Sette besøksforvaltning i et tverrfaglig perspektiv i Trøndelag på agendaen.
- Evaluere og utarbeide nytt tilbud for det regionale reiselivsoppdraget.
- Bidra inn i arbeidet museene og reiselivet gjør for å utvikle opplevelser, gjennom prosjektet Historienes Trøndelag.

6.3.5 Kultur som drivkraft i samfunnsbyggingen

Kultur er en viktig drivkraft for samfunnsutvikling og en naturlig del av arbeidet med lokal samfunnsutvikling og bostedsattraktivitet i kommunene.

Kultur, kulturminner og kulturarv kan gi sterke opplevelser og være viktige for folks identitet og følelse av tilhørighet. God forvaltning og bruk er forutsetninger for at kulturminner kan spille en viktig rolle i stedsutvikling og attraksjonsbygging. Samarbeid med lokale aktører er viktig og kan gi gode resultat slik vi blant annet ser på Vangfeltet på Oppdal og prosjektet "Perler på en snor" på Fosen. Bergkunstreisen er Trøndelag sin store satsing for formidling av helleristninger i fylket.

Stortingsmeldingen «Nye mål for kulturmiljøpolitikken – engasjement, bærekraft, mangfold» (Meld. St. nr. 16, 2019-2020), vektlegger tydelig kulturmiljøforvaltningen som en del av den helhetlige areal- og miljøforvaltningen og poengterer kulturmiljøforvaltningens betydning for en bærekraftig samfunnsutvikling. I tillegg understreker den menneskers rett til å ha en kulturarv og at kulturmiljø er et felles gode som det er et felles ansvar å forvalte. Alle skal ha mulighet til å engasjere seg, og forvaltningens oppgave er å legge best mulig til rette for dette. I regional plan for kulturmiljø 2022-2030 er det arbeidet fram en ny politikk for kulturmiljø i Trøndelag. Som del av planen angir "Mangfoldige Trøndelag" en oversikt over områder for satsing på verdiskaping, formidling og bruk av kulturmiljø i steds- og byutvikling.

I 2020 fikk fylkeskommunen overført betydelige oppgaver innenfor kulturmiljøforvaltningen fra Riksantikvaren, blant annet dispensasjonsmyndighet for arkeologiske kulturminner over og under vann, for fartøy, middelalderkirkegårder og for statens kulturhistoriske eiendommer i Trøndelag. Et viktig argument for overføringen er fylkeskommunenes muligheter til å integrere kulturmiljø som en ressurs på flere områder og gjøre det mer relevant i samfunnsutviklingen. Flere oppgaver på regionalt nivå bør gi merverdier og effektivitet når fylkeskommunen forvalter dette i tett sammenheng med vei, skole, næring, friluftsliv og kultur og i tillegg fyller rollen som regional planmyndighet og veileder for kommunene.

Utvikling av ny NTNU Campus i Trondheim er et stort prosjekt i nasjonalt perspektiv og viktig for Trøndelag og Trondheim. De mange fredede og verneverdige kulturminnene innenfor planområdet gjør at vi som kulturminnemyndighet må være sterkt delaktig i utviklingsarbeidet. For å kunne bidra som en god samarbeidspartner prioriterer vi å utarbeide forvaltningsplan for den fredede høgskoleparken og høgskolealleen og legger ned mye arbeid i dialog med eiere og utviklere i prosessen.

Fylkeskommunen vil:

- Følge opp regional plan for kulturmiljø i Trøndelag og sørge for at planen blir et nyttig verktøy for aktørene innen kulturminneområdet.
- Gjennomføre samarbeidsprosjektet og satsinger i handlingsprogrammet for regional plan for kulturmiljø.
- Videreføre arbeidet med å innarbeide nye oppgaver og ansvarsområder i vår daglige drift gjennom å tilpasse ressursbehov og utvikle arbeidsmetoder.
- Samarbeide tverrfaglig med ulike aktører innenfor verdensarv Røros Bergstad og Cirkumferensen for å definere omfang og bidra til at verdensarvområdet utvikles som fyrtårn for den beste praksisen innen natur- og kulturminneforvaltning når det gjelder tilstand, forvaltning og formell beskyttelse.
- Bidra med satsinger på blant annet på stedsutvikling for å sikre og styrke attraktive lokalsamfunn i Trøndelag.

6.3.6 Kompetanse for å møte et nærings- og arbeidsliv i endring

Det er utarbeidet en kompetansestrategi med et handlingsprogram for perioden 2020-2022. Kompetansestrategien skal revideres i 2022, og det er svært viktig at arbeids- og næringslivets behov blir godt dokumentert for å treffe med tiltak i kommende økonomiplanperiode. Det er også viktig at strategien er brei nok opp mot demografiutfordringene Trøndelag.

Systematisk samarbeid gjennom forpliktende partnerskap i Kompetanseforum Trøndelag står sentralt i oppfølging av strategien. Fylkeskommunen er pådriver i dette arbeidet og ivaretar sekretariatsfunksjon og koordinering av forumet. Dette inkluderer et etablert statistikkutvalg. Med bakgrunn i regionrådene sitt ønske om ekstra satsing på regionale kompetansebehov, er det etablert regionale kompetansefora, foreløpig fast i Namdalen, Fosen og Trøndelag sør. Det jobbes med å få etablert regionale kompetansefora i de øvrige regionene. Dette for å svare ut næringslivets behov for omstilling, etter- og videreutdanning og samhandling med kompetansetilbydere i regionen.

En rekke kompetansevirkemidler forvaltes sentralt, men også noen på fylkesnivå som for eksempel ordningen «Bedriftsintern opplæring». Denne ordningen har vært meget etterspurt hos næringslivet i Trøndelag, med en samlet bevilgning på 45 millioner kroner siste halvannet år. Med de utfordringer som vil møte næringslivet i etterkant av koronapandemien, bør denne ordningen prioriteres også i 2022. Det er viktig at nasjonale og regionale ordninger og virkemidler gjøres kjent for aktuelle søkere i Trøndelag.

Kompetansepilot Trøndelag er et viktig satsingsområde for å identifisere og mobilisere virksomheters behov for kompetansehevende tiltak, samt koble og tilrettelegge for et tilpasset etter- og videreutdanningstilbud i distriktene. For å øke vår egen kompetanse og samtidig spre relevant kunnskap til næringslivet vil fylkesdirektøren gå tettere inn i en del satsinger. Dette gjelder spesielt behovet for ny kunnskap innen grønne vekstnæringer. Det blir rettet et spesielt søkelys på bransjer der det kan forventes økt eksport fra trøndersk næringsliv i tida framover.

Trøndelag fylkeskommune har for perioden 2021-2024 fått innvilget et nettverksprosjekt fra Forskningsrådet, Horisont Trøndelag. Horisont Trøndelag sitt mål er å øke kunnskapen om, og bruken av, utviklingsmidler i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa, i regional og lokal samfunnsutvikling. Prosjektet Horisont Trøndelag sin totale ramme er på ca. 2,5 millioner kroner, hvorav Forskningsrådets tilskudd er 1,5 millioner kroner. Partnere i nettverket er SINTEF, NTNU, Nord universitet, Trondheim kommune og Trøndelags Europakontor.

Fylkeskommunen vil:

- Mobilisere flere distriktsbedrifter og kommuner til å bruke studenter og forskning i sitt utviklingsarbeid og bidra til å systematisere kunnskap som kan være relevant for mindre bedrifter.
- Bidra slik at næringspartnerskapet blir inkludert i arbeidet med ny kompetansestrategi og bidra til å videreutvikle regionale kompetanseforum.
- Videreføre og videreutvikle ordningen Bedriftsintern opplæring (BIO).
- Utvikle og prøve ut nye måter og modeller for å nå målene med kompetanse-pilotsatsingen.
- Bidra med økt kompetanse for næringslivet på eksportrettet aktivitet og innen grønn verdiskaping

6.3.7 Samarbeid i nye strukturer

Å legge til rette for samarbeid og gode regionale prosesser er avgjørende for å utøve vår rolle som planmyndighet og samfunnsutvikler. Samarbeid med kommuner, sektormyndigheter, nærings- og arbeidsliv og kompetansemiljø er avgjørende for å lykkes. Samarbeid er viktig for å kunne samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk. Innovasjon skjer ofte i skillet mellom ulike bransjer og tradisjonelle fagområder. En av fylkeskommunens viktigste oppgaver er å bidra til å koble ulike fagmiljøer med hverandre, for å skape grunnlag for vekst innenfor nye næringer. Vi vil også tilrettelegge for økt samhandling mellom næringspartnerskap i Trøndelag og Kompetanseforum Trøndelag.

Å samarbeide med andre regioner og delta i nasjonale og internasjonale nettverk gir gjensidig læring og mulighet for å påvirke nasjonal politikk som gir rammer for regional utvikling i hele Trøndelag. Eksempler er regionale og nasjonale samarbeidsfora- og nettverk for bærekraftarbeidet, for utvikling i distrikts- og fjellkommunene, ulike byutviklingsprosjekter og ulike forsknings- og innovasjonsprosjekter. Fylkeskommunen vil delta aktivt i arbeidet med Trøndelag som European Region of Gastronomy.

Som følge av vårt nye forvaltningsansvar for Statens kulturhistoriske eiendommer har fylkesdirektøren etablert gode samarbeidsrutiner med de største statlige eiendomsbesittere av fredede bygg i Trøndelag. Ved siden av tett samarbeid med Statsbygg, Forsvarsbygg, NTNU og andre statlige sektorer, har de nye oppgavene gitt behov for å finne nye samarbeidsformer med NTNU Vitenskapsmuseet, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) og Fortidsminneforeningen.

Internt i fylkeskommunen er det viktig med godt samarbeid og samhandling på tvers av avdelingene. Dette fordi noen avdelinger er tillagt koordineringsoppgaver, mens samfunnsutviklerrollen blir utøvd i hele organisasjonen. For å nå mål og ambisjoner for hele fylkeskommunen er det viktig å bidra til effektive og velfungerende plan- og strategiprosesser på tvers i organisasjonen og med våre eksterne partnere. Dette er særlig viktig når det gjelder gjennomgående tema som plan og bærekraft, kompetanse, sirkulærøkonomi, digitalisering og klima og miljø. Det samme gjelder for utvikling av gode rutiner når myndighetsoppgaver er delt på flere avdelinger.

Det er viktig å ha et oppdatert og relevant kunnskapsgrunnlag for å drive regional og kommunal planlegging. Kunnskapsgrunnlaget inneholder fylkesstatistikk og analyser av regionale utfordringer. Statistikken blir oppdatert kontinuerlig. Det har vært økt etterspørsel etter oversikt og kunnskap knyttet til koronasituasjonen og vi har sett verdien av å ha et sterkt statistikk- og analysemiljø. Avdeling for plan, næring og kulturminner leverer GIS/Geodata og statistikk og analyser til hele fylkeskommunen. Det er også mulig å utvikle kunnskapsgrunnlaget videre gjennom å systematisere og ta i bruk kunnskap som vi får gjennom arbeid med mobilisering og gjennom arbeid med kommunale planstrategier og samfunnsdeler.

Fylkeskommunen vil:

- Videreutvikle kommunedialogen, samarbeide i ulike partnerskap og delta på møteplasser med lokale og sentrale myndigheter.
- Videreutvikle arenaene for dialog og samhandling mellom kompetansemiljø og arbeids- og næringsliv.
- Videreføre samarbeid på tvers av fylker, nasjonalt og internasjonalt.
- Jobbe aktivt for å finne fram til gode og effektive samarbeidsformer for å ivareta de nye forvaltningsoppgavene innen kulturminnevernet.
- Etablere et trøndersk bærekraftnettverk og sikre finansiering til opplæring, organisasjonsutvikling og et felles system for måling og rapportering.
- Arbeide for bedre forankring av Trøndelagsplanens kortsiktige del for neste fylkestingsperiode både administrativt og politisk, og sørge for at de planene som foreslås utarbeidet i neste periode er forankret i kunnskapsgrunnlaget og et reelt behov.
- Videreutvikle samarbeid og samhandling internt på oppgaver som krever koordinert innsats.
- Videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for regional og kommunal planlegging og tilgjengeliggjøre kunnskapsgrunnlagene i digitale plattformer.
- Bidra med gode leveranser for hele organisasjonen på GIS/Geodata og statistikk/analyse.

7 | KULTUR OG FOLKEHELSE

Foto: Annie Spratt on Unsplash

7 Avdeling kultur og folkehelse

7.1 Kort sammendrag

Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag 2019-2022 er førende for arbeidet på kultur- og folkehelseområdet. Strategien bygger opp under Trøndelags-planen og FNs bærekraftsmål. Den favner bredt – og omfatter kunst, kultur, idrett, friluftsliv, frivillighet, bibliotek, folkehelse og kulturnærings. Strategien er i utgangspunktet fireårig, men det vurderes ikke nødvendig å rullere denne nå. 2030 er mer naturlig som tidshorisont for strategien.

Koronapandemien har hatt store konsekvenser for kulturområdet - for den enkelte innbygger, for kultur som bransje, som arbeidsplass og næringsvei. Regionens kulturliv er et komplekst økosystem der alle ledd er gjensidig avhengig av hverandre. Det er behov for at alle deler av kulturlivet ivaretas og at de offentlige ordningene som skal hjelpe kulturlivet i den kommende gjenoppbyggingen gir de ønskede effekter. Fylkeskommunen skal spille en viktig rolle for å sikre et levedyktig og mangfoldig kulturliv i Trøndelag, også etter pandemien.

For å møte de forventningene omgivelsene har til fylkeskommunen på kultur- og folkehelseområdet må vi hele tiden utvikle arbeidsformene våre. Dette vil være de viktigste utfordringene å jobbe med i perioden 2022 – 2025:

- Å utvikle et solid og funksjonelt kunnskapsgrunnlag for kulturfeltet i Trøndelag, som også synliggjør konsekvensene av koronapandemien.
- Å målrette arbeidet ved hjelp av kunnskap og mer konkrete planer/handlingsplaner.
- Å bruke tilskuddsmidler mer helhetlig og målrettet, i tråd med kunnskap og planer som blir laget.

7.2 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Driftsrammen til avdeling kultur og folkehelse er på 258,7 millioner kroner for 2022. Driftsrammen reduseres fra og med 2023, hovedsakelig på grunn av framskrivning av reduksjoner som lå inne i økonomiplan 2021-2024.

Rammen for 2022 omfattet 10 millioner kroner i engangsbevilgninger (Orkla industrimuseum og kulturinvesteringer), en bevilgning vedtatt i fylkestinget ved behandling av økonomiplan 2021-2024 og med virkning for 2021 og 2022 med 10 millioner kroner pr år. Fra 2024 er driftsrammen saldert, og dette utgjør en rammereduksjon økende til 4,5 millioner kroner i 2025.

Tabell 7.1 Driftsrammer avdeling kultur og folkehelse

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Administrasjon og adm.lokaler	10 799	12 510	12 768	12 768	12 633	12 538
Kulturaktivitet	226 116	231 401	233 269	223 020	220 680	219 019
Nærings- og bostedsutvikling	7 590	8 794	9 887	9 887	9 782	9 707
Opplæring	2 892	3 376	2 830	2 830	2 799	2 777
Kultur og folkehelse	247 398	256 082	258 754	248 505	245 894	244 041

I statsbudsjettets kapittel 323 Musikk og scenekunst, post 70 Musikk- og scenekunstinstitusjoner, foreslås det at ordinære offentlige driftstilskudd til musikk- og scenekunstinstitusjoner skal fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 % fra staten og 30 % fra regionen. Videre er det foreslått at tilskuddene til kompetansesentrene innen dans skal ha 40 % regional medfinansiering.

I Trøndelag har vi to kompetansesentre innen dans: DansiT og Dans i Trøndelag. I statsbudsjettet foreslås å doble tilskuddet til begge for 2022. For DansiT foreslår Trondheim kommune i kommende års budsjett at den regionale tilskuddsandelen fordeles med 25 % fra Trondheim kommune og 15 % fra Trøndelag fylkeskommune. Det betyr et samlet tilskudd til DansiT fra fylkeskommunen på 1,029 millioner i 2022, en økning 214.000 kroner sammenlignet med 2021. I Dans i Trøndelag sitt tilfelle bidrar vi allerede med en stor del av den regionale andelen, og økningen vil derfor ikke utgjøre like mye sammenlignet med 2021.

Fylkesdirektøren er opptatt av forutsigbarhet for de kulturinstitusjonene som mottar driftstilskudd fra oss. Fylkesdirektøren foreslår derfor å opprettholde fordelingsnøkkelen fra 2021. Det er generelt store forventninger til at fylkeskommunen skal gi økonomiske bidrag til ulike prosjekter og større arrangement. Kulturstrategien *Balansekunst* omtaler betydningen arrangement har for regionen. Vi har i dag ikke avsatte midler til store arrangement

Fylkesdirektøren har vært i dialog med Museene i Sør-Trøndelag (MiST), for å avklare status for ekstratilskudd til Rørosmuseet, og med Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK) om kompensasjon for bortfall av leieinntekter fra teater, samt nedbetaling og drift av museumsdepot. Depotet er nå nedbetalt, men ekstratilskudd for drift av depotet opprettholdes i henhold til avtale. Kompensasjon for bortfall av leieinntekter inngår fra og med 2022 som en del av SNKs driftstilskudd. Ekstratilskudd til MiST for Rørosmuseet inngår fra og med 2022 i det regulære driftstilskuddet.

7.3 Strategier, satsningsområder og prioriteringer

Omtalte prioriteringer og satsinger bygger på tidligere økonomiplaner og utfordringsdokumentet 2022-2025.

7.3.1 Kunnskapsgrunnlag og kompetanse

Kunnskap om innbyggernes behov og ønsker er avgjørende for fylkeskommunens tjenester og bruk av ressurser. Et godt kunnskapsgrunnlag bidrar til gode beslutninger, jfr. *Balansekunst - Strategi 4.1. Kunnskapsgrunnlag for kultur i Trøndelag*, som sier at solid kunnskap skal ligge til grunn for kulturpolitikken og forvaltningen av den.

Kulturfeltet skiller seg fra andre utviklingsområder ved at det er omfangsrikt, men samtidig svært fragmentert: Kultur er næring, opplevelser, ytringsfrihet, deltakelse, identitet og danning, med mer. Erfaring viser at kunst og kultur både har stor innovasjonskraft i seg og kan være et godt redskap for samfunnsutvikling. Til sammen gjør dette det nødvendig å arbeide strategisk med kunnskaps- og kompetanseutvikling. Dette arbeidet må både handle om å utvikle nytt og om å vedlikeholde og formidle.

Pandemien har ført til at vi trenger mer og ny kunnskap, både om innbyggernes deltakelse og medvirkning og om kultur som næring og levevei. Per nå har vi for lite kunnskap om virkningene av pandemien.

Fylkeskommunen må videreutvikle verktøy for å kunne bruke den kunnskapen vi allerede har, uavhengig av koronapandemien. Innsamling av data og statistikk må følges opp av drøftinger og analyser av utviklingstrekk på tvers av sektorene. Slik kan man identifisere utfordringene og synliggjøre virkningen av ulike tiltak, og slik prioritere ressursene på en bedre måte.

Fylkeskommunen vil:

- Fortsette arbeidet med å utarbeide verktøy for å kunne jobbe mer kunnskapsbasert innenfor kultur- og folkehelsefeltet.

Kartlegging av konsekvensene av koronapandemien i Trøndelag, særlig innenfor frivilligheten, vil ha førsteprioritet (interpellasjon fylkestinget 16.12.20). Det er behov for å styrke kapasiteten og kompetansen i dette arbeidet. Det avsettes derfor ressurser til bruk av ekstern kompetanse. Midlene tas fra fylkestingsbevilgning i 2021 – veien ut av pandemien i fylkestingssak 48/21 Driftsrapport 1 med budsjettendringer.

Kunnskaps- og kompetansearbeid på kulturfeltet må foregå i nært samarbeid med mange aktører, som for eksempel Statsforvalteren, universitetene og øvrige kunnskapstilbydere, kommuner, departement og organisasjoner. I arbeidet med å utrede konsekvensene av koronapandemien i fylket vårt, vil det være særlig viktig å bygge på kunnskap som andre aktører utvikler.

HUNT COVID19-prosjektet skal, for eksempel, se på konsekvensene av koronapandemien i lys av tiltakene som ble satt i verk nasjonalt og lokalt. Ung-HUNT COVID er ungdomsdelen av prosjektet og datainnsamling fra alle videregående skoler (16-19 år) ble gjort i juni 2021. Resultatene er

forventet ved årsskiftet 2021/2022 og vil blant annet si noe om utviklingen av ensomhet før og etter pandemien. Dette er viktig kunnskap vi må ha med i vårt arbeid fremover.

Kulturrådet arbeider, på oppdrag fra Kulturdepartementet (KUD), med å kartlegge virkningene og foreslå tiltak etter koronapandemien. Resultatet av dette arbeidet ventes også ved årsskiftet og blir viktig for fylkeskommunens videre arbeid.

Fylkeskommunen vil:

- Arbeide videre for at samisk språk og kultur skal bli mer brukt som hverdagspråk, og bli mer synlig i det offentlige rom.
- Arbeide for økt rekruttering til språkutdanning.

Sørsamisk utgjør en viktig del av Trøndelags språklige og kulturelle mangfold. For å bevare og utvikle sørsamisk språk og kultur er det behov for å kartlegge, videreutvikle og bruke den formelle kompetansen i feltet. Dette forutsetter, blant annet, forutsigbare studieløp og strukturer for samhandling mellom alle samfunnsområder. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Trøndelag fylkeskommune legger føringer for vår innsats. Det er også behov for å kartlegge innovasjon og entreprenørskap i samisk kultur- og næringsliv. Den nye kunnskapen trengs for å målrette virkemidlene og har overføringsverdi til flere tema.

Fylkeskommunen vil:

- Videreføre arbeidet med metode- og kompetanseutviklende prosjekt som bidrar til mobilisering og samfunnsutvikling gjennom kunst og kultur.

Vi vil mobilisere institusjoner og organisasjoner til mer samarbeid som gir kunnskapsutvikling og ny formidling rettet mot barn og unge. Det samme gjelder innen tradisjonshandverk og museumsfaglig kompetanse.

Fylkeskommunen vil:

- Samarbeide om et kompetansenettverk for idrettsanlegg med Trøndelag idrettskrets og med SIAT (Senter for Idrettsanlegg og teknologi).

Dette skal bidra til å løse de utfordringene som har kommet i kjølvannet av at KUD fjernet kravet om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning for bygging av idrettsanlegg (2019). I økonomiplan 2021-2024 ble dette omtalt som "kompetansesenter for idrettsanlegg". Det er behov for å sikre kapasitet og kompetanse til å følge opp FNs bærekraftsmål innen idretts- og friluftsområdet. For fylkeskommunen er dette først og fremst knyttet til de nye retningslinjene for tildeling av spillemidler for idrett og friluftsliv (fylkestingssak 48/20).

HUNT-undersøkelsene er viktig for Trøndelag. Den følger en tiårig syklus, med lange prosesser for finansiering, planlegging av faglig innhold og gjennomføring.

Fylkeskommunen vil:

- I løpet av planperioden, ta beslutning om medfinansiering av «HUNT5» (fylkesutvalgssak 66/21)

Siden 2018 har fylkeskommunen vært en del av det nasjonale mobbeombudprosjektet. Utdanningsdirektoratet skal i løpet av 2021 avklare hvorvidt mobbeombud skal bli en varig ordning for alle landets fylker.

I behandlingen av økonomiplan 2021 -2024 (fylkestingssak 130/20) vedtok fylkestinget følgende: *"Under forutsetning av videre statlig delfinansiering kan Trøndelag fylkeskommune fortsatt ivareta oppgaven med regionalt mobbeombud. Dersom prosjektet blir avsluttet fra sentralt hold og statlig finansiering opphører, blir videre fylkeskommunal finansiering behandlet i forbindelse med økonomiplan 2022- 2025."*

Hvis det statlige tilskuddet forsvinner, må vi finne egne midler for å opprettholde tilbudet til barn og unge i barnehage og grunnskole. For å sikre en viss forutsigbarhet i arbeidet bør ordninga videreføres ut 2022.

Fylkeskommunen vil:

- Sikre videreføring av ordningen med mobbeombud ut 2022
- Ta stilling til om ordningen med mobbeombud skal videreføres uavhengig av statlig finansiering

7.3.2 Deltakelse, opplevelse, medvirkning

Kultur har en verdi på flere nivåer - både for den som skaper, den som utøver og deltar, og for den som tar til seg kultur (Balansekunst 1.1).

Bærekraftsmålene deles inn i tre dimensjoner: klima, miljø, økonomi og sosiale forhold. Et av hovedprinsippene i målene er «leave no one behind». Det betyr at målene gjelder alle mennesker. Kultur er en sentral del av den sosiale dimensjonen i bærekraftsmålene fordi kultur og idrett har helsefremmende effekt og bidrar til utjevning. Forskning fra HUNT viser at de som er aktive i kulturlivet har bedre livskvalitet og færre psykiske plager.

Barn og unge er et satsningsområde for fylkeskommunen. Alle barn og unge skal ha mulighet til å delta, oppleve og skape kultur på sine premisser. Dette er et viktig fundament for utvikling av et mangfoldig, tolerant og demokratisk samfunn. Derfor må fylkeskommunen bidra til at barn og unge har et likeverdig kulturtilbud, uavhengig av bosted og sosioøkonomisk situasjon. Det er mye som tyder på at koronapandemien har hatt særlig negative konsekvenser for denne gruppen og at tiltak bør settes i verk for å motvirke disse. Derfor foreslår fylkesdirektøren at det i tilknytning til kulturstrategien *Balansekunst* utarbeides en handlingsplan for barn og unge.

Fylkeskommunen vil:

- Starte arbeid med en *handlingsplan for barn og unge* i januar 2022.

Hele bredden av kulturbegrepet skal tas i bruk i dette arbeidet, slik kulturstrategien *Balansekunst* legger opp til. Sørsamisk språk og kultur skal være en del av planen. En slik handlingsplan skal bidra til at fylkeskommunen får en samlet oversikt over tiltak og blir mer målrettet i sitt arbeid. Den skal bidra til å videreutvikle et mangfoldig og likeverdig tilbud til barn og unge i hele Trøndelag.

Handlingsplanen vil ha berøringspunkter til andre deler av vår virksomhet og arbeidet med planen kan danne grunnlag for bedre og mer systematisk samarbeid på tvers. Oppfølging av 22. juli (interpellasjon, fylkestingssak 66/21) og resultater av den nedsatte arbeidsgruppen sitt arbeid, kan for eksempel innarbeides i planen.

Proessen må sikre bred involvering i samfunnet slik at kommuner, kulturinstitusjoner, organisasjoner og så videre får eierskap og bidrar til de tiltakene som blir en del av planen. Det er avgjørende og viktig at barn og unge blir inkludert i arbeidet. Målet er å lage en konkret og dynamisk plan som er enkel å bruke. De økonomiske konsekvensene av tiltak skal synliggjøres.

Det settes av ressurser internt i organisasjonen til å lede arbeidet og til å tilrettelegge for en god prosess. Det avsettes økonomiske midler til praktisk tilrettelegging og evt. kjøp av tjenester. Fylkesdirektøren kommer tilbake til hovedutvalg for kultur med orientering om plan for arbeidet.

Fylkeskommunen vil:

- Bidra til videre utvikling av *Ung kultur møtes (UKM)* i samarbeid med kommunene og i takt med tiden og i tråd med ungdommenes innspill.

Pandemien har begrenset barn og unges mulighet til å delta, oppleve og skape. Behovet for en tilgjengelig og inkluderende arena for barne- og ungdomskultur har blitt tydeligere. Mange barn og unge ønsker seg fysiske møteplasser. Et viktig tiltak blir derfor å styrke UKM som en helårlig møteplass. Det vil være viktig å samordne UKM med andre fylkeskommunale virkemidler, spesielt Den kulturelle skolesekken.

Fylkeskommunen vil:

- Styrke elev-medvirkningen i *Den kulturelle skolesekken (DKS)* og prioritere mangfold, samisk og nordiske språk i produksjonene

Trøndelag er europeisk matregion i 2022 og i den forbindelse vil matkultur også være et satsingsområde. DKS når i dag alle elever i grunnskolen og gir et tilbud til alle videregående skoler i fylket. Enda bedre samhandling med kulturinstitusjonene og utdanningssektoren er viktig for den videre utviklingen av DKS. Dette bidrar til bedre ressursutnyttelse, kvalitet og økt kompetanse.

Samskaping er både et verktøy og et mål i samfunnsutviklingsarbeidet. *Fylkesmusikerne i Trøndelag* tilbyr en særlig kompetanse lokalt gjennom kursvirksomhet, samspill, egne konserter og gjennom utviklingsprosjekt som *Vrimmel* og *Diafon*. I 2022 skal musikalen *Bør Børson jr.* på turné omkring i fylket i samarbeid med Opera Trøndelag og Turnéteateret i Trøndelag.

Kulturstrategiens mål er å motvirke sosial og geografisk skjevfordeling av kulturgoder. Fylkesmusikerne ble etablert som redskap for dette. Fylkesmusikerne kobler det frivillige kulturlivet sammen med offentlig innsats, nærings- og kunnskapsmiljø slik at samarbeid og samskaping etableres og utvikles. Dette er en innsats som i stadig større grad etterspørres mer fra kommuner og frivillighet. Vi erfarer et økende forventningsgap mellom behovene og fylkesmusikerens ressurs. Derfor er det nødvendig å styrke fylkesmusikerressursen økonomisk i perioden.

Fylkeskommunen vil:

- Samordne virkemidler på kulturområdet.

Dette for å oppnå best mulig effekt og en mer helhetlig kulturpolitikk. Derfor foreslår fylkesdirektøren å slå sammen de fylkeskommunale budsjettpostene for DKS og UKM. Dette vil øke fleksibiliteten og gi muligheter for en mer samordnet innsats. Det er også satt i verk en gjennomgang av flere tilskuddsordninger på kultur- og frivillighetsfeltet (hovedutvalg kultur sak 54/21). Målet er en mer helhetlig og målrettet bruk av virkemidlene, og lettere samordning med andre sektorer.

Pilgrim er en viktig satsing fram mot 2030.

Fylkeskommunen vil:

- Videreføre samarbeidet med Møre og Romsdal fylkeskommune om regionalt pilegrimssenter på Smøla.
- Bidra til at de landbaserte pilegrimsledene inn til Trondheim oppgraderer infrastruktur, som toalettfasiliteter og rastebenker.

Prosjektet Kulturkraft – Kultur som innovasjonskraft i mindre samfunn ble beskrevet i økonomiplan 2021-2024. Kulturkraft har intensjon om kunnskap- og metodeutvikling i samskaping med trønderske lokalsamfunn og kommuner. Målet er å styrke lokalsamfunnsutvikling bygd på stedets egne ressurser og verdier gjennom høy grad av medvirkning og utvikling av samarbeid i nye strukturer. Arbeidet er nå i gang, og det foreslås å avsette midler til prosjektet.

Program for folkehelsearbeid blir formelt avsluttet i 2023. Målet om at alle kommuner i fylket skal ha mulighet til å delta i programmet, har resultert i at totalt 34 kommuner er med. Noen kommuner er helt i starten av sine prosjekt, mens andre er godt over halvveis. Tilskuddsbeløpet fra Helsedirektoratet dekker tilskudd til kommunene som ble tatt opp i 2017, 2018 og delvis 2019. De resterende blir finansiert gjennom fylkeskommunale midler der budsjettet ikke gir rom for samme tilskuddsnivå til kommuner som ble tatt opp i 2019 og senere. Med 34 kommuner i ulik prosjektfase vil utbetaling av tilskuddsmidler være stor de neste to årene.

Fylkeskommunen vil:

- Avsette midler til program for folkehelsearbeid i 2022 og 2023, slik at alle kommunene kan fullføre arbeidet i programmet innenfor programperioden
- Oppløse *Samarbeidsorganet for folkehelsearbeid* ved programslett.

Hvordan vår samhandling med aktuelle aktører på folkehelseområdet skal foregå etter programslutt må utredes. Det legges fram en sak for fylkesutvalget eller fylkestinget før utgangen av 2023, med forslag til hensiktsmessig organisering av et rådgivende organ, med utgangspunkt i de erfaringene vi har høstet i prosjektperioden.

2022 er frivillighetens år.

Fylkeskommunen vil:

- Bidra til markeringen av frivillighetens år og setter av økonomiske ressurser til dette formålet.

Fylkeskommunens hovedsatsing vil være en inkludering- og frivillighetskonferanse i samarbeid med aktuelle aktører, men det foreligger også ideer til andre tiltak. Det vil være viktig å bruke et slikt år til å styrke fylkeskommunens samarbeid med frivillighetsfeltet, for eksempel ved å formalisere samarbeidet med Frivillighet Norge.

Fylkeskommunen bidrar til å tilrettelegge for friluftsliv og idrettsaktivitet i hele fylket.

Fylkeskommunen vil:

- Videreføre prosjektet «*Dagsturhytter i alle kommuner*», etter modell fra Vestland fylkeskommune.

Å finne løsning for finansiering vil bli en viktig oppgave i 2022. Prosjektet forankres i kommunene. Hovedutvalg for kultur blir orientert om framdriften i prosjektet.

Fylkeskommunen samarbeider med idretten på mange områder og har som målsetting at flest mulig skal kunne delta i aktivitet.

Fylkeskommunen vil:

- Fortsette samarbeidet med idrettsmiljøet, om prosjektet *Skileikanlegg i kommuner/idrettslag*. Også her vil finansieringsløsning være sentralt i 2022. Hovedutvalg kultur holdes orientert om framdriften i prosjektet.

Bibliotekene står for demokratiske verdier som ytringsfrihet og rett til kunnskap – for alle. På biblioteket kan innbyggerne møtes over aktiviteter og opplevelser, noe som kan bidra til fellesskap og forebygge ensomhet.

Det er stor variasjon i tilgangen til, kvaliteten på og bruken av bibliotektenestene i Trøndelag. Fylkeskommunen bidrar til utvikling av bibliotekene ved å legge til rette for samarbeid, initiere og bidra i ulike tiltak og ved å tilby relevant kompetanseheving. Fylkesbiblioteket ønsker å prøve ut om søkbare utviklingsmidler kan bidra til gode tjenester for flere.

Fylkeskommunen vil:

- Sette av 450 000 kroner som søkbare midler på bibliotekområdet i 2022.

7.3.3 Profesjonell kultur

Erfaringene fra koronapandemien har vist sårbarheten til kulturlivet og bransjen.. En gjenoppbygging av alle ledd i økosystemet vil ta tid. Dette gjelder hele bredden, fra frivillig sektor via breddeidretten til det profesjonelle kunst- og kulturlivet. Gjenoppbygginga vil kreve godt samarbeid mellom det offentlige og aktørene i kulturlivet.

Fylkeskommunens tilskuddsordninger har vært svært viktige for kulturaktørene under koronapandemien og vil være det også i en gjenoppbyggingsfase. Å bruke tilskuddsmidler mer helhetlig og målrettet, i tråd med ny kunnskap og nye planer, blir viktig framover.

Våre ordninger stimulerer til aktivitet på flere områder, men en bedre samordning med fylkeskommunens nærings- og kompetansesarbeid vil kunne gi bidrag på områder der tradisjonelle

kulturtilskudd "treffer dårlig". Dette kan f.eks. gjelde utvikling av nye markeder for kulturaktørene og bedre løsninger for rekruttering og profesjonalisering i kulturfeltet.

Økonomisk innsats fra fylkeskommunen utløser ofte finansiering fra andre kilder og kan bidra til at Trøndelag kan hente ut mer av nasjonale midler og EU-midler, også på kulturfeltet. Ut fra aktiviteten og behovet i feltet burde avsetningen til søkbare kulturtilskudd økes. Dette er en utfordring innenfor dagens økonomiske rammer.

Tiltak som i størst mulig grad gjenbraker eksisterende infrastruktur, men i tillegg skaper noe nytt, er et viktig virkemiddel. Dette bidrar til økt aktivitet og geografisk og sosial utjevning. Midler til kveldsforestillinger med produksjoner fra DKS kan være ett eksempel, kulturfestivalen Vrimmel et annet. Disse budsjettpostene anbefales videreført.

Fylkeskommunen vil:

- Bruke tilskuddsmidler mer målrettet (jfr. Samordning og gjennomgang av ordninger)
- Bidra til at tilskudd til kulturaktivitet i Trøndelag henter ut mer av nasjonale midler og EU-midler
- Samordne ordninger på kulturfeltet med fylkeskommunens nærings- og kompetansearbeid

Trøndelag fylkeskommune er en sentral eier og deleier i en rekke kulturinstitusjoner, i mange sammenhenger sammen med vertskommunene. Dette krever bevissthet om rolle og en ryddig dialog om videre utvikling av den enkelte kulturinstitusjonen.

Fylkeskommunen vil:

- Utvikle kulturinstitusjonene i Trøndelag gjennom et forutsigbart og profesjonelt eierskap.

I statsbudsjettet for 2022 er det foreslått en økning for **Turnéteatret i Trøndelag** på 1 million kroner til økt turneaktivitet. Fylkeskommunen har siden 2020 gitt et ekstratilskudd til turnering på 800 000 kroner og fra 2017 et ekstratilskudd på 1 million kroner grunnet økte driftsutgifter i forbindelse med flytting til nytt teaterhus.

Fylkeskommunen vil

- Videreføre tilskudd til turnering
- Videreføre tilskudd begrunnet i økte driftsutgifter
Fra og med budsjettåret 2022 foreslås disse tilskuddene lagt inn i fylkeskommunens samlede bevilgning til teateret.

DansiT og Dans i Trøndelag har begge fått betydelig økning i forslag til statsbudsjettet for 2022. Staten forutsetter i sin tildeling en regional medfinansiering på 40%. Dette fører til en betydelig økning i tilskudd fra Trøndelag fylkeskommune. Dette er nærmere beskrevet under 7.2.Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Trondheim voices er i likhet med Trondheim jazzorkester en underliggende virksomhet av Midtnorsk jazzsenter.

Fylkeskommunen vil:

- Gi Trondheim voices driftsstøtte fra 2022. Dette fordi ensemblet over lengre tid, blant annet, har vist seg å være et nyskapende profesjonelt ensemble med regional betydning.

Stiklestad Nasjonale kultursenter sitt ansvar for nasjonaljubileet 2030 er omtalt i *Hurdalsplattformen*. I tilleggsproposisjon til statsbudsjett 2022 er også nasjonaljubileet 2030 nevnt.

Fylkeskommunen vil:

- Fortsatt støtte opp om arbeidet med Nasjonaljubileet 2030, regionalt og nasjonalt
- Videreføre et tilskudd til SNK på 500 000 kroner til arbeidet med jubileet.
- Ta større ansvar for å sikre en regional forankring av jubileet.

Stiftelsen Rosendal Internasjonale Teater (RIT) søker om støtte og lånegaranti for kjøp av bygningen Rosendal Teater. Stiftelsen Rosendal Internasjonale Teater (RIT) leier i dag bygningen Rosendal Teater (RT) av Trym Næring AS, via deres datterselskap Innherredsveien 73 AS. Rammen for leiekontrakten er på 20 år. I leieavtalen er det inkludert en opsjon på å kjøpe bygget innen tre år fra oppstart – det vil si innen 12. april 2022. For å finansiere dette søker RIT om direkte støtte fra Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune på 20 % av beregnet kjøpesum, totalt 20 millioner kroner. Fylkeskommunen søkes om 4 millioner kroner, kommunen om 16 millioner kroner. I tillegg søkes kommunen om selvskyldnergaranti på resten av kjøpsbeløpet. Dette vil sette RIT i stand til å overta 100% av aksjene i selskapet Innherredsveien 73 AS som eier bygningen Rosendal Teater.

Søknaden er omfattende og krever koordinering med Trondheim kommune. Fylkesdirektøren vil derfor komme tilbake til behandling av denne søknaden i starten av 2022.

Samlingsforvaltning er den største utfordringen for museene i Trøndelag – både med hensyn til infrastruktur og personale. Samtidig sier utkastet til ny arkivlov at fylkeskommunenes ansvar for koordinering og bevaring av *privatarkiv* vil bli større enn før. Under behandlingen av *Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv fra Trøndelag 2021-2025*, vedtok fylkestinget å støtte videre utredning av *Trøndelagsarkivet*, som et viktig grep for å møte organisatoriske og faglige utfordringer.

I kjølvannet av *Magasinutredning 2019*, ved de konsoliderte museene i Trøndelag og Saemien Sijte, satte Trøndelag fylkeskommune av midler til å arbeide videre med utredning av magasinsaken. Både *Magasinutredning 2019* og *Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv i Trøndelag* henviser til hverandres problemfelt og institusjoner.

Fylkeskommunen vil:

- Overføre midlene som er avsatt til utredning av magasinsaken til 2022
- Se arbeidet med magasinutredning og privatarkiv i sammenheng

Arbeidet med å gjøre muséenes samlinger kjent gjennom folkebibliotekene fortsetter, med webinar, foredrag og utstyr for digital visning.

Tabell 7.2 Driftstilskudd og virkemidler seksjon folkehelse, idrett og frivillighet

Tabellen viser fylkeskommunale tilskudd og statlig tilskudd

Driftstilskudd og virkemidler på seksjon folkehelse, idrett og frivillighet				
Tiltak	FK tilskudd 2021	Statlig tilsk 2021	Forslag FK tilskudd 2022	Merknad
Tilskudd til helsefremmende og forebyggende tiltak	1 600 000		2 000 000	
Folkehelsealliansen; sekretariat og konferanse	200 000		200 000	
Leve, Kirkens SOS og ROS	300 000		300 000	FT 130/20, 3-årig avtale
HODEBRA - ABC for en bedre mental helse	100 000		100 000	
NoK Trøndelag og NoK Trondheim	200 000		200 000	Samarbeidsavtale
HUNT-forskningscenter, driftstilskudd	2 300 000		2 350 000	
Program for folkehelsearbeid - 34 kommuner	1 900 000		2 250 000	Se beskrivelse i teksten
Kompetansecenter for implementering av folkehelsearb.	100 000		-	FT 130/20. Fjernet fra budsjettet
Tverrfaglig innsats rusfeltet		279 000		Føres inn i programmet for folkehelsearbeid
Mobbemobud	630 000	500 000	680 000	Nasjonal avklaring i løpet av 2021
Sikring av friluftsområder/skjærgårdstjenesten		235 000		
Tilskudd til regionale friluftsansjoner	275 000		345 000	
Friluftsmidler til mindre tilretteleggingstiltak	1 795 000		1 795 000	Reduksjon på kr. 200 000 i budsjettet i FT-sak 130/20
Dagturhytteprosjekt	-		300 000	Se beskrivelse i teksten
Trøndelag idrettskrets og Olympiatoppen MidtNorge	7 253 000		7 400 000	
Kolstad Arena AS	4 500 000		4 500 000	Kapitalkostnader og utleie medregnet
KG2021 - kunstgressprosjekt	200 000		-	
Idrettsstipend ungdom	200 000		200 000	
Skyttersamlag - barn og unge	150 000		155 000	
Nasjonale mesterskap/mesterskap funksjonshemmede	569 000		585 000	
Idrettsarrangement funksjonshemmede	35 000		115 000	
Internasjonale mesterskap	-		-	Fjernet kr. 600 000 fra budsjettet i FT-sak 130/20
Utstyr til paraiddrettscenteret	200 000		200 000	FT 130/20. Siste års tilskudd i 2022
Utviklingstilskudd idrett	436 000		447 000	
Stimuleringstilskudd, hall og baneleie	965 000		-	
Handlingsplan for barn og unges deltagelse	-		965 000	Oppstart av arbeidet
Kompetansenettverk idrettsanlegg	-		-	Fjernet kr. 300 000 fra budsjettet i FT-sak 130/20
Skilekanlegget - prosjekt	-		300 000	Se beskrivelse i teksten
Ungdommens fylkesting (UFT)	220 000		320 000	
Tilskudd barne- og ungdomsorganisasjon	2 000 000		2 000 000	
Nettverksarb, frivillighetsentraer, frivillighetskonf./pris	175 000		230 000	
Utstyrsbua	500 000		-	Engangstiltak i 2021 FT-sak 130/20

Tabell 7.3 Tilskudd kulturinstitusjoner, og fordeling stat, fylkeskommune og kommune

	Historisk %-fordeling Stat/FK/fylkeskomm.	Tilskudd 2021		Tilskudd 2022		
		Stat	FK.	Stat	Fylkeskommunen	Økning i % ⁵
Trøndelag Teater	70/15/15	78 420	16 800	79 930	17 128	2,0
Turnéteateret i Trøndelag	70/30/	16 245	6 962	17 570	8 922 ⁶	2,0
Trondheim Symfoniorkester	70/10/20	93 570	13 367	96 250	13 750	2,9
Opera Trøndelag	70/15/15	4 935	1 157	5 035	1 180 ⁶	2,0
Museene i Sør- Trøndelag ⁷	75/25	129 715	32 428	132 381	33 676 ⁶	2,0
Stiklestad nasjonale kultursenter	60/24/16	28 860	11 544	29 395	12 358 ⁶	1,9
Museet Midt	60/40/0	13 720	9 146	13 995	9329 ⁴	2,0

¹ Ekstra styrking pga. økte driftskostnader (1000) og økt turneområde (800) inngår i driftstilskuddet fra og med 2022.

² Prosjekttilskudd TSO økt turnevirksomhet i Trøndelag videreføres.

³ Reservert arbeid med 2030-jubileet. Innretning av arbeidet drøftes med SNK.

⁴ Den reelle fordelingen mellom stat - fylke - kommune var i 2020 henholdsvis 52 – 35 – 13 %. Årsaken til skjevfordelingen ligger i historiske forhold ved at fylkeskommunen tidligere finansierte Kunstmuseet (Jfr. Selskapskontroll Museet Midt IKS). Fylkeskommunen har derfor holdt seg til den historiske fordelingen mellom stat og fylkeskommune på respektive 60 – 40%. Kommunale tilskudd kommer i tillegg, og dette forskyver den totale prosentvise fordelingen.

⁵ Prosentvis økning er beregnet uten at tidligere ekstratilskudd, som fra og med 2022 inngår i ordinært driftstilskudd, er tatt med (Museene i Sør-Trøndelag, Stiklestad nasjonale kultursenter, Turnéteateret i Trøndelag).

⁶ Tilskudd fremstår som avvikende fra historisk prosentvis fordeling mellom stat, fylkeskommune og kommune. Dette fordi tidligere ekstratilskudd, samt tidligere innbakte økninger i fylkeskommunens tilskudd inngår i ordinært driftstilskudd.

⁷ Tilskuddfordelingen mellom stat og region er henholdsvis 75% og 25%. Regionens 25%-andel dekkes inn videre med henholdsvis 75% fra fylkeskommunen og 25% fra vertskommunene.

Tabell 7.4 Oversikt over andre kulturinstitusjoner med delt finansiering

Tall i hele 1000

Navn	Andre tilskuddsparter	Tilskudd stat 2021	Tilskudd fylkeskom. 2021	Tilskudd stat 2022	Forslag tilskudd fylkeskom. 2022
Olavsfestdagene (60/15/25) ¹	NK/TK	10 150	2 570		2 650
Trondheim kammer-musikk-festival (60/15/25) ¹	NK/TK	2 050	530		541
Trondheim Jazzorkester (60/15/25) ²	NK/TK	2 500	615		630
Midt-norsk Jazzsenter	KUD/MRFK/TK	2 200	265	2 250	271
TrondheimSolistene	KUD/TK	5 325	180	5 430	190
Trondheim Vokal-ensemble ²	NK/TK	3 500	475		485
Trondheim voices	NK/TK		0		220
Tempo – kompetanse- senter	KUD/TK	1 085	225	1 105	230
Senter for folkemusikk og folkedans	KUD	545	450	555	460
Trøndelag senter for samtidskunst			2 710		2 800
Trøndelags-utstillingen	TK		586		586
Lademoen kunstner- verksted/ gjesteatelier	TK		260		266
Kunsthall Trondheim AS	KUD/TK	2 485	1 935	2 535	1 990
Artscene Trondheim	NK/TK	300	110		115
Trondheim elektroniske kunstsenter (TEKS) ²	NK/TK	2 525	300		310
Rosendal teater	KUD/TK	11 570	1 630	11 230	1 670
Sydsamisk Teater, Årjelhsaemien teatere	Sametinget/ Flere Komm/ fylkeskomm		230		250
DansiT			815		1 029
«Dansenett» turnenett-verk	KUD/TK	2 075	160	4 115	160
Dans i Trøndelag - Regionalt senter for dans	KUD/verts-komm.	770	575	1 485	620
Norsk Revyfaglig senter	KUD	3 200	730		750
Norsk Forfatter-sentrum Midt Norge	MRFK/TK		180		190
Litteraturhuset i Trondheim	KUD/TK	1 835	410	1 870	430
UKM Norge	KUD	12 860	410	13 115	420
Dokkhuset ²	NK/TK	1 079	150		150
Midtnorsk filmsenter ³	NFI/TK	7 430	3 430		3 518
Filminvest ³	IFK/LK/TK	11 527	3 490		3 580
Cinematket ³	TK	1 850	60		60
Kosmorama ³	NFI/TK		500	1 650	520
Jødisk museum	KUD/TK	2 505	295	2 555	310
Saemien Sijte	Sametinget	9 747	950		1 000
Aajege språk- og kultursenter	Sametinget	316	250		257

NK- Norsk kulturråd, TK – Trondheim kommune, IFK – Innlandet fylkeskommune, LK – Lillehammer kommune, MRFK – Møre og Romsdal fylkeskommune, KUD – Kulturdepartementet, NFI – Norsk filminstitutt.

¹ Tilskudd fra Norsk kulturråd foreligger først i desember – justeringer kan forekomme.

² Tilskudd fra Norsk kulturråd foreligger først i desember.

³ Tilskudd kommer fra NFI – Norsk Filminstitutt.

Tabell 7.5 Øvrige virkemidler

Tall i hele 1000

Museum / Kulturvern/pilegrims-satsing /organisasjoner	Tilskudd 2021	Forslag tilskudd 2022
Museumsdepot, Stiklestad	818	150 ¹
DS Hansteen	676	693
Investeringsstilskudd Orkla industrimuseum, MiST	5 000	5 000
Ekstratilskudd Rørosmuseet, MiST	600	0 ²
Verdensarvsenter Røros, MiST	420	420
Regionhistoriker Orkla industrimuseum, MiST	214	220
Regionkonservator Ørland	200	200
Kompensasjon for bortfall utleieinntekter, SNK	600	0 ³
Falstadsenteret, stimulerings- og utviklingstilskudd	690	708
Stiftelsen Halten	70	70
Til lokale museer og prosjekter	100	100
Norges Husflidslag (husflidskonsulenten)	320	320
Nidaros pilegrimsgård	475	475
Regionalt pilegrimssenter Stiklestad	300	300
Tiltak pilegrimsleden	150	150
Kystpilegrim ⁴	280	280
Festivalnettverket	75	75
Teatersamlaget	100	100
Trøndelag musikkråd	580	580
Utredningsprosjekt museumsmagasin	200	200

¹ SNK har i 2021 innfridd lånet på planteskolen. Tilskuddet er derfor nedjustert og gjelder kun drift og vedlikehold.

² Inngår fra og med 2022 som en del av driftstilskuddet til MiST.

³ Inngår fra og med 2022 som en del av driftstilskuddet til SNK.

⁴ TRFK i perioden 2020- 2021 hatt en samarbeidsavtale med Møre og Romsdal fylkeskommune vedrørende regionalt kystpilegrimssenter for Trøndelag og Møre og Romsdal (jfr. FU-sak 254/19). Det foreslås å inngå en ny avtale gjeldende fra og med 2022.

Tabell 7.6 Tilskudd, priser og stipend.

Tall i hele 1000 kroner

Tilskudd/priser/stipend	Budsjett 2021	Forslag budsjett 2022
Støtte til kulturtiltak - prosjekt	8 510 ²	7 000
Tilskudd til investering i kultursektoren	7 000	7 000
Den kulturelle spaserstokken	2 900	2 900
Frivillige organisasjoner	942	942
Kulturvernorganisasjoner	200	200
Priser og stipend	600	600
Barnehagekonserter	600	600
Ung kultur (DKS, UKM)	0	2100 ¹
Ung kultur møtes (UKM)	900	0
Den kulturelle skolesekken	1 000	0
Den kulturelle skolesekken – produksjoner utenom skoletid	200	0
Vrimmel	750	800
Musikkutvikling (fylkesmusikere og utviklingsprosjekt)	2 800	3 000
Regional bransjeutvikling kulturområdet	1 000	1 000
Prosjekt <i>Kulturkraft – Kultur som innovasjonskraft</i>	0	500

¹ Tilskuddspostene Den kulturelle skolesekken, Ung kultur møtes og Den kulturelle skolesekken – produksjoner utenom skoletid er slått sammen til en post: Ung kultur (DKS, UKM).

² Posten ble i behandling av budsjettet for 2021 økt med 2 millioner.

8 | TANNHELSE

8 Seksjon tannhelse

8.1 Kort sammendrag

Tannhelsetjenesten i Trøndelag fylkeskommune består av 53 tannklinikker, derav 15 biklinikker. I tillegg har vi tannbehandling i narkose på fire sykehus, tannbehandling i Trondheim kretsfengsel og rettsodontologiske undersøkelser ved Statens barnehus.

Den offentlige fylkeskommunale tannhelsetjenesten tilbyr tjenester etter lov om tannhelsetjeneste til prioriterte grupper samt til voksne betalende pasienter. De prioriterte gruppene som har rett til gratis offentlig tannhelsetjeneste er barn 0-18 år, psykisk utviklingshemmede, eldre/syke i sykehjem og i hjemmesykepleie, personer med rusmiddelproblem og innsatte i fengsler. Ungdom 19-20 år har rett til 75 % prisreduksjon. Kombinasjon av betalende pasienter og prioriterte grupper gir en bredde og variasjon i faglige utfordringer for våre ansatte. Dette bidrar til å sikre god kompetanse blant ansatte og gjør Trøndelag fylkeskommune til en attraktiv arbeidsgiver.

Tannhelsetjenesten skal levere gode tjenester slik at innbyggere i Trøndelag kan bevare en god tannhelse livet ut. Vår ambisjon er å tilby alle typer tannbehandling og i tillegg bidra aktivt i folkehelsearbeid, forskning og fagutvikling.

Et desentralisert tilbud er ressurskrevende, men er viktig også for samfunnsutviklingen. Nærhet til tannhelsetjenester og øvrige helsetjenester kan være avgjørende for mange innbyggers valg av bo- og arbeidssted.

For å kunne opprettholde et desentralisert tilbud innen de tildelte budsjetttrammene er det avgjørende med stabil bemanning som gjør det mulig å drive effektivt og med tilstrekkelig høye honorarinntekter. Vi har imidlertid stort skifte i stillinger, spesielt i distriktene. Vi har nå seks ledige tannlegestillinger på grunn av manglende søkere. Dette gjør at det er krevende å sikre effektiv produksjon og gode tjenester i henhold til lovverk og faglige standarder.

Det er behov for å foreta en helhetlig gjennomgang av tannhelsetjenesten og dens aktiviteter for å beskrive hvordan fylkeskommunen skal løse samfunnsoppdraget gjennom en forsvarlig klinikkstruktur og bemanningssammensetning samtidig som man opprettholder et godt tjenestetilbud til brukerne, jf. føringene i tannhelsetjenesteloven. Fylkesrådmannen tar sikte på å legge fram en tannhelseplan for fylkestinget i desember 2022.

8.2 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Seksjon tannhelse har for 2022 et driftsbudsjett på 260,3 millioner kroner. Driftsrammen er økt med om lag 4,8 millioner kroner for å gi kompensasjon for et redusert inntektsanslag for betalende pasienter.

Tabell 8.1 Driftsrammer seksjon tannhelse

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Tannhelse	270 479	252 439	260 254	260 254	257 456	255 468
Tannhelse	270 479	252 439	260 254	260 254	257 456	255 468

Det er usikkert hvordan overgangen til en normal hverdag vil påvirke driften av tannhelsetjenesten fremover. I 2022 vil vi budsjettere med drift på tilnærmet normalt nivå slik som vi gjorde høsten 2021.

På grunn av koronapandemien har vi økte utgifter til dentalt forbruksmaterieil og et vesentlig etterslep i pasientbehandlingen og reduserte pasientinntekter. Pandemien har ført til økte priser på forbruksvarer og smittevernutstyr. Etterslepet i behandling fra 2021 vil kunne føre til redusert behandling av betalende pasienter i 2022.

Seksjon tannhelse har i 2021 fått økte rammer på grunn av statlig kompensasjon for mindreinntekter og merutgifter av koronapandemien, til sammen 19,2 millioner kroner. Seksjonen

fikk i driftsrapport 1 en ytterligere økning i budsjetttrammen på 10 millioner kroner. Det er fortsatt noe usikkerhet om effektene av koronapandemien på resultatet for 2021.

Den største utfordringen ved planlegging for 2022 og i økonomiplanperioden er å tilpasse driften til normalsituasjon med fortsatt høyere utgifter til forbruksmateriell og etterslep i behandlingen. Etterslepet gjelder prioriterte grupper som vi etter lov om tannhelsetjenesten har et ansvar for. Hvorvidt pandemien har ført til at prioriterte pasienter har et større behandlingsbehov, bl.a. som følge av forsinket innkalling, gjenstår å se.

Usikkerheten om konsekvenser av pandemien kommer i tillegg til og forsterker de utfordringene tannlegetjenesten har hatt i flere år. I tillegg ser det ut til at vi nå har betydelige utfordringer med rekruttering av tannleger i distriktene, spesielt langs kysten.

Det er lang ventetid for tannbehandling i narkose i deler av fylket og det er derfor nødvendig å øke kapasiteten og bedre organiseringen av tilbudet. Det er i 2021 tatt grep for å gi alle pasienter med behov for narkose det samme tilbudet uavhengig av hvor i fylket de bor.

Tannhelsetjenesten har ikke fått kompensasjon for økte utgifter i forbindelse med overtakelse av ansvaret for tannhelsetjenesten i Rindal i 2018 og tidligere Halså kommune i 2019. Merutgifter for overtakelsen er på 1,5 millioner kroner. Vi har i 2020, 2021 og første halvår 2022 økte utgifter til husleie for Tiller tannklinikk i midlertidige lokaler i byggeperioden for ny klinikk.

Innen tannhelse har vi et fylkeskommunalt foretak, Kompetansesenteret Tannhelse Midt FKF (TkMidt). Foretaket utøver forskning, fagutvikling og spesialiserte tannhelsetjenester. Vi yter tilskudd til TkMidt og dette skal trappes ytterligere opp i 2022.

Et pågående generasjonsskifte blant tannleger gir fortsatt store kostnader i form av reduserte inntekter, selv om lønnsutgiftene for nyansatte tannleger er lavere enn de som går av med pensjon fordi nyutdannede har lavere produksjon.

Tabell 8.2 KOSTRA-tall tannhelse. Trøndelag 2019 og 2020 og landsgjennomsnittet 2020:

	Trøndelag 2019	Trøndelag 2020	Landet u/Oslo	Landet
Netto driftsutgifter pr. innbygger	547,6 kroner	560,4 kroner	532,2 kroner	503,2 kroner
Andel undersøkt/behandlet 3-18 år	69,1 %	57,6 %	57,6 %	57,4 %
Andel undersøkt/behandlet psykisk utv.	75 %	64,0 %	69,3 %	69,0 %
Andel undersøkt/behandlet hjemmesykepleie	61,3 %	13,7 %	13,6 %	13,2 %
Andel undersøkt eller behandlet institusjon	18,2 %	46,6 %	41,8 %	42,4 %
Andel undersøkt eller behandlet 19-20 år	40,1 %	38,7 %	37,6 %	35,5%
Andel undersøkt/behandlet voksne betalende	8 %	6,2 %	4,1 %	3,5 %
Andel 5-åringene uten hull	84,1 %	83,7 %	80,7 %	81,4 %
Andel 12-åringene uten hull	65,1 %	59,3 %	60,8 %	60,9 %
Andel 18-åringene uten hull	31,0 %	24,5 %	30,1 %	30,5 %
Tannleger per 10 000 Innbyggere	7,1	7,5	7,6	7,8
Spesialister per 10 000 innbyggere	0,7	0,6	0,9	1,0

KOSTRA-tallene for tannhelse for 2020 viser at Trøndelag hadde noe lavere andel av psykisk utviklingshemmede til undersøkelse/behandling enn landsgjennomsnittet. For øvrige prioriterte grupper, barn og unge 3-18 og 19-20 år, eldre, syke og uføre i institusjon og hjemmesykepleie, var det liten forskjell mellom Trøndelag og resten av landet. Den offentlige tannhelsetjenesten i Trøndelag behandlet også i 2019 en større del av voksne betalende pasienter enn de fleste andre fylker.

Trøndelag hadde færre tannleger og spesialister i forhold til innbyggere enn landsgjennomsnittet. Det framgår også av tabellen at tannhelsetjenesten i Trøndelag hadde litt høyere netto driftsutgifter i 2020 enn landsgjennomsnittet.

Trønderske 5-åringene hadde bedre tannhelse enn landsgjennomsnittet, målt ved andel uten hull i tennene. Trønderske 12- og 18-åringene hadde i 2020 dårligere tannhelse enn landsgjennomsnittet. Dette kan indikere at vi har lyktes med å kalle inn flest av de med dårlig tannhelse når vi har vært nødt til å prioritere hvilke pasienter vi har tatt inn.

8.3 Strategier, satsningsområder og prioriteringer

8.3.1 Ressursbruk prioriterte grupper

Tannhelsetjenestens ressurser brukes til behandling av prioriterte grupper. Behandling av voksne betalende pasienter skal finansieres av honorarinntektene. Vi har hatt utfordringer med merforbruk for tannhelsetjenesten i flere år. Dette har vært utfordringer uavhengig av korona.

Vi kan redusere netto driftsutgifter ved å effektivisere tilbudet til prioriterte grupper, men det er vanskelig å få vesentlig effekt uten at kvaliteten på tilbudet blir for lav i forhold til faglige normer.

Den største prioriterte gruppen er barn og unge i aldersgruppen 0-18 år. Alle i denne gruppen skal i henhold til nasjonal retningslinje for tannbehandling til barn og unge 0-20 år innkalles minst hver 12. måned, men ikke sjeldnere enn hver 24. måned. Mange innenfor denne aldersgruppen har sjelden eller aldri behandlingsbehov, og behøver derfor ikke innkalles til kontroll så ofte som øvrige pasienter. Sjeldnere innkalling vil redusere ressursbruken og er den mest aktuelle effektiviseringsstrategien. Dette vil imidlertid vil innebære økt risiko for at tannsykdom utvikler seg uten å bli oppdaget. Behandlingsbehovet kan dermed bli større og konsekvensene mer alvorlige enn ved hyppigere innkalling.

Gjennomsnittlige undersøkelsesintervaller for aldersgruppen 3-18 år var litt kortere enn 18 måneder i 2020. Det skulle tilsi at det er forsvarlig å øke intervallene på innkalling litt. Etter en periode med stengte klinikker i store deler av 2020 og 2021 er imidlertid pasientbehandlingen forsinket med ca. to måneder. Dette betyr mindre muligheter for innsparinger neste år.

Nasjonal faglig retningslinje for tannhelsetjenester til barn og unge tilrår at barn og unge skal innkalles til undersøkelse med 12 til 24 måneders intervaller. Intervallene skal bestemmes på grunnlag av individuell risikovurdering. Det vil være i strid med disse retningslinjene, og faglig uforsvarlig, å planlegge med stor økning av gjennomsnittlige undersøkelsesintervaller. Det er heller ikke forsvarlig å redusere tilbudet til andre prioriterte grupper. KOSTRA-tallene for Trøndelag viser at tilbudet til psykisk utviklingshemmede samt institusjons- og hjemmesykepleiepasienter pasienter bør styrkes.

Befolkningsframskriving viser at Trøndelag vil få en økning på cirka 58 % i antall innbyggere over 80 år i perioden 2020 – 2030. Samtidig ser vi at denne gruppen pasienter i stadig større grad er avhengig av mer kompleks og ressurskrevende tannbehandling enn tidligere, blant annet fordi en større andel har egne tenner i alderdommen. Det er derfor lite realistisk at det er mulig å redusere behandlingstkostnadene for denne gruppen i planperioden. Det er dessuten lang ventetid for tannbehandling i narkose noen steder i Trøndelag. Dette rammer også pasienter i disse gruppene, i tillegg til barn og unge.

Utgiftene kan også reduseres ved å stramme inn når det gjelder dekning av særlig kostnads-krevende behandling, for eksempel implantater. Det er likevel ikke rom for store innsparinger her – forutsatt at vi fortsatt følger Helsedirektoratets veiledning for hva som er nødvendig tannbehandling – «God klinisk praksis i tannhelsetjenesten».

8.3.2 Bemanning

Utgiftene kan reduseres noe ved at vi sørger for å ha stor nok kapasitet til at vi kan begrense kjøp av tjenester fra privatpraktiserende tannleger og behandle flere prioriterte pasienter selv. Det kan også være aktuelt å ansette flere tannpleiere i stedet for tannleger. Dette er tiltak som kan

redusere utgiftene uten å redusere tilbud til prioriterte grupper. Slike virkemidler er allerede tatt i bruk og vil fortsatt benyttes der det er mulig.

Skifte i stillinger medfører perioder med nedsatt produktivitet og økte utgifter. Hvor stabil bemanningen er, påvirker derfor hvor gode tjenester vi kan levere innenfor de økonomiske rammene. Vi praktiserer en relativt restriktiv praksis for å begrense antall permisjoner, men vi kan likevel i liten grad påvirke antall skifter i stillinger og behov for vikariater. Dette representerer derfor et betydelig usikkerhetsmoment. Nytt av året er at vi har store utfordringer med å få bemannet tannlegestillinger langs kysten.

8.3.3 Desentralisert tilbud

Trøndelag fylkeskommune har noen små klinikklokaler uten fast bemanning der personell fra andre klinikker reiser ut og behandler pasienter i nærområdet. Ambulering skaper merutgifter til lønn og redusert produksjon som følge av reisetid og overtid. Dessuten blir utstyret lite utnyttet, men må likevel skiftes ut med jevne mellomrom. Ved disse klinikkene gis et desentralisert tilbud til befolkningen i områder med spredt bosetting, lang reisevei til alternativ tannklinik og ofte dårlige offentlige kommunikasjoner.

Driftskostnader for alle de 15 biklinikkene (ambuleringsklinikene) anslås til om lag 5,5 millioner kroner per år. Et desentralisert tjenestetilbud gir høyere kostnader per behandlingstime for fylkeskommunen. Slik den økonomisk situasjon er nå vil det på sikt ikke være bærekraftig å opprettholde dagens struktur.

8.3.4 Andre forhold

Reiseutgifter refunderes prioriterte pasientene i tannhelsetjenesten på linje med pasienter innen andre deler av helsevesenet. Fylkeskommunen kan imidlertid selv fastsette nivået på denne refusjonen, og nivået kan i praksis settes lik null. Med dagens klinikkstruktur vil bortfall av refusjoner gi en innsparing på om lag 1 millioner kroner.

Takstene til voksne betalende pasienter i Trøndelag fylkeskommune ble økt betydelig sammenlignet med takstene i Sør-Trøndelag fylkeskommune i forbindelse med fylkessammenslåingen i 2018. Takstene for 2019 og 2020, 2021 ble ikke økt utover beregnet prisstigning. Det har som tidligere omtalt vært en betydelig prisøkning på noen typer smittevernustyr. Dette kan gjøre det nødvendig med en litt større takstøkning i 2022.

Behovet for fornying av utstyr vurderes til gjennomsnittlig 15 uniter (behandlingsenheter) i året med en kostnad på til sammen ca. 5 millioner kroner. Vi har allerede et etterslep på utskifting av utstyr og ytterligere utsettelse av nødvendige fornyelser vil gå ut over driftssikkerheten med risiko for inntektstap. Løpende utskifting av utstyr dekkes over driftsbudsjettet. Når det investeres i nye klinikklokaler dekkes også utstyr og inventar over investeringsbudsjettet. Årlige driftsutgifter til kjøp av utstyr påvirkes av i hvor stor grad kjøp av utstyr kan samordnes med investering i klinikklokaler. Slik samordning er ønskelig av flere grunner, blant annet fordi det er en fordel å unngå å flytte utstyr.

8.4 Investeringer

8.4.1 Tabeller/budsjett med kommentarer

Det er planlagt investeringer i lokaler for tannklinikker og i dentalmedisinsk utstyr for til sammen 60 millioner kroner i økonomiplanperioden, derav 20 millioner i 2021.

Tabell 8.3 Investeringer tannklinikker

Investeringer fordelt på prosjektområder	Budsjett	Økonomiplan			Sum
	2022	2023	2024	2025	22 - 25
Hitra tannklinikk, bygg	-	12 000	-	-	12 000
Hitra tannklinikk, utstyr	-	5 000	-	-	5 000
Meldal tannklinikk, utstyr	-	2 500	-	-	2 500
Oppgradering klinikker	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
Planlegging Melhus	1 000	-	-	-	1 000
Tiller tannklinikk, utstyr	10 000	-	-	-	10 000
Åfjord tannklinikk, bygg	1 000	13 000	-	-	14 000
Åfjord tannklinikk, utstyr	5 500	-	-	-	5 500
Investeringer tannhelse	20 000	35 000	2 500	2 500	60 000

Investeringer tannklinikker

Vi har et løpende investeringsbehov i klinikker for bygningsteknisk oppgradering, både i egne og leide lokaler. Det er beregnet behov for investeringer ved fem lokasjoner i året, med en gjennomsnittlig kostnad på 0,5 millioner kroner. En ramme på 2,5 millioner per år for dette formålet videreføres i økonomiplanperioden. Investeringer i nye klinikker blir fremmet som egne saker for fylkestinget.

- Fylkestinget har tidligere vedtatt ny tannklinikk ved Tiller videregående skole og 10 millioner kroner er lagt inn i investeringsrammen for utbygging av denne skolen. Skolen er planlagt ferdig 1. august 2022.
- Fylkestinget har også vedtatt flytting av Løkken tannklinikk til nye leide lokaler i Meldal.
- Nye lokaler for Hitra tannklinikk ble vedtatt av fylkestinget i juni 2020 og planleggingen startet 2020. Nytt bygg er planlagt ferdigstilt i 2023/2024. Investeringskostnaden er beregnet til 12 millioner kroner.
- Fylkestinget vedtok i oktober 2021 flytting av Åfjord tannklinikk til Åfjord kommunes planlagte helsehus.
- I forbindelse med planlegging av utbygging ved Melhus videregående skole ble det satt av 1 million kroner i 2021 til planlegging av en mulig flytting av tannklinikken. Foreløpig vet man ikke om flytting er aktuelt.
- Flytting til nye lokaler for Malvik tannklinikk kan bli aktuelt i økonomiplanperioden.

8.4.2 Investeringer dentalmedisinsk utstyr:

- Utstysrsbehov i forbindelse med flytting nye lokaler på Hitra - 5 millioner kroner
- Utstysrsbehov ved ny klinikk ved Tiller videregående skole – 10 millioner kroner
- Utstyr og innredning av ny klinikk i Åfjord - ca. 5,5 millioner kroner
- Utstysrsbehov i forbindelse med flytting til nye lokaler i Meldal - 2,5 millioner kroner.
- Utstysrsbehov i forbindelse med flytting nye lokaler i Trondheim Sentrum - 5,5 millioner kroner.
- Det vil også bli behov for utstysrsinvesteringer ved eventuell flytting til nye lokaler i Malvik.

9 | SAMFERDSEL

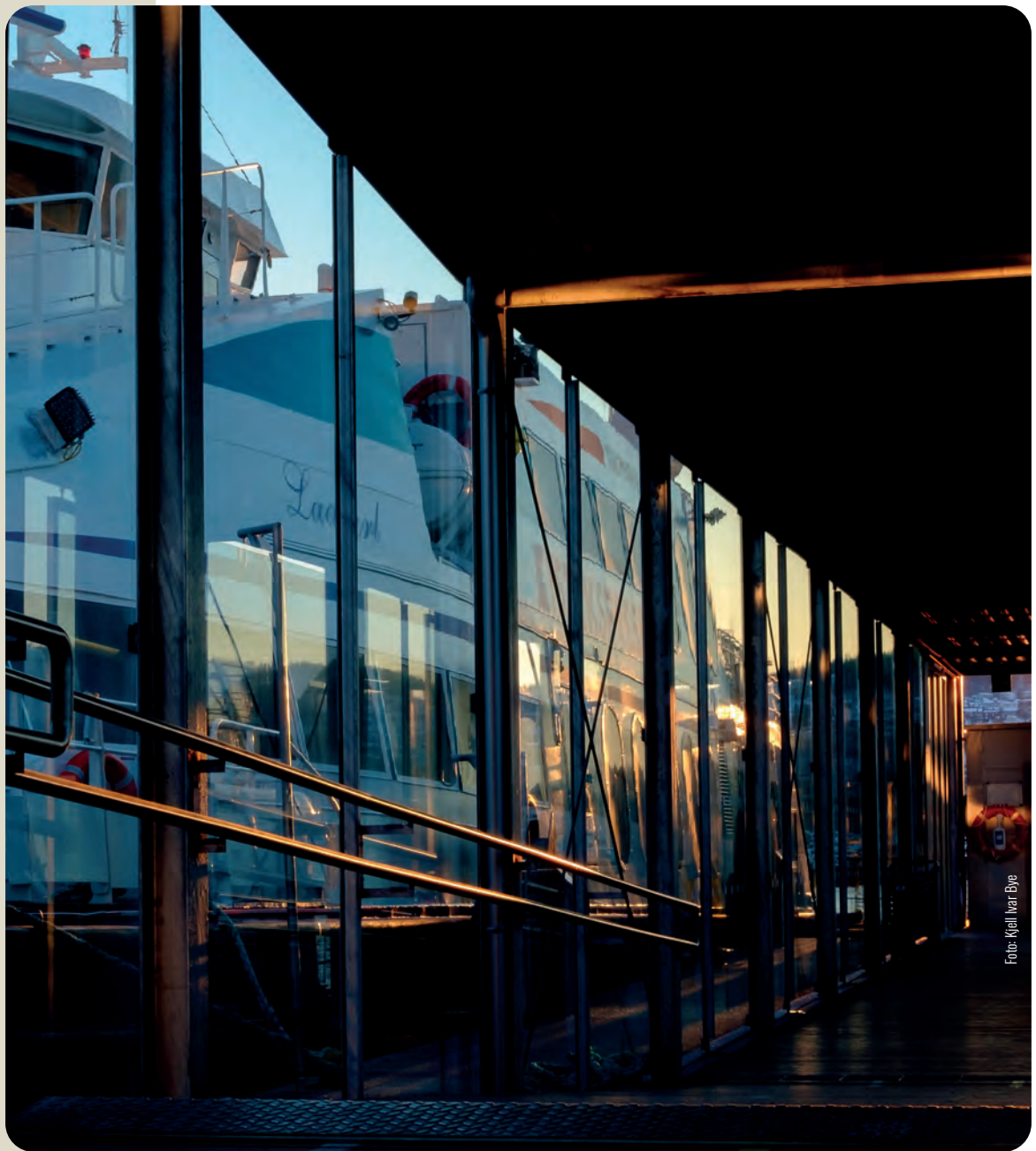

Foto: Kjell Ivar Bye

9 Avdeling samferdsel

9.1 Kort sammendrag

Samferdselsområdet er ved inngangen til 2022 preget av koronapandemien og de ettervirkningene denne vil etterlate. Redusert kollektivtrafikk under pandemien og endrede reisemønstre etter pandemien bidrar til store tap av passasjerinntekter. Det etablerte tjenestetilbudet står derfor i fare for å bli sterkt redusert hvis vi ikke lykkes å etablere overgangsordninger og finansiering i samarbeid med staten, og med partene i Miljøpakken innenfor byvekstområdet. Det kjøres et eget avklaringsløp på dette parallelt med behandlingen av denne økonomiplanen.

Selv om koronapandemien skaper store økonomiske utfordringer på kort sikt, så vil både endrede reisevaner og endrede muligheter utløst av ny teknologianvendelse skape muligheter på lengre sikt. Dette er mulighetsrom vi i økonomiplanperioden må søke å utnytte.

Vi må også, tross bølgene etter pandemien, fortsette å utvikle våre tjenester og imøtekomme målsetningene rundt klima og miljø på en best mulig måte med de ressurser vi har tilgjengelig til enhver tid. Det synes i dag å være et gap mellom ambisjoner og de økonomiske realiteter. Når eget økonomisk handlingsrom begrenses vil det være naturlig å se på hvordan vi, og i samarbeid med andre, kan ta nye initiativ som bidrar til å utvikle samferdselsområdet i fylket vårt.

Fylkesdirektørens oppgave blir å finne løsninger som begrenser kostnader og risiko, samtidig som vi får optimal nytte av de tilgjengelige ressursene. Dette er forsøkt beskrevet under, og oppsummert til slutt i åtte anbefalte strategier under "fylkeskommunen vil".

9.2 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Avdeling samferdsel får for 2022 en driftsramme på 1 255 millioner kroner. Avdelingen får noe økt driftsramme, blant annet knyttet til økt rammetilskudd til inndekning for regjeringens ambisjoner for lavere ferjepriser. Dette gjelder økningen som kom i statsbudsjettet for 2022, samt økningen som kom i 2021. Driftsrammen økes også på grunn av kompensasjoner for økt CO2-avgift i statsbudsjettet for 2022. Vi taper noe i rammetilskuddet, på grunn av ny båt- og ferjenøkkel. Men driftsrammen til kollektivtrafikk reduseres ikke tilsvarende.

Effektiviseringstrekket for 2024 og 2025 gir en nedgang i driftsrammen for avdelingen.

Tabell 9.1 Driftsrammer avdeling samferdsel

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Administrasjon og adm.lokaler	-490	0	0	0	0	0
Fylkesveger	1 000	0	0	0	0	0
Kollektivtrafikk	1 387 558	1 238 504	1 255 509	1 250 384	1 237 882	1 229 003
Nærings- og bostedsutvikling	18 928	5 000	0	0	0	0
Samferdsel	1 406 995	1 243 504	1 255 509	1 250 384	1 237 882	1 229 003

Under pandemien har statlige kompensasjonsordninger bidratt til at fylkeskommunen og AtB har opprettholdt et tilnærmet uforandret kollektivtilbud til tross for færre reisende og et svært stort inntektsbortfall. For 2022 og videre utover i økonomiplanperioden vil det økonomiske handlingsrommet på samferdselsområdets preges av:

- Behov for overgangsordninger etter koronapandemien
- Endrede rammebetingelser for fylkeskommunen
- Endrede driftsbetingelser for AtB

De økonomiske utfordringene knyttet til disse tre punktene summerer seg opp til over 145 millioner kroner ved inngangen til økonomiplanperioden. Beløpet kan være større avhengig av hvor store ettervirkningene fra koronapandemien blir. I dette kapitlet beskriver vi handlingsrom, tiltak og prioriteringer som må til for å løse utfordringene.

9.2.1 Behov for overgangsordninger etter koronapandemien

Staten har under pandemien kompensert fylkeskommunen for tapte billettinntekter i kollektivtrafikken. Vi har fått 241 og 255 millioner kroner i kompensasjon for 2020 og 2021.

Så lenge trafikkvolum og antall reisende ikke er tilbake til de nivåene som ble lagt til grunn før pandemien vil det så fremt dagens rutetilbud skal opprettholdes, være behov for enten å justere ned andre kostnader eller hente inn annen finansiering. Det er ved utarbeidelse av denne økonomiplanen usikkert om staten vil bidra med overgangsordninger i kjølvannet av pandemien.

Beregninger gjort av AtB viser at den samlede utfordringen som følge av lavere trafikk og mindre trafikkinntekter vil være i størrelsesorden 89-167 millioner kroner bare i 2022. Spennet i beløp skyldes usikkerhet til hvor raskt trafikken tar seg opp igjen etter pandemien og hvor nytt nivå legger seg. Utfordringen kommer som en konsekvens av at nivå og vekst forutsatt i budsjettene forut for pandemien har uteblitt under pandemien.

I ruteområde Trondheim var det forventet og forutsatt vekst i forbindelse med etableringen av nytt rutetilbud høsten 2019. Både det budsjetterte inngangsnivået på trafikkinntektene og den veksten som det ble lagt opp til inngår i de økonomiske forutsetningene for å opprettholde et rutetilbud på dagens nivå.

Fylkesdirektøren har valgt å håndtere denne utfordringen i et eget avklaringsløp og viser til fylkesutvalgssak 232/21 som vil bli behandlet i fylkesutvalget den 9. november.

Fylkesutvalgssaken prøver å legge til rette for en omforent omstillingsplan mellom fylkeskommunen, partene i Miljøpakken og AtB. Planen vil da inneholde tiltak for å nå framtidige trafikknivåer og finansiering av et løp fram dit. Hvis det oppnås enighet rundt de forutsetninger som er lagt i saken vil omstillingsplanen ikke ha budsjettmessige konsekvenser for fylkeskommunen i 2022.

Hvis det ikke etableres statlige overgangsordninger og det heller ikke lykkes å få etablert en omforent omstillingsplan med tilhørende finansiering vil dette bety at ruteproduksjonen, spesielt i miljøpakkeområdet, vil være gjenstand for omfattende kutt. Avklaringsløpet i FU-sak 232/21 vil også utrede dette alternativet.

9.2.2 Endrede rammebetingelser for fylkeskommunen

Effektiviseringskrav i 2024 og 2025

Effektiviseringskravet som fylkesdirektøren innfører for 2024 og 2025 gir et trekk for avdeling samferdsel på 12,5 og 21,4 millioner kroner for 2024 og 2025. Over 90 % av vårt samferdselsbudsjett går til å finansiere AtB sitt oppdrag. Et nedtrekk i samferdselsrammen vil derfor i det alt overveiende måtte tas gjennom nedjustering av tilskuddet til AtB og deretter bli effektivisert som innsparinger i ruteproduksjonen. Fylkeskommunens nullpunkts-forpliktelse i miljøpakken gjør at slike reduksjoner må tas mot aktiviteter utenfor miljøpakkeområdet.

Kompensasjon reduserte ferjetakster og kompensasjon CO2-avgift

Fylkeskommunen forutsetter i budsjett for 2022 at inntektstap på grunn av statlige vedtatte reduksjoner i ferjetakster kompenseres fullt ut. I den grad at staten, mot formodning, ikke kompenserer tapet fullt ut forutsetter fylkesdirektøren at vi kan justere prosentmessig takstreduksjon i Trøndelag slik at inntektsbortfallet samsvarer med de beløp som staten kompenserer.

I forslag til statsbudsjett 2022 ligger det inne en økning av CO2-avgiften og tilsvarende kompensasjon til fylkeskommunene. Vi får 9,8 millioner kroner i kompensasjon og driftsrammen til avdeling samferdsel økes med dette. Midlene vil imidlertid gå uavkortet til AtB for å kompensere deres kostnadsøkning for det samme. Foreløpig anslag fra AtB viser en kostnad i 2022 på 11,7 millioner kroner.

Aktiviteter og forhold uten fast budsjettamme

Det vil i økonomiplanperioden være behov for å finansiere flere aktiviteter som ikke ligger inne i tidligere fast budsjettamme. Alternativt rutetilbud til Brekkåsen vil gå fram til høsten 2022, helårs kostnad er 4,6 millioner kroner. Dette foreslås finansiert med restmidler fra tidligere års mindreforbruk på samferdselsområdet.

Vedtatte utvidelser av rutetilbud hurtigbåt og ferje med anbudsoppstart 2024 innebærer en årlig kostnad på 10 millioner kroner. Dette har foreløpig ingen avklart finansiering.

Samferdselsavdelingen har et ytterligere innsparingsbehov på 5 millioner kroner. Innsparingen må fortrinnsvis tas innenfor egen administrasjon og redusert egenfinansiering til prosjekter. Økte rentekostnader kommer i tillegg og må også håndteres innenfor eksisterende samferdselsramme.

9.2.3 Endrede driftsbetingelser for AtB

I og med at AtB gis faste økonomiske rammer/tilskudd fra fylkeskommunen, vil utfordringer som følge av endringer i marked og rammebetingelser i stor grad havne som økonomiske driftsutfordringer hos AtB. For 2022 har AtB varslet følgende utfordringer:

- Økte strømkostnader som slår ut på indekseringen av rutekjøp elbusmateriell. Ekstrakostnad i 2021 på ca. 10 millioner kroner. Ytterligere 30 millioner kroner i 2022
- Utvidet barnetakst til å gjelde hele Trøndelag, tilsvarende den aldersutvidelse som er gjort i miljøpakkeområdet vil medføre et inntektsbortfall for AtB på ca. 7 millioner kroner.
- AtB må i 2022 håndtere en reduksjon av tilskuddsrammen til kollektivdrift i Trøndelag (- utenfor miljøpakkeområdet) på 14,2 millioner kroner. Reduksjonen er planlagt og kommer som følge av de vedtak fylkeskommunen gjorde i 2019 rundt effektivisering.
- Inntektsbortfall av reduserte fergetakster forutsettes løst gjennom tilstrekkelig statlig kompensasjon. Uten tilstrekkelig kompensasjon må vi nedjustere prosentvis reduksjon i takstene.

Fylkesdirektøren konstaterer at vår samferdselsramme ikke har rom til å øke AtBs tilskudd i 2022 for å dekke opp for endrede driftsbetingelser. Økte strømkostnader vil bli en betydelig utfordring for kollektivdriften i miljøpakkeområdet, og hvordan AtB innretter dette må skje etter nærmere dialog og avtale mellom partene i miljøpakken.

9.2.4 Takstendringer 2022

I økonomiplan 2021-2024 foreslo fylkesdirektøren at det må etterstrebtes årlige takstendringer lik den generelle prisutviklingen i samfunnet (KPI september-september) med mindre særlige forhold tilsier at dette bør avvikes.

Fylkesdirektøren foreslår at takstene for 2022 endres med i gjennomsnitt 4,1 % fra 1. januar 2022 eller fra første mulige tidspunkt etter dette. AtB gis mulighet til å avrunde beløp slik at disse fremstår som hensiktsmessige i kommunikasjon og praktisk håndtering.

9.3 Strategier, satsningsområder og prioriteringer

I utfordringsdokumentet ble det på samferdselsområdet fremhevet fire utfordringer som må håndteres inn i ny økonomiplanperiode. Utfordringene er:

- Veien videre etter koronapandemien
- Gapet mellom ambisjoner og økonomiske realiteter
- Risiko og kompleksitet i store anbud
- Optimalisering av tjenestetilbudet

I tillegg ble det i vedtaket av utfordringsdokumentet pekt på viktigheten av teknologiskifte til sjøs, mer kunnskap om godstransport, vår rolle overfor drosjenæringen, arbeid med digital infrastruktur, pilotprosjekt for autonomt busstilbud i Levanger og deltagelse i erfaringsdeling om mobilitetsprosjekter mellom kommuner og byer.

9.3.1 Veien videre etter koronapandemien

Korona-pandemien har skapt store utfordringer, men også vist oss nye muligheter. Perioden framover kan gi fylkeskommunen både moment og handlingsrom til å påvirke endringer og utvikling i en ønsket strategisk retning.

Mye av koronaeffekten er en økonomisk utfordring på kort sikt, men også en økonomisk mulighet på lengre sikt. Innenfor eksisterende anbud er tilpasningsrommet begrenset og reisekutt vil være ensbetydende med inntektstap. Når reisekutt fører til utsatt behov for kapasitetsstyrking eller behov for å kjøpe mindre kapasitet i nye anbud kan dette i større grad bidra til kostnadsreduksjon.

På kort sikt må et midlertidig, eller mer langvarig, tap av trafikkinntekter håndteres.

Fylkesdirektørens forslag til hvordan dette kan håndteres i 2022 er redegjort i kapittel 9.2.1. Utfordringen framover kan meget godt være at gamle forventninger til trafikkvekst etter 2019 er spist opp av mer bruk av hjemmekontor og økt motstand mot trengsel (Urbanet Analyse estimerer en reduksjon på 10-15 %). I tillegg kan det komme redusert reisevolum fordi folk har investert i elsykkel, elbil etc. eller fått nye vaner av andre årsaker. Dette er endringer som kan slå ut i mer permanente lavere nivåer enn det som før er beregnet. Resultater og mer sikre trender vil ikke være synlige før vi kommer et godt stykke ut i 2022.

Endrede reisemønster har også medført redusert bilkjøring. Innenfor byvekstavtalens område er trafikken i januar til september i 2021 1,3 % høyere enn samme periode i 2020, men 4,5 % lavere enn i 2019. Om reduksjonen i særlig arbeidsreiser opprettholdes, reduseres rushbelastningen på kollektivsystemet og behovet for den dyreste kollektivkapasiteten reduseres på lengre sikt.

Nullvekstmålet er dermed oppnådd i 2020 ved hjelp av atferdsendring og ikke på grunn av bygging av sykkelveier, kollektivløsninger eller bomtakster. Dette indikerer at det kanskje finnes enklere og rimeligere måter å løse nullvekstmålet på, enn de som ble planlagt før pandemien.

9.3.2 Håndtere gapet mellom ambisjoner og økonomiske realiteter

Samferdselsområdets økonomiske handlingsrom vil i økonomiplanperioden bli sterkt redusert som følge av en periode med mindre billettinntekter, over tid statens endringer i båt og ferje-nøkkel og ikke minst som følge av effektiviseringskrav fylkeskommunen må sette til seg selv utover i økonomiplanperioden.

Fylkeskommunen har vedtatt betydelige ambisjoner innenfor klima og miljø i årene framover. I tillegg foreligger det både vedtak og ønsker om utvidelser i tjenestetilbudet. Alle ambisjoner må da finne løsninger i en situasjon der vår mulighet til selv å finansiere aktivitetene reduseres utover i økonomiplanperioden. Dette vil kreve stramme prioriteringer og en god evne til å innhente ekstern finansieringsbistand, og da spesielt fra staten.

Ivareta miljøambisjonene

Transportsektoren er i endring. En viktig faktor er behov for – og krav om å innføre nye teknologier og klimavennlige drivstoff. Alle busser i byanbudet i Stor-Trondheim ble fossilfrie i 2019, og regjeringen Solberg formidlet i klimameldingen januar 2021 at de tar sikte på å innføre nasjonale lav- og nullutslippskriterier i nye anbud for ferjer og hurtigbåter, henholdsvis fra 2023 og 2025.

I Hurdalsplattformen sies det at regjeringen Støre vil kompensere fylkeskommunene for merkostnader ved å velge lav- og nullutslippsteknologi ved anskaffelser av ferger og hurtigbåter. Hvordan slike kompensasjonsordninger vil utformes og påvirke fylkesøkonomien, er det for tidlig å si noe om. I tillegg sier både klimaforliket og regjeringsplattformen at CO₂-avgiften gradvis skal økes til om lag 2 000 kroner frem mot 2030. Regjeringen vil utarbeide kompensasjonsordninger eller avgiftsreduksjoner for særskilt berørte grupper og næringer og ta hensyn til næringenes konkurransekraft. Regjeringsplattformen omtaler ikke kompensasjonsordninger til fylkeskommunene, så her ligger det en del økonomisk usikkerhet.

I praksis er det også eksempler på statlige reguleringer som motarbeider lokale og regionale tiltak, som når det nasjonale omsetningskravet for biodiesel overfor drivstoffleverandørene fjerner den nasjonale effekten ved bruk av biodiesel regionalt. Dette tiltaket reduserer lokale og regionale myndigheters mulighet til å oppnå klimaeffekter, ut over de nasjonale tiltakene. Det er viktig med et godt nasjonalt og regionalt samspill i miljø- og klimakampen.

Se videre omtale i vårt senere kapittel «Klima og miljø – hovedlinjene i vår videre satsing»

Ivareta og utvikle kollektivtilbudet i byvekstområdet

I byvekstområdet har partene i miljøpakkesamarbeidet et felles ansvar for å opprettholde og videreutvikle kollektivtilbudet. Fylkeskommunen finansierer kollektivdriften i byvekstområdet opp til et avtalt nullpunkt. Avtalt kollektivdrift ut over dette finansieres gjennom miljøpakkesamarbeidet og da hovedsakelig med bruk av belønningsmidler fra staten. Enhver finansiell utfordring med å opprettholde kollektivtilbudet, for eksempel i forlengelse av koronapandemien, og enhver finansiell utfordring med å videreutvikle tilbudet må løses gjennom involvering og økonomiske bidrag fra miljøpakkesamarbeidet.

Fylkeskommunens finansielle bidrag vil uavhengig av utfordringens størrelse og karakter være å ivareta sin nullpunktsforpliktelse, som ble avtalt med partene forut for inngåelsen av bymiljøavtalen i 2016. Fylkeskommunen kan ikke foreta egne innsparinger innenfor miljøpakkeområdet og kostnader innenfor området skal heller ikke finansieres med ytterligere fylkeskommunale midler. Dette forutsetter at kostnadsøkninger eller behov for kostnadsutt innenfor miljøpakkeområdet, må være forankret hos partene i byvekstavtalen.

Innenfor byvekstområdet må partene i samarbeidet aktivt bruke det mulighetsrommet som ligger i miljøpakken til å videreutvikle kollektivtilbudet i de fire deltagende kommunene.

Utvikle kollektivtilbudet i Trøndelag (- utenfor byvekstområdet)

Da fylkestinget behandlet mandat for hurtigbåt i fylkestingssak 100/21 gjorde de tilleggsbestillinger for i overkant av 10 millioner kroner årlig fra 2024 med anmerkningen om at kostnaden skal innarbeides i kommende økonomiplaner. I tillegg ble deler av rammen fra statens årlige tilskudd til grønn skipsfart (nullutslippsmidler) disponert. Dette innebærer at framtidig drift av kollektivsystemet blir tillagt merkostnader innenfor en total ramme som planlegges redusert.

Det er lite rom for å øke og styrke dagens tilbud. Gjøres dette likevel, er det en forutsetning at et annet område nedprioriteres.

Det må være en restriktiv tilnærming til ethvert nytt prosjekt, spesielt prosjekter som medfører kostnader eller risiko for kostnader.

Nye prosjekter kan ikke vedtas uten forutgående kost/nytte-vurderinger og uten at prosjektet har en avklart finansiering.

Utvikle samferdselsområdet i Trøndelag, i samarbeid med andre

I perioder med lav egenfinansieringsevne er det ekstra viktig å samspille med andre aktører. Vi kan, i egenskap av vår rolle som regional utviklingsaktør og i samspill med andre, spille en viktig rolle i å utvikle samferdselsområdet i Trøndelag. Dette gjelder også på områder der vi ellers ikke har en formell rolle, ansvar eller myndighet.

Dette arbeidet vil i mindre grad kreve at vi stiller egne økonomiske ressurser til rådighet. Det vil likevel kreve at vi evner å stille faglige, administrative og politiske ressurser inn mot de områdene der vi velger å bruke vår tyngde og rolle aktivt.

Følgende samferdselsområder vil være aktuelle områder å rette et prioritert engasjement mot i 2022:

- Videreføring av aktiv deltakerrolle i regionale samarbeid innenfor jernbane og luftfart.
- Videreføring av et aktivt samarbeid nasjonalt og eventuelt også internasjonalt innenfor teknologiutvikling.
- Videreføring av en bevisstgjørende og koordinerende rolle innenfor godstrafikk.
- Koordinering og samarbeid med aktørene i drosjemarkedet.

Ta en aktiv rolle i utviklingsprosjekter

Gjennom nettverksjobbing, kompetanseutveksling og samhandling med andre aktører kan fylkeskommunen også bidra til å utløse større prosjekter og tiltak gjennom spleising og felles løft. Staten vil være en viktig finansiell bidragsyter og dermed også en premissgiver for hvilke prosjekter som kan startes opp.

Trøndelag fylkeskommune bør likevel være en aktiv initiativtaker der statlige ressurser stilles til rådighet og der disse matcher Trøndelags interesser både som samferdselsaktør og som regional utviklingsaktør.

I disse teknologiprojektene vil fylkeskommunen bidra gjennom en aktiv og koordinere rolle utover i økonomiplanperioden:

- *Framtidens hurtigbåt* - slik at vi kan møte krav til klimakutt i nye anbud (med bidrag fra klimasats).
- *Utviklingsprosjekt autonom fergeløsning* - slik at vi kan få bedre og rimeligere ferjetilbud (statlige midler er søkt)
- *Reisekutt* – tiltak for å redusere behov for transportbehov (med bidrag fra klimasats)
- Prosjektering ferjekai for elektrifisering – forprosjekt for resterende ferjesamband (med bidrag fra klimasats)
- *Utvikling av kraftkai* – flytekai med integrert ladeinfrastruktur til hurtigbåt, slik at vi kan bruke sjøareal i stedet for landareal (med bidrag fra klimasats)
- *Metro til sjøs* – matebåter/ruter inn til større knutepunkt og større flatedekning og kapasitet og med enklere innføring av miljøvennlig teknologi (med bidrag fra klimasats)
- *Digital tvilling* – simulering av samferdselstiltak i digital kopi av Trøndelag der vi tester tiltak og utbygginger for å finne riktig effekt og plassering (med bidrag fra Forskningsrådet)

Fylkesdirektøren vil i 2022 også følge opp utfordringsdokumentets vedtak på disse punktene:

- Vurdere nytte og kostnad ved å etablere en pilot med autonomt busstilbud i Levanger mellom jernbanestasjonen, ferjekai og sykehuset og se videre på om det er synergier mellom autonomiprosjekter på ferje og buss. Fylkesdirektøren legger til grunn at realisering vil forutsette ekstern delfinansiering.
- Bidra til at fylkeskommunen aktivt tilrettelegger for å dele erfaringer fra ulike mobilitetsprosjekt mellom kommuner og byer.
- Videreføre et samferdselsengasjement mot samhandlingsarenaen «Innherredsbyen» der målsetningen vil være å samkjøre planer og realisere mobilitetsprosjekter. Fylkesdirektøren vil også slik vedtaket fra utfordringsdokumentet oppfordrer undersøke hvilke muligheter det finnes for å søke statlig finansiering av mobilitetsprosjekt.

Veikartet for bredbånd som fremlegges for politisk behandling i november/desember vil legge grunnlaget for en politisk vedtatt strategi for utrulling av høyhastighets bredbånd i hele Trøndelag innen 2030. Denne strategien er deretter ment å skulle være grunnlag for en forpliktende finansieringsavtale med staten.

9.3.3 Redusere risiko og kompleksitet i store anbud

Som omtalt utfordringsdokumentet ønsker vi å redusere både kompleksitet og risiko i kommende anbud. Store anbud gir ofte store investeringsbehov, og vi ønsker å få disse fordelt ut over i tid.

Hurtigbåt og ferge 2024-2037

I vedtatt helhetlig tidsplan for kontrakter for hurtigbåt og ferge (fylkestings sak 65/21 Hurtigbåt, plan for anskaffelse 2024-2037) er mulighetsrommet for investeringer i infrastruktur og teknologiskifte planlagt samkjørt opp mot hverandre over tid.

Ved å splitte opp transporttilbudet i mindre anbudskontrakter, vil både kompleksiteten, risikoen og konsekvensene ved feil valg reduseres. Dette gir AtB, fylkesdirektøren og fylkespolitikere bedre forutsetninger for å framskaffe nødvendig kunnskap og gjøre gode valg til rett tid. Og vi får en forutsigbarhet i økonomiplanarbeidet. Mulighetene for å utnytte ny teknologi underveis, samt andre muligheter som utvikles over tid, bedres også med denne tilnærmingen. Dette kan være en anbefalt modell også for kommende bussanbud.

I forberedelsene til de kommende ferge- og hurtigbåtanbudene har manglende kontroll med fartøyene vist seg å gi utfordringer og potensielle merkostnader. I forbindelse med teknologiskiftet til sjøs vil nye fartøyskrav gi økt usikkerhet og dermed økte kostnader. Eierne av de første fartøyene med ny teknologi vil ikke ha noen sikkerhet for gjenbruk av fartøyene etter den første kontrakten. Dette vil erfaringsmessig medføre økte kostnader. Dersom fylkeskommunen hadde eid de første fartøyene med ny teknologi kunne usikkerheten vært unngått. Også manglende kontroll på reservefartøy har vist seg å være et usikkerhetsmoment i forbindelse med planleggingen av neste anbudskontrakt. Også dette kunne vært unngått dersom vi, og ikke de ulike operatørene, hadde kontroll med reservemateriellet.

Bussanbud

AtB har lagt til rette for at regionbussanbudet og anbudet i Stor-Trondheim kan ha samme utløpsdato. AtB har særlig gjort dette for å kunne endre inndelingen i anbudsområder. Men også for bussanbudene er det gjort vedtak som skal sikre at anbudene kan samkjøres og koordineres over tid. I fylkestings sak 36/19 ba fylkestinget AtB tilrettelegge for jevn fordeling av fremtidige anbudskontrakter etter utløpet av de kommende regionanbudskontraktene. Dette for å sikre muligheter for jevn arbeidsbelastning og forbedre forutsetningene for vedlikehold av kompetanse hos alle parter. Fylkesdirektøren vil legge dette til grunn for mandat for bussanbud fra 2029. Det planlegges oppstart av mandatsprosessen i 2022.

Gråkallbanen

Det pågår utredninger knyttet til driftsform - egenregi eller direktekjøp - og for modernisering av rullende materiell og infrastruktur. Det er Trondheim kommune som eier og drifter infrastrukturen og AtB som har driftskontrakten med Boreal Bane AS som driver selve trikken. Fylkesdirektøren har sammen med kommunedirektøren i Trondheim, gjennom flere saker varslet om at det må forventes vesentlige investeringer i nye vogner, i systemene og i baneinfrastrukturen i årene som kommer. Bystyret og fylkestinget har begge forutsatt at dette finansieres av Miljøpakken. Administrasjonene har nylig fått i oppdrag å utrede den videre muligheten for drift av banen i egenregi og av fortsatt direktekjøp av driften fra Boreal Bane AS.

Drosjebransjeavtale i framtidige anbud

Fylkesdirektøren vil, i samarbeid med representanter fra arbeidsgiver og arbeidstakersiden i drosjenæringen, søke å utarbeide en lokal drosjebransjeavtale som kan ligge til grunn ved senere anbudsutlysninger der drosjenæringen er tilbydere. En slik avtale skal bidra til at arbeidstakernes rettigheter blir sikret i senere anbudsrunder.

9.3.4 Optimalisere tjenestetilbudet framover

I regional planstrategi sier vi at vi skal søke innovative løsninger slik at alle kan jobbe og bo i hele Trøndelag. I samferdselsstrategien sier vi at vi skal tilrettelegge både for gode muligheter til å reise og gode alternativer til å *slippe* å reise. Arbeidet med å få maksimert tjenestetilbudet innenfor de rammer og forutsetninger som til enhver tid gjelder må derfor stå høyt på vår agenda.

I det gjennomførte regionanbudet er det tilrettelagt for en mer effektiv ressursbruk ved at bestillingstransport i større grad erstatter rutetransport der forholdene sier at dette er en bedre løsning. Dette bidrar også til at mindre kjøretøy i større grad kan erstatte større kjøretøy i ruteproduksjonen. Et mulig neste skritt i denne strategien vil være å samle anbud på buss og bil. Det vil også gi operatørene frihet til å vurdere når de må kjøre buss og når de kan kjøre bil. En slik utvikling vil samtidig føre til at forskjellene mellom buss- og drosjesjåføreryrket vil reduseres.

Strategiske målsetninger framover vil være å få flere reiser over til sykkel og gange, få flere reiser fra bil til kollektiv og få mer samkjøring med bil. I tillegg er det en god målsetning å få redusert behovene for å reise der det er mulig. Fylkeskommunen vil først og fremst kunne påvirke utviklingen ved å tilrettelegge for at publikum kan ta gode og riktige transportvalg.

Med tanke på å utvikle et bedre tjenestetilbud innenfor gjeldende rammer vil vi i første del av økonomiplanperioden prioritere følgende arbeidsområder:

Optimalisere regionbuss etter oppstart nytt anbud august 2021

I oppstart av nytt anbud vil vi ha tett dialog med kommunene og kundene for tidlig å fange opp utilsiktede svakheter i nytt tilbud. Det vil også opprettholdes en beredskap med tanke på tilrettelegging av nødvendig infrastruktur. I tillegg har hovedutvalg for transport etterspurt, og AtB levert, en plan for politisk involvering i bussdriften. Denne innebærer minimum årlig dialog mellom hovedutvalget og AtB som grunnlag for ruteendringer, teknologjendringer med mer.

Legge til rette for bedre utnyttelse av tjenestetilbudene TT og fleksibel transport

Det pågår et prosjekt der våre ulike tilrettelagte transportter, spesielt transportordningen for funksjonshemmede (TT) sett opp mot fleksibel transport, ønskes bedre samkjørt for å skape bedre totalløsninger innenfor de eksisterende rammene. Dette prosjektet videreføres.

Optimalisere samspillet mellom buss- og togtilbudet når to tog i timen realiseres

Når det realiseres to tog i timen mellom Melhus og Steinkjer, og en firedobling av kapasiteten, vil busstilbudet måtte tilpasses og korrespondere med togtilbudet i større grad enn i dag.

Vegkart for digital infrastruktur

I økonomiplan 2021-2024 vedtok fylkestinget en målsetning om at alle skal ha tilgang til høyhastighets bredbånd eller annen tilsvarende teknologi innen utgangen av 2030. I tillegg er utviklingen av et veikart for bredbånd et viktig og omfattende arbeid i 2021. Det teknologiske landskapet er i hurtig endring med kommersiell utbygging av 5G gjennom statens satsing og stimulering av raskt trådløst bredbånd med hastighet på 100 Mbit/s i områder som mangler et slikt tilbud gjennom 5G-frekvensauksjoner.

Fylkesdirektøren arbeider med et vegkart som skal gi gode prioriteringer for vårt engasjement i fast og mobilt bredbånd, godt samspill med statens virkemidler og forankring blant politikere og interessenter. I tillegg skal vi med vegkartet skape effektiv søknadsbehandling og samhandling med utbyggere og kommuner.

Reisekutt – tilrettelegge for alternativer til transport

Formålet med etableringen av et pendlerkontor på Brekstad var å redusere trafikken på hurtigbåtene for å unngå investeringer i flere hurtigbåter. Pandemien har vist oss at også samfunnet ellers kan ha store fordeler av slike lokale kontor. Under pandemien ble nullvekstmålet for Trondheim nådd, ikke pga. kostbare investeringer, men pga. endret atferd. Folk jobbet hjemmefra, fra hytta eller fra bilen, for å unngå smitterisiko.

I denne atferdsendringen ligger det vesentlige samfunnsgevinster. Både Grong og Snåsa kommuner har ca. 30 registrerte pendlere til Trondheim. Så lange pendleravstander innebærer tidsbruk og kostnader for både enkeltpersoner og for samfunnet, og de lange avstandene innebærer en risiko for at de i stedet velger å bosette seg nærmere reisemålet. Grong og Snåsa, sammen med Hitra og Indre Fosen kommuner, har henvendt seg til fylkeskommunen med ønske om pendlerkontor slik de har i Ørland kommune.

Pendlerkontor kan dermed være et virkemiddel for både å redusere transportbehovene og det å opprettholde desentralisert bosetting. For hyttekommunene kan det i tillegg innebære mulighet for at hytter kan benyttes også i ukedagene. Dette gir økt omsetning i hyttekommunene.

Tettere dialog og samarbeid med AtB og ny leveranseavtale for 2022-2025

For å forbedre vår løpende dialog og oppfølging med AtB, vil fylkesdirektøren etablere en egen seksjon med ansvar for å utøve bestiller-rollen overfor AtB. Seksjonen etableres fra 1. januar 2022, men forberedelsene er allerede i gang. Viktige oppgaver for seksjonen vil være å få vedtatt ny leveranseavtale som erstatter dagens avtaler som utløper ved nyttår. Seksjonen skal også sammen med AtB å finne veien over til den nye normalen etter pandemien.

9.3.5 Klima og miljø – hovedlinjene i vår videre satsing

Innenfor samferdselsområdet har vi hatt samme miljø- og klimaplan siden etableringen av ny fylkeskommune. Analysen av klimagassutslipp fra Sør-Trøndelag fylkeskommune i 2015 viste at 90 % av utslippene kom fra transport. Utslippene fra kollektivtransporten var likt fordelt mellom 600 busser, 6 ferger og 5 hurtigbåter, 1/3-del fra hver.

Siden har det vært jobbet med et mål om å innføre fossilfrie bybusser, hybride ferger og utslippsfrie hurtigbåter. Dette ble beregnet å skulle kutte de samlede utslippene med ca. 60 %.

I ettertid har to nye momenter kommet inn. For det første er veiområdet nå tatt inn i fylkeskommunens klimaregnskap. Dette utvider totalen og reduserer samferdselsområdets prosentvise virkning på totalen.

For det andre har pandemien vist potensialet med å benytte internett som substitutt for reiser. Dette er for øvrig helt i tråd med samferdselsstrategien fra 2017, der det under hovedstrategi står:

«Tilgjengelighet gjennom mobilitet og kommunikasjon», forklart som: «evne til å kunne reise og muligheten til å slippe».

Mobilitet kan forklares med evnen til å utnytte tilgjengelige transporttilbud. Digital kommunikasjon inkluderer tekniske alternativer til fysiske reiser. Bakgrunnen for strategien var erkjennelsen av at de mest miljøvennlige reisene er de man aldri foretar, og muligheten for et substitutt for transport ligger i digitale løsninger. Dette har pandemien bevist berettigelsen av.

Innenfor klima og miljø på samferdselsområdet kan Trøndelag fylkeskommune derved fortsette å jobbe for å realisere strategien om "Tilgjengelighet gjennom mobilitet og kommunikasjon", gjennom å fortsette realiseringen av fossilfrie bybusser, hybride ferger og utslippsfrie hurtigbåter, parallelt med utbygging av nett "over alt, alltid" for med det legge til rette for gode alternativer til å måtte foreta reiser.

9.3.6 Prioriterte hovedgrep på samferdselsområdet - oppsummert

Fylkeskommunen vil:

- Innenfor egne økonomiske rammer prioritere rettighetsbasert transport, eksisterende kollektivtilbud og utviklingsprosjekter innenfor sjøtransport.
- Innenfor miljøpakkesamarbeidet, utvikle kollektivtilbudet og løsninger for gange, sykkel, miljøtiltak, trafikkikkerhet, fremkommelighetstiltak, transportteknologi samt utnyttelse av big data og datamodellering, og aktivt søke å utnytte erfaringene fra miljøpakkeområdet i resten av Trøndelag.
- Innenfor jernbane, luftfart og godstransport, i samarbeid med andre drive aktiv påvirkning av beslutningstakere for å oppnå et best mulig transporttilbud, med minst mulig negativ samfunnspåvirkning i Trøndelag.
- Innenfor drosje, aktivt jobbe for å styrke fylkeskommunens rolle som løyvemyndighet for å kunne stille krav overfor næringen, følge opp at kravene etterlevs og for å få myndighet til å utløse sanksjoner overfor de som ikke følger kravene. I tillegg har fylkeskommunen ambisjoner om å etablere en regional bransjeavtale, i mal av bussbransjeavtalen med drosjenæringen, som kan legges til grunn for fremtidige anbuds konkurranser.

- Jobbe med og søke eksternt medfinansiering til samferdselsprosjekter som forbedrer samferdselstilbudet og som samtidig utløser andre samfunnsgevinster.
- Vurdere fylkeskommunalt eierskap av ferger og hurtigbåter i tilfeller der dette vil gi konkrete gevinster i forhold til operatøreierskap.
- Etablere en forpliktende avtale med staten om utrulling av høyhastighets bredbånd i hele Trøndelag innen 2030.
- Bidra til å redusere transportbehovene i samfunnet, gjennom prosjektet "Reisekutt".

9.4 Investeringer

Investeringer innen kollektivområdet er 108 millioner kroner i økonomiplanperioden. Av dette er 11 millioner kroner i 2022. 87 millioner kroner investeres i 2025 og dette gjelder hovedsakelig ferjekaier. Finansiering av investeringen er med låneopptak, 86,9 millioner kroner, og mva-kompensasjon, 21,1 millioner kroner.

Tabell 9.2 Investeringer kollekttrafikk

Investeringer fordelt på prosjektområder	Budsjett	Økonomiplan			Sum
	2022	2023	2024	2025	22 - 25
Oppgradering av ferjekaier	4 100	-	-	-	4 100
Ferjekaier Levanger og Hokstad	-	-	-	51 245	51 245
Ferjekaier Dyrøy, Mausund og Lomsøy	-	-	-	17 936	17 936
Ferjekai Valsø	-	-	-	12 811	12 811
Fendring Trondheim terminal	2 050	-	-	-	2 050
Kollektiv infrastruktur	5 125	5 125	5 125	5 125	20 500
Investeringer kollektiv	11 275	5 125	5 125	87 117	108 642

Ferje og hurtigbåtkaier

For 2022 er det planlagt å sette opp en eller to dykdalber inne i havna på Skei på Leka for å hindre at ferja driver av og kommer i berøring med andre fartøy som benytter havna. Problemet er størst ved vind fra sør. På Storfosna har vi planlagt å sette opp en dykdalb som en forlengelse av tilleggskaien som er for kort og gir utfordringer i dårlig vær. Ved hurtigbåt-terminalen i Trondheim er det planlagt å investere i ny fendring på deler av anlegget. Dette for å opprettholde sikkerheten og for å unngå skader på anlegget og fartøyene.

I 2025 er det lagt inn 80 millioner kroner til utbedringer på fergekaier og hurtigbåtkaier. Dette er i tråd med plan for nye kontrakter på hurtigbåt og ferge. Det legges opp til at beslutninger om investering på kaianleggene kommer fire år før kontraktoppstart. Investeringene gjelder kaiene Valsø og Hokstad og Dyrøy, Mausund og Lomsund i Frøya kommune.

Det vil primært bli investert i oppgradering av fergekai/hurtigbåtkai, investeringer på nett, batteribank på land og ladeplugg. 80 millioner kroner vil ikke dekke hele behovet, men gå til planlegging og oppstart av disse prosjektene.

Kollektiv infrastruktur

I august 2021 ble det lansert et nytt regionbusstilbud i hele Trøndelag. Ved lansering av nytt bybusstilbud i Stor-Trondheim i 2019 var det avsatt 2,8 milliarder kroner til investeringer i byvekstavtalen. Det er behov for å skape realistiske forventninger også til investeringer knyttet til regionbusstilbudet.

I regionanbudet vil ny operatør kjøre nytt materiell på til dels nye ruter. Av erfaring vet vi at det da ofte vil bli behov for tilpasning av infrastruktur. Det er tett samarbeid mellom fylkesdirektøren, AtB og bussoperatører for å identifisere særlige problemområder og det er avgjørende at vi har investeringsmidler for å håndtere disse. Vi setter av 5,1 millioner kroner årlig til dette.

Omtale av investeringer som ikke står i tabellen

Bussdepot øst

Vi har utlyst en konkurranse for å finne egnet tomt som erstatning for bussdepotet på Sorgenfri. Vi har mottatt tilbud om tomt og er nå i prosess med å avklare hvilken tilbyder som det kan være aktuelt å gå videre med. Utfall av prosessen vil avklare nærmere tidsløp for investering.

En større investering i størrelsesorden opp mot halv milliard kroner for bygging og etablering av bussdepot forventes å komme midt på 2020-tallet. Ut fra dagens ståsted kan det bli utfordrende å ha et nytt bussdepot klart til 2024 som tidligere har ligget inne om et arbeidsmål.

Trondheim stasjonssenter

Avtalen med BaneNor om Trondheim Stasjonssenter innebærer både realisering av ny regionbussterminal, en felles publikumsterminal for buss og tog, samt sjåførfasiliteter for regionbuss-sjåfører på Trondheim sentralstasjon. Aksjonæravtalen tilsier at vi må ta noen grunninvesteringer i asfalt og teknisk utstyr. Investeringen vil sannsynligvis komme mot utløpet av økonomiplanperioden.

10 | VEG

Foto: Holden Baxter on Unsplash

10 Avdeling veg

10.1 Kort sammendrag

Vegområdet preges av svært utfordrende økonomiske rammer til drift og vedlikehold av hele veginfrastrukturen. Dette medfører behov for vesentlig sterkere prioritering enn tidligere år. I grove trekk vil midlene innenfor området rekke til å ivareta grunnleggende trafikksikkerhet, helt kritisk vedlikehold samt til oppretting av mindre ødeleggelser på vegene og kritiske funksjoner tilknyttet vegene.

Situasjonen medfører at det er behov for å tenke nytt om hvordan trafikksikkerheten skal ivaretas og hvordan vi skal få mest mulig effekt av de ressursene vi prioriterer til vegområdet. Avdeling veps oppgave blir å optimalisere nytten av de rammene fylkestinget avsetter til vegområdet i 2022.

Strategien for vegområdet i dette dokumentet er derved knyttet til å optimalisere nytten av ressursene som avsettes til området, å øke inntektene der dette er mulig samt på en mest mulig rasjonell måte å ivareta trafikksikkerheten på veger med lavt vedlikeholds nivå. Dette er oppsummert i ni anbefalte strategiske valg under "Fylkeskommunen vil" i avsnitt 10.3.9.

10.2 Driftsbudsjett og økonomisk situasjon

Avdeling veg har for 2022 en driftsramme på 904,4 millioner kroner. I statsbudsjettet for 2022 er det en reduksjon i rammetilskuddet på grunn av ny modell for beregning av veivedlikehold. Dette utlignes av økning i rammetilskuddet knyttet til midler til ny vegadministrasjon.

Driftsrammen til avdelingen reduseres noe i 2024 og 2025, i hovedsak på grunn av effektiviseringskravet som gjelder for alle avdelinger.

Tabell 10.1 Driftsrammer avdeling veg

Tjenesteområder	R 2020	OB 2021	B 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Fylkesveger	1 470 355	885 194	904 427	904 427	895 028	888 353
Veg	1 470 355	885 194	904 427	904 427	895 028	888 353

Drift og vedlikehold av fylkesveger

Et detaljert forslag til drifts- og vedlikeholdsbudsjett vil bli lagt fram i egen sak om handlingsprogram fylkesveg 2022-25.

Fylkesdirektørens overordnede forslag til disponering av den samlede driftsrammen på 904,4 millioner kroner i 2022 for vegområdet fremgår av tabell 10.2.

Av den samlede driftsrammen for avdeling veg foreslår fylkesdirektøren for 2022 en disponering der budsjett for administrasjon, egen drift og forvaltning utgjør rundt 128 millioner kroner eksklusiv mva. Dette er en reduksjon på godt 5 millioner kroner fra fjorårets budsjett, og under det som knyttes til vegadministrasjon i rammetilskuddet for 2022 etter justering, ref. tidligere omtale.

I forslag til disponering av driftsrammen er det budsjettert med 12,5 millioner kroner eksklusiv mva. til trafikksikkerhetsarbeidet i regi av FTU og gjennomføring av tilhørende handlingsprogram. Dette er en videreføring av nivået for området fra 2021.

For disponering til ordinær drift og vedlikehold av fylkesvegnettet gjenstår da av den samlede driftsramme for fylkesvegområdet 763,9 millioner kroner eksklusiv mva. svarende til 947,3

millioner kroner inklusiv mva. Nærmere detaljert om disponeringen av foreslått budsjett ramme for drift og vedlikehold av fylkesvegnettet vil som nevnt bli lagt fram i egen sak om handlingsprogram fylkesveg 2022-25 til hovedutvalg for veg.

Tabell 10.2. Driftsbudsjett for avdeling veg i hovedposter

Driftsbudsjett avdeling veg, hovedposter	Budsjett
(1 000 kr eks. mva.)	2022
Driftsramme	904 427
Administrasjon, egen drift og forvaltning	127 980
Driftsmidler TS / FTU	12 500
Drift og vedlikehold fylkesveger, ekskl. mva.	763 947
Mva. kompensasjon	183 347
Drift og vedlikehold fylkesveger, inkl. mva.	947 294

Overordnet vurdering av driftsbudsjettet og den økonomiske situasjonen for vegområdet bør skje i kontekst av at vi over lengre tid har hatt en eskalerende økning i vedlikeholdsetterslepet på fylkesvegnettet. Dette skyldes delvis at øvrige riksveger ble omklassifisert til fylkesveg i 2010 og at det ikke fulgte med midler for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet. I tillegg har vedlikeholdsetterslepet økt vesentlig som følge av manglende midler til vedlikehold. Utviklingen har nådd et punkt der det ikke lenger er snakk om å stanse eller ta igjen vedlikeholdsetterslep, men å være i stand til å kunne ivareta kritiske samfunnsfunksjoner. Dette er i stor grad knyttet til driftsstandard og vedlikeholds nivå for dekke og bærende konstruksjoner.

Det samlede aktivitetsnivået for drift og vedlikehold styres innenfor de økonomiske rammene som er gitt til området. I praksis skjer dette ved at planlagt vedlikehold reduseres når driftskostnadene øker, som følge av prisendringer eller økt behov for brøyting og strøing. Driftsnivået er i hovedsak bundet av kontraktsmessige forpliktelser, men nivået kan også økes basert på veifaglige hensyn. Markedsdialogen har vist at innfasing av nye kontrakter og generell pris- og kostnadsøkning også på gjeldende driftskontrakter, vil i økonomiplanperioden kunne øke fylkeskommunens kostnader med opptil 120 millioner kroner årlig. Dette er i så fall en økning på hele 20 % fra dagens kostnadsnivå på drift av fylkesveg.

Konsekvensen av dette er at en stadig økende andel av budsjetttrammen vil gå til drift, og tilsvarende mindre til vedlikehold. I 2022 vil andelen til vedlikehold utgjøre rundt 20 % av samlet drift- og vedlikeholdsbudsjett. Til sammenligning var nivået for dette 32 % i 2021 og 38 % i 2020. Det er vedlikeholdet som skal hindre at forfallet på fylkesvegnettet øker. For å stoppe forfallsutviklingen må vedlikeholdsbudsjettet være omtrent på samme nivå som driftsbudsjettet.

Delstrategi veg peker på fornyingsprogrammet som strategien for å håndtere vedlikeholdsetterslepet. Fornyingsprogrammet utgjør en kombinasjon av vedlikehold og oppgradering, og er ansett å gi best kost/nytte overfor etterslepet på vegene. For å bruke investeringsmidler til denne type tiltak må fornyingsprogrammet inneha et vesentlig element av oppgradering. Dette erstatter derfor ikke behovet for ordinært vegvedlikehold.

10.3 Strategier, satsningsområder og prioriteringer

10.3.1 Bærekraft

Fylkesdirektøren vil gjennom strategier og prioriteringer ivareta satsningsområdene i Trøndelagsplanen, regional planstrategi (2020-23) og de av FNs bærekraftsmål som er mest naturlig koblet til vegområdet. Deretter vil gjeldende delstrategi veg være den viktigste premissgiveren.

Bærekraftig budsjettering og bruk av økonomiske midler, klimautslipp mot klimagassopptak, støy og trafikkisikkerhet, vern av naturområder og beskyttelse av truede dyrearter, er eksempler på temaer innen bærekraft og miljø som må ivaretas i vegsektoren.

Innenfor vegområdet er det flere direkte målkonflikter. Det er konflikter mellom å bygge ny og/eller drifte eksisterende infrastruktur, nedbygging av sårbar natur og klimagassutslipp i anleggsfasen gir målkonflikter og begrensede økonomiske rammer medfører målkonflikter.

Gjennom regionalt samarbeid med kommunene, gjennom Miljøpakke-samarbeidet og i samarbeid med aktører i næringslivet og gjennom egne innkjøp er fylkeskommunen involvert i prosjekter knyttet til bærekraft og det grønne skiftet innenfor vegområdet. Et eksempel på dette er prosjektet sammen med Veidekke, der fylkeskommunen har vært med og utviklet "miljøasfalt", som kan redusere CO₂-utslippene med 80%. Den første strekningen i Norge ble lagt i fjor, på en fylkesveg i Trøndelag.

Fylkeskommunen gjør også flere andre bærekraftsgrep, som f.eks. innenfor masseutnyttelse, kortreist stein og det å samle tiltak geografisk. Erfaringen er at bærekraftige løsninger ofte også gir bærekraftig økonomi. Å lære, samle kunnskap og informasjon om gode løsninger og bidra til at kunnskapen spres og tas i bruk, blir viktig fremover. Innkjøp av varer og tjenester på vegområdet, som eksempelvis asfalt, er i den sammenhengen et viktig bærekraftsverktøy for fylkeskommunen.

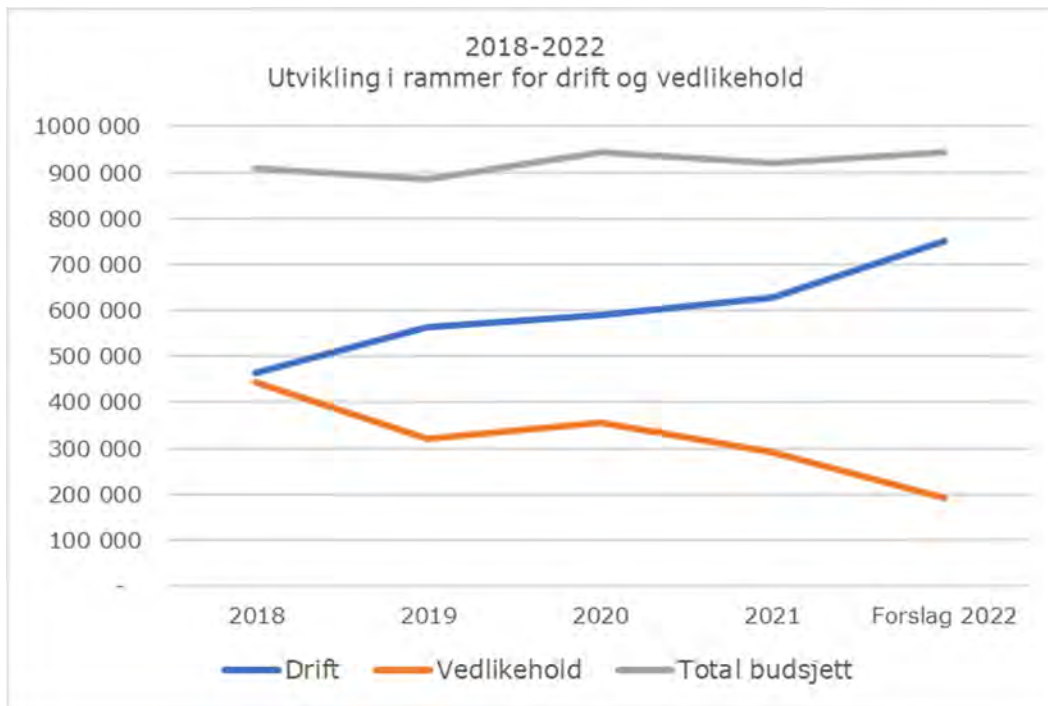
10.3.2 Drift og vedlikehold

Vedlikehold inkluderer for eksempel asfaltering, vegoppmerking, arbeid på bru og ferjekai samt vedlikeholdsarbeid i driftskontraktene.

Fylkesdirektøren mener man nå står overfor et bristepunkt. Kostnadsnivået for drift av veg er så høyt at fylkesdirektøren allerede har blitt tvunget til å utløse alle muligheter for kutt i eksisterende drifts- og vedlikeholds kontrakter. Dette medfører at det nå ikke er mulig å redusere kostnadsnivået ytterligere innenfor driftskontraktene, uten å redusere driftsstandarden. Endring av driftsstandard er et alvorlig tiltak, med negativ påvirkning av trafikkisikkerhet og fremkommelighet. Gjeldende økonomiske rammer medfører likevel behov for å vurdere dette. Fylkesdirektøren forbereder nå en egen sak om dette for Hovedutvalg Veg.

De to siste årene er det inngått seks nye driftskontrakter, fire i 2020 og to i 2021. Kontraktene viser at vi nå har et nytt kostnadsnivå innen drift og vedlikehold. Nye kontrakter, generell prisvekst, økte vinterkostnader og omklassifiseringer av flere kilometer fylkesveg har gitt en stor økning av våre driftskostnader.

Utviklingen de to siste årene er at en større andel av budsjettet går til drift. Og driftsandelen utgjør 80 % av den totale rammen til drift og vedlikehold. Dette er på grunn av bindinger i inngåtte driftskontrakter, herunder elektro. Det er ikke økte standardkrav i driftskontraktene som er grunnen til økte priser, men en generell kostnadsøkning i bransjen.

Figur 10.1. Utvikling i forholdet mellom budsjett for drift og vedlikehold.

Figur 10.1 viser budsjettutviklingen til drift og vedlikehold innenfor vegområdet. Drift har tatt en stadig større andel av budsjettet på bekostning av vedlikehold siden 2018. Etter å ha hensyntatt de kontraktmessige forpliktelsene i driftskontraktene, kan en begrenset del av budsjettet gå til vedlikehold. Vedlikehold inkluderer for eksempel asfaltering, vegoppmerking, arbeid på bru og ferjekai, samt vedlikeholdsarbeid i driftskontraktene.

Konsekvensene av redusert vedlikehold er at fremkommeligheten på vegnettet vil kunne bli begrenset. Tilgjengeligheten på deler av vegnettet kan måtte begrenses for kjøretøy med særlig høy belastning på infrastrukturen i perioder. En mer aktiv bruk av aksellastrestriksjoner i teleløsningen eller hele året kan være resultatet. Med flere teleløsninger hver vinter som følge av klimaendringer blir dette ekstra krevende. Trolig vil det ramme næringstransporten mest, noe som kan tvinge frem valg om prioritering mellom trafikantgrupper.

Næringslivet ønsker at vegnettet skal åpnes for stadig flere tyngre og større kjøretøy. og Bærekraftig økonomi for næringen må da settes opp mot bærekraftig økonomi for vegeier. Ny kunnskap om skadene de tyngste kjøretøyene kan påføre svake og dårlige vedlikeholdte veger gjør at næringslivets ønsker må ses opp imot risiko for skader på veinettet.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

Minste forsvarlig nivå, kritisk ramme

Fylkesdirektøren plikter å informere om hva som vurderes som laveste forsvarlige nivå for drift og vedlikehold. Budsjettrammen for 2022 vil forverre tilstanden og robustheten for fylkesvegnettet.

Det absolutt laveste nivået på faglig forsvarlig budsjett til drift og vedlikehold er ca. 150 millioner kroner over tildelt ramme. Den faglige vurderingen tar utgangspunkt i en vurdering av hvilket nivå man trenger på vedlikeholdsrammen for å hindre eskalerende etterslep på fylkesvegnettet. De kritiske budsjettnivåene for de ulike budsjettpostene framkommer i handlingsprogram fylkesveg som fremmes i sak til hovedutvalg for veg.

10.3.3 Bærende konstruksjoner

Trøndelag fylkeskommune har mer enn 1300 bruer, dvs bærende konstruksjoner. Delstrategi veg peker på betydningen av fremkommelig infrastruktur og det å ivareta bærende konstruksjoner. De bærende konstruksjonene er sikkerhetskritiske funksjoner, og potensielle flaskehals for næringstrafikken. Vi har store utfordringer knyttet til vedlikehold og investeringer for bruene.

Å ivareta sikkerheten knyttet til bruene må være oppgave nummer en. Tradisjonelt ivaretas dette gjennom visuell inspeksjon for å få oppdatert kunnskap om brotilstanden.

Teknologisk utvikling har imidlertid gjort at det i tillegg har åpnet seg nye muligheter for elektronisk registrering og kontroll. Vi har prøvd ut sensorer på enkelte broer i fylket for å få bedre informasjon om belastning og bæreevne. Vi er i tillegg involvert i ett europeisk samarbeidsprosjekt om bro sikkerhet der målet er å lage et grunnlag for en europeisk standard for en ny måte å tenke bruforvaltning på. I denne standarden siktes det på at monitorert og digitalisert tilnærming til brovedlikehold vil gi bedre kunnskap om broens tilstand, bæreevne og vedlikeholdsbehov.

Fylkesdirektøren vil, med utgangspunkt i de teknologiske muligheter som finnes i markedet, utforske mulighetene med digital måling og registrering av tilstand på utvalgte bruer. Forsterket kontroll av vår kritiske infrastruktur vil øke vissheten om at trafiksikkerheten ivaretas og vil i tillegg kunne medføre både forlenget levetid på større brukonstruksjoner og sikrere prioritering av ressurser til vedlikehold. Digital kontroll vil komme i tillegg til dagens rutiner for visuell kontroll og vil aldri kunne erstatte nødvendig vedlikehold for å opprettholde infrastrukturens bæreevne og trafiksikkerhet.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

10.3.4 Miljøpakken

Fylkeskommunen deltar aktivt i Miljøpakke-samarbeidet. Gjennom eierskapet til fylkesveiene i området har fylkeskommunen en sentral rolle i å bidra i utviklingen av framtidrettet infrastruktur i Trondheimsområdet. Miljøpakken styres mot nullvekstmålet for personbiltrafikk samt ti lokale mål om klima og miljø.

Miljøpakkens investeringsrammer og prosjektportefølje er betydelige. Miljøpakkens årsbudsjett er på om lag 1,5 milliarder kroner. En vesentlig del av fremtidige investeringer knytter seg til fylkesveg. Som vegeier yter vi en vesentlig innsats i samarbeidet for å ivareta våre interesser med tanke på prioritering av prosjekt og løsningsvalg.

Av større nåværende og fremtidige prosjekter på fylkesveg innenfor Miljøpakken er fylkesveg 704 Tanem – Tulluan og de store gateprosjektene i Trondheim sentrum herunder Innherredsveien østre del. I tillegg kommer flere store sykkelvegprosjekter.

Samlet sett vil investeringsaktiviteten knyttet til fylkesvegprosjekter innenfor Miljøpakken fremover utgjøre en betydelig del av vår samlede portefølje for investeringsprosjekter.

For å sikre vår evne til effektiv håndtering av investeringsporteføljen i Miljøpakken må vi vurdere å styrke vår plan - og byggherrekapasiteten. Styrkingen vil være komme i form av stillinger som i all hovedsak finansieres av prosjektmidler. Fylkesdirektøren jobber i tillegg for å forbedre og effektivisere interne prosesser, for å øke gjennomføringsevnen og for å følge opp punkter i forvaltningsrevisjon på området.

En avgjørende utfordring i Miljøpakke-samarbeidet er at vi ikke i tilstrekkelig grad får gjennomslag for viktige investerings- og fornyingstiltak som det er behov for på fylkesveinettet, men som ikke i tilstrekkelig grad bygger opp under målene som de nå er formulert innenfor Miljøpakken.

Da Sør-Trøndelag fylkeskommune i 2009 forpliktet seg til Miljøpakkens trinn 1, som var forankret gjennom St.prp.nr. 85 (2008-2009), het det i punkt 5 i vedtak i sak 98/2009 om Miljøpakkens trinn 1:

«Ordinære kommunale og fylkeskommunale veginvesteringer tas inn som en del av finansieringsgrunnlaget for Miljøpakken.»

Opprinnelig het det om samarbeidsrutiner at de tre aktørene (Sør-Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune og staten) hadde ansvaret for tiltak på eget vegnett. Fra 2010 fikk fylkeskommunen ansvaret for hovedparten av øvrige riksveger. Disse riksvegene ble omklassifisert til fylkesveger. Samtidig ble det fylkeskommunale rammetilskuddet økt tilsvarende. Midler som var knyttet til ansvarsendingene ble innenfor Miljøpakkens område stilt til rådighet for Miljøpakken. Dette skjedde i form av en økning av det fylkeskommunale bidrag på 35 millioner kroner for perioden 2010-13, og 45 millioner kroner for perioden 2014-24.

I forbindelse med overgang til Miljøpakkens trinn 2 (vedtatt i St.prp.nr. 172S), forpliktet fylkeskommunen seg til å bidra årlig med 61,1 millioner kroner (2017-kr). I siste runde ble det fylkeskommunale bidraget til Miljøpakken justert i forbindelse med inngåelse av byvekstavtalen i 2019. Det fylkeskommunale bidraget ble da oppjustert med et beløp tilsvarende andelene til de tre nye kommunene av daværende nivå for fylkeskommunen sitt fornyingsprogram. Med referanse til byvekstavtalen er Trøndelag fylkeskommunen pliktig til å bidra med 789 millioner kroner i avtaleperioden 2019-29, dvs. årlig 71,7 millioner kroner (2019-kr). I byvekstavtalen sies det samtidig at fylkeskommunens vegmidler i Miljøpakken ikke er øremerket.

Ut fra beskrevet historikk, og gitte forutsetninger, legger fylkesdirektøren til grunn, at innenfor Miljøpakken sitt opprinnelige område (Trondheim kommune) inngår alle fylkeskommunale investeringsmidler i bidraget til Miljøpakken. Mens det for kommunene Malvik, Stjørdal og Melhus legges til grunn at det fortsatt kan skje fylkeskommunale investeringer i tillegg til det som knytter seg til Miljøpakken.

For fylkeskommunen er det utfordrende at viktige investeringstiltak på fylkesveinettet ikke prioriteres pga. manglende måloppnåelse. Fylkeskommunen gikk i 2009 inn i samarbeidet, med alle investeringsmidler til veinettet innenfor Trondheim kommunes grenser, uten forutsetning om at bruken av midlene skulle avgrenses til et nullvekstmål.

Denne problemstillingen er vesentlig, og fylkesdirektøren vil løfte denne både i Miljøpakken sine styrende organer og ikke minst ta den inn i sine vurderinger knyttet størrelsen av det fylkeskommunale bidraget når nye byvekstforhandlinger starter i 2022.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

10.3.5 Forskriftstiltak (tunnel)

Trøndelag fylkeskommune har seks tunneler der det er nødvendig med tiltak etter tunnelsikkerhetsforskriften. Av disse tunnelene har Vika-tunnelen i Namsos minst tiltaksomfang. De to undersjøiske tunnelene til Hitra og Frøya krever begge vesentlige tiltak.

Fylkesdirektøren har nå kunnskap om kostnadene for tiltak i Hitra- og Frøyatunnelen. Beregnet omfang av de øvrige tunnelene er i større grad basert på erfaringspriser. Det totale tiltaksomfanget er foreløpig beregnet til 1 262 millioner kroner, inkludert nødvendige fornyingstiltak. Av dette er 918 millioner kroner knyttet til rene forskriftstiltak. Grunnen til at det er skilt på rene forskriftstiltak og fornyingstiltak er at sistnevnte er nødvendige følgetiltak og må finansieres i sin helhet av fylkeskommunen. Eksempelvis kan det være nødvendig å skifte ut frostsikringsanlegget i forbindelse med forskriftstiltakene. Frostsikring er ikke omtalt i forskriften, men infrastrukturen bak frostsikringen kan være det.

For Frøyatunnelen ble det gjort investeringsbeslutning i fylkestingssak 94/21 innenfor en ramme på 565 millioner kroner (2021-kr). Denne rammen er da å anse som en binding i økonomiplanen. For Hitratunnelen er det beregnet en kostnad på 625 millioner kroner (2021-kr).

Fylkestinget har bedt om at det legges frem en sak om investeringsbeslutning i desember 2021 for tiltakene i Hitratunnelen. I fylkestingssak 63/21 ble det vedtatt å sette i gang prosjektering av tiltak i Hitratunnelen. Fylkesdirektørens vurdering er at det ikke er økonomisk handlingsrom i økonomiplanen til å gjennomføre forskriftstiltak i andre tunneler enn vedtatte tiltak i Frøyatunnelen.

I forslag til statsbudsjett for 2022 er årlig tilskudd til tunnelsikkerhet økt fra 15,7 millioner kroner i 2021 til 27,4 millioner kroner i 2022. De vedtatte tiltakene i Frøya-tunnelen legger beslag på alle midler som vi hittil har mottatt av staten til tiltak etter tunnelsikkerhetsforskriften samt alle egne midler avsatt til følgetiltak i perioden. Staten stilte i utgangspunktet krav om at alle tunnelsikkerhetstiltak skulle være gjennomført innen 1. januar 2020. Vårt svar var at vi skulle gjennomføre nødvendige tiltak så snart staten finansierte tiltakene. Fylkesrådmannen anbefaler at holdningen videreføres.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

10.3.6 Trafikksikkerhet

Trafikksikkerhet er sentralt i alt arbeid innenfor veg, og vi legger stor vekt på dette i så vel investeringer som i drift, vedlikehold og forvaltning av vegnettet. Både delstrategi veg og delstrategi trafikksikkerhet definerer mål for trafikksikkerhetsarbeidet i avdeling veg og for hele organisasjonen. Å sikre at alle avdelinger har fokus på og ivaretar trafikksikkerheten innen sine ansvarsområder er en stor oppgave, men med god veiledning fra Trygg Trafikk skal vi tilrettelegge for trafikksikre prosesser i alt vi gjør. Målet er å bli sertifisert som trafikksikker fylkeskommune. De fleste avdelingene er i gang med dette arbeidet og det forventes at vi kan sertifiseres i løpet av 2022.

I trafikken er det mange interesser og målgrupper. Det kan derfor blir flere mulige målkonflikter når vi realiserer tiltak. For eksempel kan økning i tungtrafikk, sykkel og gange gi uheldige konsekvenser dersom vegnettet ikke tilrettelegges på en god måte.

Bygging av gang- og sykkelveger er et viktig trafikksikkerhetstiltak for myke trafikanter. Utover det fylkeskommunen selv kan realisere av nye gang-sykkelvegprosjekt, er bruk av rekkefølgekrav i planprosessen et viktig verktøy. Dette vil det jobbes videre med for å sikre tilstrekkelig sikkerhet for myke trafikanter.

For prioritering av investeringsmidlene innen trafikksikkerhet har det blitt etablert gode rutiner hvor kommunene spiller inn tiltak for sin kommune. Dette er tiltak som er viktige for kommunene, og gir fylkeskommunen mulighet til å gjennomføre flere mindre målrettede tiltak når midlene er øremerket trafikksikkerhet.

Trøndelag fylkeskommune har i 2021 vært aktivt med å utvikle nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på veg for 2022-2025 som skal realisere målene i nasjonal transportplan. Dette er et viktig dokument som vil bidra til arbeidet med null-visjonene med mål om null drepte og hardt skadde i trafikken. Planen vil være et verktøy for å jobbe målrettet med videre tiltak langs fylkesvegnettet i Trøndelag de neste årene.

Handlingsprogrammet til vårt trafikksikkerhetsutvalg (FTU) vil videreføres som tidligere år. I høst vil utvalget med stor sannsynlighet vedta en treårig driftsavtale med Kjør for livet for 2022-2024. Dette medfører en binding i økonomiplanen for FTU sitt budsjett, men ingen økning av budsjетtrammen.

10.3.7 Forvaltningsansvar

Vårt forvaltningsansvar innenfor vegområdet gjelder i første omgang saker etter vegloven. I forbindelse med avviklingen av sams vegadministrasjon ble oppgaveporteføljen knyttet til vegloven overført til fylkeskommunene. Oppgaver knyttet til vegtrafikkloven og tilhørende forskrifter er ikke overført.

Fylkesdirektøren legger vekt på at forvaltning av fylkesvegnettet skal utføres med forutsigbarhet, likebehandling av brukerne og med effektiv saksbehandling. Utøvelsen av denne rollen har stor betydning for brukerne og naboene til vegnettet og det har stor betydning for konsekvenser andre tiltak har for bruken av fylkesvegene.

Anmodningen fra transportnæringa om å åpne mer av vegnettet for modulvogntog er utfordrende. Mange av fylkesvegene går gjennom tettbygd strøk nær skoler og boligområder der vegnettet ikke er tilstrekkelig dimensjonert. Fylkesdirektøren ser behovet til næringslivet, men samtidig må åpning av fylkesvegnettet for modulvogntog skje på grunnlag av kunnskap. Det er i 2021 jobbet med kunnskapsgrunnlag for hvilke veger som skal åpnes for modulvogntog. Her er både konsekvenser for trafikksikkerhet, fremkommelighet, brutilstand og for drift og vedlikehold av vegnettet tatt inn. Dette arbeidet videreføres i 2022 med mål om å åpne de veger som vurderes som forsvarlig å åpne innenfor nevnte kriterier.

Oppgaveporteføljen på feltet er i dag for stor til at de tilgjengelige ressursene er tilstrekkelige til å ivareta oppgavene på en tilfredsstillende måte. Fylkesdirektøren ser derfor på muligheter for digitalisering av flere av grensesnittene mot publikum for å forbedre tjenestene og effektivisere prosessene. Det bør samtidig vurderes å innføre gebyr for noen av tjenestene for å finansiere økt kapasitet. Dette kan gi bedre forvaltning fremover.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

10.3.8 Kompetanse og bemanning

Fylkesdirektøren jobber med et bredt spekter av vegoppgaver i hele Trøndelag. Det er i hovedsak områder som drift, vedlikehold, investeringstiltak, fornying, forvaltning og Miljøpakken. Selv om det er god kompetanse innenfor alle fagmiljøer, er det nær sammenheng mellom å besitte nødvendig kompetanse, rett bemanning og evne til å levere gode, trygge og effektive vegtjenester.

Fylkesdirektøren ser at bemanningssituasjonen er utfordrende innenfor særlig forvaltning og planleggingskapasitet. Begge områder utfordres i tillegg av eksterne prosesser fra kommuner som krever ressurser fra vegområdet for å ivareta vegeierinteressen og å sikre fylkeskommunens faglige interesse. Med hensyn til vårt økonomiske handlingsrom må det være en restriktiv linje for nyrekruttering.

I dag er det mangel på kapasitet, særlig innen planlegging av prosjekter og tiltak innenfor Miljøpakken. Dette området gir en stor byggherreaktivitet for oss i årene fremover. Disse oppgavene er i all hovedsak prosjektfinansiert og belaster ikke vårt eget driftsbudsjett. Fylkesdirektøren vil derfor vurdere å øke bemanningen innfor prosjektfinansierte stillinger. Dette for å bidra til raskere gjennomføring av vedtatte prosjekter på fylkesveg innenfor Miljøpakken. Utvikling av bedre og mer effektive løsninger gjennom digitalisering innenfor både drift, forvaltning og prosjekt og effektivisering for mer veg for pengene er eksempler på faktorer som både vil kreve utvikling av eksisterende veikompetanse og behov for ny kompetanse fremover.

Den mest effektive ressursutnyttelsen oppnås med et jevnt ressursbehov. For å optimalisere ressursutnyttelsen innenfor vegområdet bør vi balansere aktiviteten mellom egne vegprosjekter, Miljøpakkens prosjekter og bompengeprojekter. Dette vil også være et viktig grep for å kunne rekruttere og beholde viktig kompetanse i organisasjonen.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

10.3.9 Prioriterte hovedgrep på vegområdet – oppsummert

Fylkeskommunen vil:

- Søke å balansere investeringsnivået på fylkesvei fra år til år mellom egne investeringer, Miljøpakkens investeringer og bompengeprojekter, for å oppnå et jevnest mulig årlig aktivitetsnivå.
- Innføre fylkeskommunale gebyrer innenfor vegområdet, i henhold til hjemmel i lov- og forskrift, for å reflektere kostnadsnivået på tjenestene.
- Innenfor miljøpakkesamarbeidet, utvikle kollektivtilbudet og løsninger for gange, sykkel, miljøtiltak, trafiksikkerhet, fremkommelighetstiltak, transportteknologi samt utnyttelse av big data og datamodellering, og aktivt søke å utnytte erfaringene fra miljøpakkeområdet i resten av Trøndelag.
- Forberede reforhandling av byvekstavtalen i 2022 og i den forbindelse be fylkesdirektøren legge frem saker med anbefaling for mandat for forhandlingen for hovedutvalgene, våren 2022.
- Effektivisere interne prosesser gjennom digitalisering.
- Søke å supplere visuell kontroll av egen infrastruktur med tekniske løsninger for å forsterke kontrollen av fylkeskommunens infrastruktur, i perioder med lavt vedlikeholdsnivå.
- Øke gjennomføringsevne og forutsigbarhet innenfor gang- og sykkelveg gjennom å innføre porteføljestyring av prioriterte prosjekter innenfor vedtatt ramme.
- Gjøre nærmere vurdering av de enkelte fylkesvegvers egnethet før de åpnes for modulvogntog.
- Gjennomføre nødvendige forskriftstiltak i takt med statlig finansiering.

10.4 Investeringer fylkesvei

Av hensyn til fylkeskommunens gjeldssituasjon ser fylkesdirektøren det som nødvendig å redusere fylkeskommunens låneopptak og dermed investeringsnivået for kommende planperiode. Dette betyr å fortsette en allerede påbegynt nedtrapping også for vegområdet. I budsjettforslaget legges det til grunn en vesentlig reduksjon i årlig investeringsvolum for kommende planperiode.

Investeringer fylkesveg for 2022 er på 674 millioner kroner, totalt for perioden 2 818 millioner kroner. Av dette går hele 924 millioner kroner til fornyingsprogrammet. Til tunnelsikkerhetstiltak og fornying av Frøya-tunnelen investerer vi 575 millioner kroner.

En nærmere omtale av fylkesdirektørens anbefalte prioriteringer, samt detaljer i operasjonalisering av investeringer, fremgår av handlingsprogram fylkesveg 2022-25, som legges fram for hovedutvalg veg.

Tabell 10.1 Investeringer fylkesveg

Investeringer fordelt på prosjektområder	Budsjett		Økonomiplan		Sum
	2022	2023	2024	2025	22 - 25
U310 - Fosenvegene, pakke 1 & 2	83 161	90 530	52 739	-	226 430
U310 - Fosenvegene, pakke 3	5 263	-	-	-	5 263
U310 - Laksevegen, trinn 2	38 423	21 159	-	-	59 582
U310 - Lakseveg Nord, Flerengstrand-Rørvik-Gartland	1 263	8 200	51 250	102 500	163 213
U310 - Knarrlagsund bru	-	5 263	20 500	41 000	66 763
U310 - Fv17/720 Dyrstad-Sprova-Malm	86 635	5 263	-	-	91 898
U310 - Fv 30 Støren-Rørros	1 263	6 150	51 250	102 500	161 163
U610 - TRFK bidrag Miljøpakke Trondheim	75 750	75 750	75 750	75 750	303 000
U320 - Mindre veganlegg	13 685	-	-	-	13 685
U330 - Gang- og sykkelveger	23 159	26 633	31 580	12 632	94 004
U325 - Fornyning tunnel , Frøya tunnelen	27 368	90 200	87 125	-	204 693
U326 - Tunnelsikkerh.f. - forsk. statl. midl.	31 263	194 750	145 550	-	371 563
U325 - Fornyingsprogram fylkesveg	237 687	239 348	239 215	207 634	923 884
U340 - Trafikksikkerhet	10 250	10 250	10 250	10 250	41 000
U350 - Miljø	6 150	6 150	6 150	6 150	24 600
U370 - Planlegging	10 250	10 250	10 250	10 250	41 000
Tilbakebetaling ihht avtaler, kommunal forskuttering	22 000	4 700	-	-	26 700
Investeringer fylkesveg	673 570	794 596	781 609	568 666	2 818 441

Innenfor Miljøpakken vil det for kommende planperiode være vesentlig økt investeringsaktivitet, mens rammene for kommende planperiode som omtalt vil medføre vesentlig redusert aktivitet innenfor fylkesvegområdet for øvrig. På grunn av dette vil det på flere områder ikke være mulig å følge strategier fastlagt i Delstrategi veg.

Reduserte investeringer, i tillegg til lavt vedlikeholdsbudsjett, vil samlet gi en vesentlig økning i vedlikeholdsetterlepet. Det blir derfor viktig med en målrettet og stram prioritering av tiltak utfra kriterier gitt i delstrategi veg. Koordinering av tiltak slik at det oppnås mest mulig effekt av tildelte midler kan være et viktig tiltak. Bruk av ny teknologi for effektiv kartlegging og kunnskapsinnhenting, rett prioritering av tiltak og optimalisert utnyttelse av restlevetid er også sentralt i dette arbeidet.

I fylkesdirektørens forslag til investeringer er det en vesentlig reduksjon til trafikksikkerhet og planleggingsmidler. For trafikksikkerhet er årlig bevilgning foreslått redusert fra tidligere 16,5 millioner kroner til 10,25 millioner kroner. Investeringsmidlene innen trafikksikkerhet brukes til å realisere enkle tiltak som kommunene spiller inn for fylkesvegnettet i sin kommune. Her har det etter hvert blitt etablert gode rutiner og realisering av tiltak har økt i innværende år.

For planleggingsmidler er årlig bevilgning foreslått redusert til 10,25 millioner kroner per år. Tilstrekkelige rammer til planlegging er avgjørende for å sikre gjennomføring, spesielt for investeringer og for å sikre innflytelse og prosjektetablering innenfor Miljøpakke-samarbeidet. Andre viktige områder, i tillegg til tradisjonell prosjektplanlegging, er kartlegging av tiltakspunkter/flaskehals for godstrafikken, oppstart av bompengepakke Orkdal og lignende tiltak som er prioritert også politisk. Planleggingsområdet har en vesentlig betydning for avdeling veg sin samlede leveransekapasitet.

Samtidig med at store bompengeprosjekter er i slutfasen (Fosenpakken, fylkesveg 714 Laksevegen og fylkesveg 17/720), pågår det planlegging og prosess frem mot bompengesøknad for prosjektene fylkesveg 30 Støren – Rørros og Lakseveg Nord. I investeringsprogrammet er det planlagt ut fra anleggsstart og finansiering i 2023. Dette har imidlertid liten påvirkning på den fylkeskommunale økonomien i og med det er lagt til grunn 80 % bompengandel. Det er viktig å bemerke at det er en viss usikkerhet knyttet til oppstarten ettersom prosjektene ennå ikke er endelig vedtatt, hverken i fylkeskommunen eller hos berørte kommuner.

I tillegg til fylkesveg 30 Støren – Rørros og Lakseveg Nord, pågår prosess rundt oppstart av planlegging i forbindelse med Orkdalspakken. Dette med sikte på å etablere en vegpakke som skal bygge ut deler av fylkesvegnettet i Orkdalsregionen med bompenger. Disse prosjektene er viktige i en periode med lave egne investeringsrammer.

For Knarrlagsundet bru på Hitra er det nå gjennomført en ny utredning av eksisterende bru og mulige nye bruløsninger i tillegg til tidligere utredninger. For økonomiplanperioden er det lagt til grunn at utbygging av ny bru har oppstart i 2024. Frem til da er det kun innarbeidet planleggingskostnad.

Det er i planperioden gjort disponering av midler til gang- og sykkelveg som det ennå ikke er prosjektnavn på. Flere viktige prosjekter som fylkesveg 705 Frigården - Bjørgmyra og fylkesveg 72 Valstadmoen – Lysthaugen er under planlegging. I tråd med vedtak i hovedutvalg for veg er fylkesdirektøren i dialog med respektive kommuner om avklaring om medfinansiering. Erfaringene fra disse prosessene, og andre tilsvarende prosesser, viser imidlertid at dette er tidskrevende prosesser. Det reduserer fremdriften og forutsigbarheten. Et av fylkesdirektørens anbefalte tiltak for å sikre bedre gjennomføringsevne innen gang- og sykkelvegprosjekter er gjennomføring av investeringene ved porteføljestyling av prioriterte prosjekter innenfor vedtatt ramme til formålet i hele planperioden.

Fylkesdirektørens forslag til strategisk grep for håndtering av dette er inkludert i punkt under «Fylkeskommunen vil» i avsnitt 10.3.9.

Investeringer knyttet til uforutsette hendelser, som krever reetablering av vegnettet, må også finansieres ved låneopptak. I likhet med det vi gjorde for 2021, etablerer vi ikke et bufferfond til uforutsette hendelser, men investeringer som følge av uforutsette hendelser finansieres ut over gjeldende rammeforslag i form av særskilte vedtak eller budsjettendringer.

11/VEDLEGG

11 Vedlegg

11.1 Vedlegg nr.1 – Lånefondets bevilgningsbudsjett

Økonomisk oversikt drift <i>i 1000 kroner</i>	Regnskap 2020	OB 2021	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Overføringer og tilskudd fra andre	-371 671	-86				
Sum driftsinntekter	-371 671	-86	-0	0	0	0
Kjøp av varer og tjenester	300	350	350	350	350	350
Overføringer og tilskudd til andre	67	86	90	90	90	90
Sum driftsutgifter	367	436	440	440	440	440
Brutto driftsresultat	-371 304	350	440	440	440	440
Renteinntekter	-224 402	-214 063	-325 462	-402 195	-440 529	-454 237
Renteutgifter	244 326	213 713	325 022	401 755	440 089	453 797
Avdrag på lån	390 996	0	447 211	441 593	469 045	474 219
Mottatte avdrag fra fylkeskassen		-422 814	-447 211	-441 593	-469 045	-474 219
Netto finansutgifter	410 920	-423 164	-440	-440	-440	-440
Netto driftsresultat	39 616	-422 814	-0	0	0	0
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
Overføring til investering	211 972	422 814				
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-251 588	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk						
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-39 616	422 814	0	0	0	0
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	-0	0	0	0

Bevilgningsoversikt investering <i>i 1000 kroner</i>	Regnskap 2020	OB 2021	Budsjett 2022	ØP 2023	ØP 2024	ØP 2025
Utlån av egne midler	545 578	1 159 126	978 257	1 253 611	1 179 419	530 005
Avdrag på lån	520 000	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	1 065 578	1 159 126	978 257	1 253 611	1 179 419	530 005
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-520 000	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-333 606	-736 312	-978 257	-1 253 611	-1 179 419	-530 005
Sum investeringsinntekter	-853 606	-736 312	-978 257	-1 253 611	-1 179 419	-530 005
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-211 972	-422 814				
Netto avsetninger til eller bruk av bundne						
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet						
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-211 972	-422 814	0	0	0	0
Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0	0	0

Avdrag på eksterne lån er budsjettert med samme beløp som mottatte avdrag fra fylkeskassen. De øvrige avdragene på eksterne lån budsjetteres ikke siden finansstrategien åpner for kortsiktige lån med refinansiering. I henhold til forskrift om økonomiplan, årsbudsjett og årsregnskap for kommuner og fylkeskommune skal refinansiering av lån bare føres i balansen.

Forslag til økonomiplan for kontrollarbeidet 2022-2025 med budsjett for 2022

Behandles i utvalg Kontrollutvalget i Trøndelag fylkeskommune	Møtedato 28.09.2021	Saknr 53/21
Saksbehandler Helene Hvidsten		
Arkivkode FE - 033		
Arkivsaknr 20/150 - 16		

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget vedtar forslag til budsjett for kontrollarbeidet i 2022 med en ramme på kr 7.955.000.

Vedlegg

Økonomiplan 2022-2025 med budsjett for 2022 - kontrollutvalget

Behandling:

Sekretariatet orienterte om kontrollutvalgets budsjettforslag for 2022. Forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget vedtar forslag til budsjett for kontrollarbeidet i 2022 med en ramme på kr 7.955.000.

Saksopplysninger

I henhold til forskrift om kontrollutvalg skal utvalget utarbeide forslag til budsjett for kontrollarbeidet i fylkeskommunen. Kontrollutvalgets forslag til budsjetttramme skal følge fylkesutvalgets budsjettinnstilling til fylkestinget, jf. kommuneloven § 14-3 tredje ledd og forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 2. Kontrollutvalget fremmer med dette sak om budsjettet for neste års kontrollarbeid.

Budsjettet dekker tre typer utgifter:

- Godtgjøring til kontrollutvalgets medlemmer
- Kontrollutvalgets egen drift
- Kjøp av tjenester fra Konsek Trøndelag IKS og Revisjon Midt-Norge SA

Godtgjørelse til kontrollutvalgets medlemmer

Godtgjøring er satt opp i henhold til kommunens reglement for godtgjøring for folkevalgte. Møtegodtgjørelsen dekker 11 møter i året: åtte møter som er kortere enn fire timer og tre møter som er lengre. Posten tapt arbeidsfortjeneste er basert på erfaringstall. Budsjettet omfatter også pensjon og arbeidsgiveravgift.

Drift av kontrollutvalget

De største utgiftene til drift av kontrollutvalget knytter seg til opplæring, kurs og reise.

I 2020 og 2021 har kontrollutvalget i liten grad benyttet seg av opplæringstilbudene, som følge av koronasituasjonen. De avsatte midlene til kurs og faglig oppdatering ble derfor lite benyttet i fjor. Det er likevel naturlig at denne posten holdes på samme nivå som tidligere, slik at utvalget har mulighet til å delta på kurs i kommende år. Det er lagt inn en årlig økning på tre prosent i hele økonomiplanperioden.

Kjøp av sekretariats- og revisjonstjenester

Honoraret til Revisjon Midt-Norge SA er satt til kr 5.151.000 for 2022, som er en nedgang fra

2020 på to prosent, eller kr 102.000. For Konsek Trøndelag IKS er honoraret satt til kr 1.774.000, en økning på 2,5 prosent fra 2021. Utgiftene til revisjons- og sekretariatstjenester utgjør hoveddelen av kontrollutvalgets budsjett.

Konklusjon

Sekretariatet foreslår en budsjettramme på kr 7.955.000 for 2022. Dette er en nedgang på kr 43.500 fra årets budsjett, og skyldes reduksjonen i honoraret til Revisjon Midt-Norge.

Sekretariatet anser dette for å være en nøktern budsjettering, og mener budsjettet gir et realistisk bilde av forventede utgifter til kontrollutvalgets virksomhet kommende år.

Budsjett for kontrollutvalget i Trøndelag fylkeskommune 2022

Konto	Tekst	Regnskap 2020	Budsjett 2021	Budsjettforslag 2022
10507	Trekkpliktig reisegodtgjøring	2 338	3 300	3 300
10800	Godtgjøring folkevalgte (leder/nestleder)	527 640	527 600	528 000
10801	Møtegodtgjørelse folkevalgte	17 000	30 000	36 600
10802	Erstatning tapt arbeidsfortjeneste folkevalget	22 813	26 000	26 000
10901	Gruppeliv arbeidstaker	934	1 200	1 200
10902	Ulykkesforsikring arbeidstaker	159	200	500
10903	Andel arbeidsgiver pensjon KLP	97 983	97 700	97 000
10990	Arbeidsgiveravgift	94 930	94 000	94 000
	Lønn og sosiale avgifter	763 797	780 000	786 600
11002	Abonnement aviser/faglitteratur	2 125	2 500	2 500
11151	Servering ved møter, kurs mv.	6 841	15 000	16 000
11202	Overnatting etter regning	2 242	30 000	31 000
11402	Representasjon	-	2 500	2 500
11500	Opplæring, kurs ansatte	12 512	80 000	82 000
11601	Kostgodtgjørelse	1 521	10 000	11 000
11602	Km-godtgjørelse egen bil	11 777	20 000	20 000
11703	Transportutgifter ansatte	3 593	10 000	10 000
11705	Flyreiser	4 594	40 000	41 000
11900	Leie av lokaler og grunn	-	10 000	11 400
11953	Kontigenter	15 000	15 000	16 000
	Drift	60 205	235 000	243 400
12701	Kjøp av konsulentstjenester - Revisjon Midt Norge SA	5 901 000	5 253 000	5 151 000
13800	Kjøp fra IKS - Konsek Trøndelag IKS	1 680 000	1 730 500	1 774 000
	Kjøp av revisjons- og sekretariatstjenester	7 581 000	6 983 500	6 925 000
	SUM KONTROLLARBEID	8 405 001	7 998 500	7 955 000

Økonomiplan 2023 - 2025

	2023	2024	2025
Lønn og sosiale utgifter	800 000	800 000	800 000
Drift	250 000	258 000	266 000
Konsek Trøndelag	1 818 000	1 863 000	1 910 000
Revisjon Midt-Norge	5 203 000	5 256 000	5 312 000
Sum	8 071 000	8 177 000	8 288 000

11.3 Vedlegg nr.3 – Garantiforpliktelser

Garantioversikt for Trøndelag fylkeskommune pr. 31.12.2020						
Kreditorer / långivere	Låne nummer	Garanti gitt til	Formål	Andel	Rest garanti	Utløpsdato
Den Norske Bank ASA	74608076917	Fylkets Hus AS	Refinansiering	100 %	12 236 000	28.08.2025
Kommunalbanken	(20060304) nytt: 20090029	Stiklestad Nasjonale Kultursenter AS	Museums-deponi	100 %	715 000	23.07.2021
Kommunalbanken	20160115	Steinkjerhallen AS	Refinansiering og nyinv	49 %	75 971 300	06.06.2042
Kommunalbanken	20160501	Kolstad Arena AS	Flerbrukshall	100 %	171 450 000	01.11.2038
KLP Kommunekreditt	8317.52.95944	Idrettstunet AS	Nybygg hybelbygg Meråker vgs	100 %	5 706 516	22.04.2038
KLP Kommunekreditt	8317.50.31726	Trøndelag folkemuseum Stiftelse	Adm.bygg Sagvollen	100 %	1 900 000	01.03.2030
KLP	8317.56.41087	Vegamot AS	Fv 714 Lakseveien		250 000 000	21.02.2030
KLP	8317.56.41095	Vegamot AS	v 714 Lakseveien		250 000 000	21.02.2025
	ISIN: NO0010895824 og 10906985	Vegamot AS	Fv714 Lakseveien	100 %	70 000 000	20.04.2021
	ISIN: NO0010893720	Vegamot AS	Fv 714 Lakseveien	100 %	180 000 000	18.09.2023
	ISIN:NO001089 5691	Vegamot AS	E6 Vindåsliene - Korporalsbru	100 %	60 000 000	20.04.2021
	ISIN:NO001088 2814	Vegamot AS	E6 Vindåsliene - Korporalsbru	100 %	200 000 000	22.05.2023
	ISIN:NO001088 5718	Vegamot AS	E6 Vindåsliene - Korporalsbru	100 %	250 000 000	22.06.2026
	ISIN:NO001089 5592	Vegamot AS	E6 Vindåsliene - Korporalsbru	100 %	200 000 000	19.10.2029
	ISIN:NO001088 5361	Vegamot AS	Fv 17/720 Dyrstad, Sprova, Malm	100 %	200 000 000	22.06.2027
	ISIN:NO001088 2723	Vegamot AS	Fv 17/720 Dyrstad, Sprova, Malm	100 %	150 000 000	19.05.2023
	ISIN:NO001088 5262	Vegamot AS	Fv 17/720 Dyrstad, Sprova, Malm	100 %	200 000 000	19.06.2025
	ISIN:NO001089 4116	Vegamot AS	Fv 17/720 Dyrstad, Sprova, Malm	100 %	180 000 000	21.12.2029
	ISIN:NO001090 7926	Vegamot AS	Fosenpakken	100 %	85 000 000	02.06.2021
	ISIN:NO001087 3920	Vegamot AS	Fosenpakken	100 %	300 000 000	30.01.2023
Sertifikatmarked	Utstedte sertifikater/oblig asjonslån	Trøndelag Borveiselskap AS/Vegamot	E6 Stjør-Tr.heim (62,5 % av antatt lånevolument/Gar.del.	62,5 %	500 000 000	Selvsk.kau. maks 550 (FT 09/37)
SUM Garantier 31.12.2020					3 342 978 816	
SUM Garantier 31.12.2019					807 844 244	
ENDRING 2020					-2 535 134 572	Økning

I tillegg har fylkestinget gitt garantier som ennå ikke er aktive:

Fylkestings sak 62/18; garantistillelse for Miljøpakke Trondheim. Selvskyldnerkausjon for lån tatt opp av bompengeselskapet Vegamot AS, begrenset oppad til 500 millioner kroner med tillegg av 10% til den enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 550 mill. kroner. Utløp garantitid 2035.

Fellesnemnda 11/17; garantistillelse for E6 Ulsberg Melhus. Selvskyldnerkausjon for lån som skal tas opp av bompengeselskapet Vegamot AS. 8,6 mrd. kroner med tillegg av 10 % til den til enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 9,45 mrd. kroner.

Fellesnemnda 12/17; garantistillelse for E6 Ranheim Åsen. Selvskyldnerkausjon for lån som tas opp av bompengeselskapet Vegamot AS. 8,5 mrd. kroner med tillegg av 10% til den til enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Maksimalt 9,4 mrd. kroner.

11.4 Vedlegg nr.4 – Investeringer

Investeringer fordelt på prosjektområder	Budsjett		Økonomiplan			Sum
	2022	2023	2024	2025	22 - 25	
Fordelt slik						
FDV- og BIM-verktøy	1 500	-	-	-	1 500	
Kvalitet - og internkontrollsystem byggeprosjekt	1 500	-	-	-	1 500	
Eiendomsledelse og administrasjon	3 000	-	-	-	3 000	
Melhus videregående skole	35 000	60 000	80 000	139 000	314 000	
Verdal videregående skole	80 000	120 000	127 400	-	327 400	
Olav Duun videregående skole		-	-	60 000	60 000	
Åfjord videregående skole	20 000	15 000	-	-	35 000	
Kyrksæterøra videregående skole	22 100	-	-	-	22 100	
Cissi Klein videregående skole	40 000	244 200	389 700	-	673 900	
Orkdal videregående skole		2 000	-	-	2 000	
Røros videregående skole	15 000	-	-	-	15 000	
Ole Vig og Fosen videregående skoler (flyfag)	8 000	-	-	-	8 000	
Ytre Namdal videregående skole	1 000	-	-	-	1 000	
Trøndelag høyere yrkesfagskole	3 000	-	-	-	3 000	
Opplæringsfartøy (Ytre Namdal videregående skole)	3 000	-	-	-	3 000	
Johan Bojer videregående skole	100 000	142 100	-	-	242 100	
Tiller videregående skole	180 000	44 100	-	-	224 100	
Trondheim Katedralskole	40 000	194 200	194 800	-	429 000	
Charlottenlund videregående skole		-	22 200	-	22 200	
Oppdal videregående skole	35 000	36 000	-	-	71 000	
Ole Vig videregående skole (vedtatt prosjekt NTFK)		2 400	-	-	2 400	
Skjetlein videregående skole		-	1 600	-	1 600	
Guri Kunna videregående skole (Hitra)		10 000	8 600	-	18 600	
Guri Kunna videregående skole (Frøya)	1 800	-	-	-	1 800	
Saupstad (midlertid løsning for Cissi Klein vgs)	1 100	-	-	-	1 100	
Fagfornyelsen, vg1 og vg2 (alle skoler)	27 800	-	-	-	27 800	
Mære landbruksskole og Meråker vgs (reguleringsplan)	800	700	-	-	1 500	
Bedre skolebygg/pedagogisk oppgradering (BSB)	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000	
Energi- og miljøinvesteringer (EMI)	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000	
Teknisk oppgradering skolebygg (TEKOPP)	20 000	20 000	10 000	10 000	60 000	
Skolebruksplan	3 000	3 000	1 000	1 000	8 000	
Skolebygg	649 600	906 700	848 300	223 000	2 627 600	
Hitra tannklinikk, bygg	-	12 000	-	-	12 000	
Hitra tannklinikk, utstyr	-	5 000	-	-	5 000	
Meldal tannklinikk, utstyr	-	2 500	-	-	2 500	
Oppgradering klinikker	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000	
Planlegging Melhus	1 000	-	-	-	1 000	
Tiller tannklinikk, utstyr	10 000	-	-	-	10 000	
Åfjord tannklinikk, bygg	1 000	13 000	-	-	14 000	
Åfjord tannklinikk, utstyr	5 500	-	-	-	5 500	
Tannhelse	20 000	35 000	2 500	2 500	60 000	
U310 - Fosenvegene, pakke 1 & 2	83 161	90 530	52 739	-	226 430	
U310 - Fosenvegene, pakke 3	5 263	-	-	-	5 263	
U310 - Laksevegen, trinn 2	38 423	21 159	-	-	59 582	
U310 - Lakseveg Nord, Flerengstrand-Rørвик-Gartland	1 263	8 200	51 250	102 500	163 213	
U310 - Knarrlagsund bru	-	5 263	20 500	41 000	66 763	
U310 - Fv17/720 Dyrstad-Sprova-Malm	86 635	5 263	-	-	91 898	
U310 - Fv 30 Støren-Røros	1 263	6 150	51 250	102 500	161 163	
U610 - TRFK bidrag Miljøpakke Trondheim	75 750	75 750	75 750	75 750	303 000	
U320 - Mindre veganlegg	13 685	-	-	-	13 685	
U330 - Gang- og sykkelveger	23 159	26 633	31 580	12 632	94 004	
U325 - Fornyning tunnel , Frøya tunnelen	27 368	90 200	87 125	-	204 693	
U326 - Tunnelsikkerh.f. - forsk. statl. midl.	31 263	194 750	145 550	-	371 563	
U325 - Fornyingsprogram fylkesveg	237 687	239 348	239 215	207 634	923 884	
U340 - Trafikksikkerhet	10 250	10 250	10 250	10 250	41 000	
U350 - Miljø	6 150	6 150	6 150	6 150	24 600	
U370 - Planlegging	10 250	10 250	10 250	10 250	41 000	
Tilbakebetaling ihht avtaler, kommunal forskuttering	22 000	4 700	-	-	26 700	
Fylkesveger	673 570	794 596	781 609	568 666	2 818 441	
Kollektiv infrastruktur	5 125	5 125	5 125	5 125	20 500	
Fendring Trondheim terminal	2 050	-	-	-	2 050	
Ferjekaier Levanger og Hokstad	-	-	-	51 245	51 245	
Ferjekaier Dyrøy, Mausund og Lomsøy	-	-	-	17 936	17 936	
Ferjekai Valset	-	-	-	12 811	12 811	
Oppgradering av ferjekaier	4 100	-	-	-	4 100	
Kollektiv	11 275	5 125	5 125	87 117	108 642	
Sum Investeringer	1 357 445	1 741 421	1 637 534	881 283	5 617 683	

11.5 Vedlegg nr.5 – Økonomisk oversikt drift

Økonomisk oversikt drift	Regnskap		Budsjett	Økonomiplan		
	2020	2021	Budsjett 2022	2023	2024	2025
1 Rammetilskudd	-4 148 798	-3 870 562	-4 006 895	-4 045 844	-4 045 141	-4 039 487
2 Inntekts- og formuesskatt	-2 701 416	-2 963 986	-3 061 568	-3 061 798	-3 061 703	-3 061 327
3 Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
4 Andre skatteinntekter	-14 587	0	0	0	0	0
5 Andre overføringer og tilskudd fra staten	-380 184	-130 717	-100 126	-100 126	-100 126	-100 126
6 Overføringer og tilskudd fra andre	-1 787 651	-1 318 698	-1 346 046	-1 346 046	-1 346 046	-1 346 046
7 Brukerbetaling	-70 335	-103 015	-166 363	-166 363	-166 363	-166 363
8 Salgs- og leieinntekter	-213 246	-197 827	-237 515	-237 515	-237 515	-237 515
9 Sum driftsinntekter (post 1-8)	-9 316 218	-8 584 805	-8 918 513	-8 957 692	-8 956 894	-8 950 864
10 Lønnsutgifter	2 537 688	2 506 347	2 599 807	2 599 604	2 599 147	2 599 147
11 Sosiale utgifter	644 863	665 563	676 871	676 871	676 871	676 871
12 Kjøp av varer og tjenester	4 086 232	3 685 830	3 854 924	3 853 309	3 853 309	3 853 309
13 Overføringer og tilskudd til andre	1 231 002	1 129 437	1 067 406	1 071 444	1 011 057	979 537
15 Avskrivninger	700 268	59	0	0	0	0
16 Sum driftsutgifter (post 10-15)	9 200 053	7 987 236	8 199 008	8 201 228	8 140 384	8 108 864
17 Brutto driftsresultat	-116 164	-597 569	-719 506	-756 465	-816 511	-842 001
18 Renteinntekter	-26 503	-228 697	-33 237	-35 623	-36 363	-35 238
19 Utbytter	-10 234	-2 300	0	0	0	0
20 Gevinster og tap på finansielle omlopsmidler	-1 272	0	0	0	0	0
21 Renteutgifter	180 722	402 373	273 962	331 395	361 129	373 937
22 Avdrag på lån	371 604	436 695	447 211	441 593	469 045	474 219
23 Netto finansutgifter (post 18-22)	514 317	608 071	687 936	737 365	793 811	812 918
24 Motpost avskrivninger	-700 268	0	0	0	0	0
25 Netto driftsresultat	-302 116	10 502	-31 570	-19 100	-22 700	-29 083
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>	0	0	0	0	0	0
26 Overføring til investering	91 816	432 963	3 172	3 172	3 172	3 172
27 Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	243 741	-11 550	0	0	0	0
28 Avsetning til tunnelsikringsfond	0	0	27 041	27 041	27 041	27 041
29 Avsetning disposisjonsfond	140 823	25 414	27 312	13 302	14 487	20 870
30 Bruk av Marint utv.fond	0	-15 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
31 Bruk av Regionalt utv.fond	0	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
32 Bruk av Utdanningsfondet	0	0	-3 955	-2 415	0	0
33 Bruk av sentralt disposisjonsfond	-81 158	-4 516	0	0	0	0
34 Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
35 Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	395 223	412 312	31 570	19 100	22 700	29 083
36 Fremført til inndekning/bruk i senere år	0	0	0	0	0	0

**Trøndelag
fylkeskommune**

Tröndelagen fylhkentjfelte